

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Ústav českého jazyka a teorie komunikace

Bakalářská práce

Markéta Trojanová

**Neosémantismy na portálu Čeština 2.0 a jejich užívání v
současné komunikaci**

Neosemantisms in the portal Czech 2.0 and their use in contemporary
communication

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla velice poděkovat vedoucí mé bakalářské práce doc. PhDr. Ivaně Bozděchové, CSc. za odborné vedení, cenné rady, trpělivost a čas, které mi v průběhu zpracování práce věnovala. Dále patří poděkování všem respondentům, kteří se ochotně zúčastnili dotazníkového šetření. V neposlední řadě děkuji mé rodině za velkou podporu a obětavost.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 7. května 2023

Abstrakt

Bakalářská práce se věnuje excerpci, popisu a rozboru neosémantismů na portálu *Čeština 2.0*. Nejdříve je v teoretické části kladen důraz na výklad stěžejních pojmů, shrnutí dosavadních poznatků a určení teoretických východisek. Následně je za pomoci několika kritérií vybrán vzorek výrazů, jehož analýze se věnujeme v praktické části. Ta se soustavně zabývá hlavně jednoslovnými výrazy, ale jedna z kapitol pojednává také o souslovích. Cílem práce je klasifikovat vyexcerpované neosémantismy podle jednotlivých slovních druhů, dále podle počtu nových významů, způsobů neosémantizace a typů obrazného (přeneseného) významu, stylistických posunů, expresivity/neutrálnosti pojmenování a komunikační oblasti užití. Funkčnost výrazů je posuzována v textech webových korpusů ONLINE2_ARCHIVE, ONLINE2_NOW Českého národního korpusu a také za pomoci dotazníkového šetření. Součástí práce je bližší seznámení s podobou slovníkového hesla na portálu, vytvořený slovníček a tabulka z programu Microsoft Excel, která blíže charakterizuje jednotlivé neosémantismy. V závěru jsou uvedeny obtíže spojené s analýzou a srovnání s neosémantismy ve slovnících neologismů.

Klíčová slova

neologismus, neosémantismus, okazionalismus, *Čeština 2.0*, jazyková ekonomie a kreativita, lexikální význam, výkladové slovníky, manuální excerptce, analýza vzorku

Abstract

The bachelor thesis is focused on the excerpt, description and analysis of neosemantisms in the portal *Czech 2.0*. Firstly, the theoretical part focuses on the interpretation of key concepts, summary of existing knowledge and identification of theoretical background. A sample of expressions is then selected using several criteria and analyzed in the practical part. The second part is devoted to one-word expressions, but one of the chapters also deals with collocations. The aim of the thesis is to classify the extracted neosemantisms according to the individual word types, as well as according to the number of new meanings, methods of neosemantization and types of figurative (transferred) meaning, stylistic shifts, expressiveness/neutrality of nominalization, and communication area of use. The functionality of expressions is assessed in the texts of the web corpora ONLINE2_ARCHIVE, ONLINE2_NOW of the Czech National Corpus and also with the help of a quantitative survey. The thesis includes a closer introduction to the form of the headword in the portal, a small dictionary and a spreadsheet from Microsoft Excel that characterizes the neosemantisms in more detail. Finally, the thesis presents difficulties with analysis and comparison to neosemantisms in dictionaries of neologisms.

Keywords

neologism, neosemantism, okazionalism, Czech 2.0, linguistic economy and creativity, lexical meaning, explanatory dictionaries, manual excerpt, sample analysis

Seznam používaných zkratk

ASCS – Akademický slovník cizích slov

ASSČ – Akademický slovník současné češtiny

CSN – Co v slovnících nenajdete: Novinky v současné slovní zásobě

ČNK – Český národní korpus

IJP – Internetová jazyková příručka

NESČ – Nový encyklopedický slovník češtiny online

NSČ 1, 2 – Nová slova v češtině: Slovník neologizmů 1, 2

PSJČ – Příruční slovník jazyka českého

SČN – Slovník česko-německý

SJČ – Slovník jazyka českého

SNČ – Slovník nespisovné češtiny

SSČ – Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost

SSJČ – Slovník spisovného jazyka českého

atd. – a tak dále

tzn. – to znamená

tzv. – takzvaný

s. – strana

m. – mužský rod

např. – například

Obsah

1	ÚVOD	9
2	CÍLE A METODOLOGIE PRÁCE	10
2.1	STANOVENÍ HYPOTÉZ	10
3	TEORETICKÁ ČÁST.....	12
4	VYMEZENÍ POJMŮ	12
4.1	POJEM NEOLOGISMUS	12
4.2	POJEM NEOSÉMANTISMUS.....	15
4.3	POJEM OKAZIONALISMUS	16
5	NEOSÉMANTIZAČNÍ PROCESY.....	17
5.1	SÉMANTICKÉ PROCESY	17
5.1.1	<i>Přenášení významu.....</i>	<i>18</i>
5.1.1.1	Metafora.....	18
5.1.1.2	Metonymie a synekdocha.....	20
5.1.2	<i>Změny významu.....</i>	<i>20</i>
5.1.2.1	Generalizace významu	21
5.1.2.2	Specializace významu.....	21
5.1.3	<i>Kombinace neosémantizačních procesů.....</i>	<i>22</i>
5.1.4	<i>Změna konotačních složek.....</i>	<i>23</i>
5.2	SLOVOTVORNÉ PROCESY.....	23
5.2.1	<i>Paralelní pojmenovací procesy.....</i>	<i>23</i>
5.2.2	<i>Univerbizace .....</i>	<i>24</i>
5.3	FUNKČNÍ PŘEHODNOCENÍ	25
5.3.1	<i>Revitalizace slova s novým významem .....</i>	<i>25</i>
5.3.2	<i>Funkčněstylové přechody.....</i>	<i>25</i>
5.4	NEOSÉMANTISMUSY VZNIKLÉ POD VLIVEM CIZÍHO JAZYKA	26
6	ČEŠTINA 2.0	29
6.1	PROJEKT.....	29
6.2	STAVBA HESLA.....	30
7	PRAKTICKÁ ČÁST	33
8	VÝBĚR NEOSÉMANTISMŮ.....	33
9	KLASIFIKACE NEOSÉMANTISMŮ PODLE SLOVNÍCH DRUHŮ	35
9.1	SUBSTANTIVA.....	35
9.2	ADJEKTIVA.....	36
9.3	VERBA	36
9.4	OSTATNÍ SLOVNÍ DRUHY	37
10	KLASIFIKACE NEOSÉMANTISMŮ PODLE POČTU NOVÝCH VÝZNAMŮ	38
10.1	JEDEN NOVÝ VÝZNAM	38
10.2	DVA NOVÉ VÝZNAMY	38
10.3	TŘI NOVÉ VÝZNAMY.....	39
10.4	ČTYŘI NOVÉ VÝZNAMY	39
11	KLASIFIKACE NEOSÉMANTISMŮ PODLE ZPŮSOBŮ NEOSÉMANTIZACE A TYPŮ OBRAZNÉHO (PŘENESENÉHO) VÝZNAMU	41

11.1	PŘENÁŠENÍ VÝZNAMU.....	41
11.1.1	<i>Metafora</i>	41
11.1.2	<i>Metonymie a synekdocha</i>	42
11.2	ZMĚNY VÝZNAMU.....	43
11.2.1	<i>Generalizace</i>	43
11.2.2	<i>Specializace</i>	43
11.3	KLASIFIKACE PODLE PŮVODU.....	43
11.3.1	<i>Vznik pod vlivem angličtiny</i>	43
11.3.2	<i>Vznik pod vlivem latiny</i>	44
11.4	ZDROJOVÁ A CÍLOVÁ OBLAST.....	44
12	KLASIFIKACE NEOSÉMANTISMŮ PODLE STYLICKÝCH POSUNŮ.....	46
13	KLASIFIKACE NEOSÉMANTISMŮ PODLE EXPRESIVITY/NEUTRÁLNOSTI POJMENOVÁNÍ.....	48
14	KLASIFIKACE NEOSÉMANTISMŮ PODLE KOMUNIKAČNÍ OBLASTI UŽITÍ.....	51
15	NEOSÉMANTIZOVANÁ SOUSLOVÍ.....	53
16	OVĚŘOVÁNÍ V TEXTECH ČNK.....	55
16.1	VÝSKYT V OBOU KORPUSECH:.....	56
16.2	POUZE NA ONLINE2_ARCHIVE:.....	57
16.3	POUZE NA ONLINE2_NOW:.....	58
17	DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ.....	59
18	ZÁVĚR.....	67
19	SEZNAM LITERATURY.....	70
19.1	PRAMEN.....	70
19.2	SEKUNDÁRNÍ LITERATURA.....	70
19.3	POUŽITÉ SLOVNÍKY.....	74
19.4	SEZNAM POUŽITÝCH KORPUSŮ A DATABÁZÍ.....	75
20	SEZNAM OBRÁZKŮ.....	76
21	SEZNAM GRAFŮ.....	77
22	SEZNAM PŘÍLOH.....	78

1 Úvod

Toto téma jsme zvolili proto, že neosémantismy tvoří značnou část současné slovní zásoby. Specifickým způsobem v sobě vždy uchovávají odkaz doby a nijak při tom nerozšiřují počet forem, proto by neměly být přehlíženy ani v budoucnu. Neosémantismy se dosud zabývaly práce, které byly většinou vystavěny na materiálu NSČ 1, 2. Podrobné zkoumání neosémantismů na portálu *Čeština 2.0* však nebylo provedeno.

Část práce se věnuje seznámení s tímto netradičním online slovníkem, který bývá často využíván jako zdroj originálních neologismů. Zvolený slovník je schopen reagovat na události staré jen pár dnů, proto bude vždy aktuálnější než slovníky profesionální, které mají striktně danou strukturu a od zaznamenání slova po vydání slovníku uběhne vždy několik let. Neprofesionální pojetí slovníku přináší řadu výhod, jimiž je bezpochyby velké množství přispěvatelů, téměř okamžitá registrace výrazů, aktuálnost, regionální rozrůzněnost a věková rozmanitost přispěvatelů. Naopak tento přístup vede k laickému zpracování, nevyrovnané úrovni jednotlivých hesel, subjektivitě a nespolehlivosti.

V této práci jsme záměrně zvolili zdroj, který je dosud živý. Každý týden je doplňován o nová slova. A od roku 2009, kdy portál vznikl, se stává stále více a více oblíbeným. Navíc zde najdeme spíše slovní zásobu typickou pro mluvený jazyk, což není u klasických výkladových slovníků běžné. Jazyková kreativita a komika pomáhá k nápaditosti jednotlivých slov. Hlavně slovník shromažďuje netradiční jazykový materiál, který je typický pro slang, argot, obecnou češtinu, regionální výrazy a profesní mluvu.

V praktické části analyzujeme spisovnou slovní zásobu, z níž jsou některé výrazy součástí hovorové češtiny. Zaměřujeme se i na laické zpracování definic, odhalení nedostatků a jejich vysvětlení. Nejdůležitější částí je pokus o přesnější charakteristiku jednotlivých slov, jelikož hesla zpravidla neobsahují morfologické údaje, stylistické kvalifikátory, možné oblasti užívání, jazyk původu a etymologii. Ta je ovšem těžce zjistitelná, pokud ji autor sám neuvede. Díky využití nově vznikajícího ASSČ jsme mohli neosémantismy charakterizovat víceméně na základě jejich přehledně zvolených kategorií. V následující kapitole uvádíme podrobněji cíle práce a metody jejího zpracování. Také vytyčujeme hlavní hypotézy, jejichž ověřením se budeme rovněž zabývat.

2 Cíle a metodologie práce

Cílem práce je klasifikovat a analyzovat vyexcerpované neosémantismy z portálu *Čeština 2.0* na základě několika kritérií. Dílčí cíle práce zahrnují excerpce jazykového materiálu, stanovení určujících hledisek pro výběr 100 neosémantismů vhodných k popisu, vytvoření slovníčku a popis stavby webového hesla, který je potřebný k pochopení laické lexikografie. Dále bude ověřováno užívání výrazů v textech Českého národního korpusu a také u uživatelů jazyka v podobě dotazníku s uzavřenými otázkami.

Bakalářská práce je rozdělena na dvě hlavní části – teoretickou a praktickou. Teoretická část práce vychází z prostudované odborné literatury. Využity byly knižní publikace, speciální slovník *Hacknutá čeština*, časopisecké odborné články a studie. Nejkomplexněji se neosémantismy zabývají dvě studie ze sborníku *Neologizmy v dnešní češtině* kolektivu autorů pod vedením Olgy Martinové, byly proto důležitým zdrojem informací o neosémantizačních procesech. Hlavním pramenem práce byl samotný online lexikon *Čeština 2.0*, na jehož základě je provedena klasifikace neosémantismů. Pro kapitolu o webu byly přínosné také rozhovory a články v médiích nebo televizní pořad.

Praktický oddíl práce je založen na vyexcerpovaném jazykovém materiálu z portálu *Čeština 2.0*. Pokud bylo potřeba věnovat na začátku kapitoly prostor pro dovysvětlení, učinili jsme tak za pomoci odborné literatury. Jinak se zaměřujeme na výsledky klasifikací a na popsání obecných tendencí analyzované slovní zásoby.

Na závěr je v Příloze 1 vytvořen slovníček, který tvoří vybrané výrazy s výkladem významu a příkladovými větami. Jednotlivá slova jsou převzata z portálu *Čeština 2.0*. Příloha 2 obsahuje dotazník, který byl vytvořen v Google Forms a rozeslán respondentům. A v Příloze 3 najdeme tabulku z programu Microsoft Excel, na jejímž základě byly vytvořeny grafy pro jednotlivé kapitoly o klasifikaci neosémantismů.

2.1 Stanovení hypotéz

Portál *Čeština 2.0* vytváří jeho uživatelé, kteří převážně nejsou vzděláni v oboru bohemistika. Laická veřejnost si mnohdy klade za cíl pouze pobavit svým heslem další čtenáře, nikoli však zásadně jazykově obohatit český jazyk. Autor slovníku třídí nová slova tak, aby se neshodovala s hesly z jiných slovníků. Typická je slovní zásoba běžná v mluvené češtině.

Online verze značně pomáhá šíření mezi velké množství lidí a zároveň urychluje proces vydání jednotlivých hesel.

Na základě zmíněných specifik webu jsme stanovili tři hypotézy. 1. Předpokládáme, že může dojít k situaci, kdy se daný výraz vyskytne pouze v jediném případě, a to právě na portálu *Čeština 2.0*, jelikož se pravděpodobně jedná spíše o okazionalismy, kterými rodilí mluvčí češtiny obohacují slovní zásobu za pomoci jazykového humoru. 2. Díky možnosti téměř volného přidávání slov do online lexikonu, očekáváme vyšší množství expresivně zabarvených výrazů, protože jde většinou o spontánní tvoření. 3. Domníváme se, že se v dnešní době výrazný vliv angličtiny na českou slovní zásobu promítne také do oblasti neosémantismů.

3 Teoretická část

4 Vymezení pojmů

V této úvodní kapitole nejdříve charakterizujeme vybrané lingvistické pojmy (neologismus, neosémantismus a okazionalismus), a to z toho důvodu, že pro jednotlivé termíny neexistuje pouze jediná definice a zároveň se od sebe výrazně liší. Proto je potřeba objasnit, s jakou z nich budeme nadále pracovat v praktické části práce. Kapitola si klade za cíl shrnout základní poznatky o dané problematice, aby bylo snazší pochopit kontext a následující kapitoly.

4.1 Pojem neologismus

Vymezení pojmu neologismus je v dnešní době stále složité. Toto téma je řešeno již od doby Pražského lingvistického kroužku a mezi nejnovější publikace zaměřené na toto téma patří monografie *Neologizmy v dnešní češtině* (Martincová, 2005). Jelikož existuje řada definic, které se zabývají výkladem tohoto termínu a obsahově se liší, uvedeme si příklady vymezení slova neologismus od různých autorů. Na jejich základě poté shrneme společné charakteristické rysy.

Martincová (1983) upozorňuje na to, že vymezení neologismů se liší hlavně podle toho, jaký pohled (synchronní, diachronní) je východiskem při jejich studiu: „Z hlediska diachronního se za neologismy pokládají nové jednotky, které nejsou obsaženy v repertoáru slovní zásoby minulého období. Ze synchronního hlediska bývají neologismy vymezovány jako ty nové lexikální jednotky, které lze na základě současných lexikálních norem hodnotit z hlediska jejich možnosti stát se jednotkou ‚langue‘.“

Ve své disertační práci se Michaela Lišková (2018) zabývá odlišným pojetím pojmu neologismus, shrnuje, že na našem území je termín vnímán slovníky jako nové slovo, nový tvar, nový výraz, nové spojení slov, dále jako nový jazykový prostředek či široce jako jazyková novota, příp. také směr zavádějící jazykové novoty. Podle *Nového encyklopedického slovníku češtiny online* jsou jako nová pojmenování označovány neologismy, pokud se na ně díváme z hlediska onomaziologického, naopak při přístupu z hlediska sémaziologického se využívají termíny jako nová slova a nové výrazy (Martincová, 2017a).

Ke vzniku neologismů dochází nejčastěji kvůli potřebě pojmenovat nové věci a jevy, nebo mají za úkol nahradit již existující pojmenování za přesnější a výraznější. Tvořeny mohou

být také při záměrném hledání působivého vyjádření. Vzhledem k jejich vázanosti na konkrétní dobu při jejich vzniku bývají nazývány dobově příznakovými prostředky. Tato nová slova nejsou omezena na určitou oblast slovní zásoby. Jsou tedy spojena jak s češtinou spisovnou, tak nespisovnou. Objevují se ve všech funkčních stylech, komunikačních sférách a sociálních útvarech našeho jazyka (Martincová, 2017a).

Definice z *Nového encyklopedického slovníku češtiny online* popisuje neologismy následovně: „Lexikální jednotka, která se ve vztahu k existujícím jednotkám slovní zásoby současného jazyka vyznačuje novostí, a to jak z hlediska vzniku, tak z hlediska funkčního (funkčně systémového, komunikačního, stylistického).“

V *Nauce o slovní zásobě* Hauser za neologismy považuje taková slova, která jsou nejdříve užívána menším počtem uživatelů, nebo dokonce pouze jedním autorem. Postupně u nich dochází k rozšiřování užití, čímž mohou výrazy postoupit do obecného užívání, a ztratit tak příznak novosti. Tento proces může probíhat z různých důvodů odlišnou rychlostí.

Zdeňka Hladká v příslušné kapitole v *Příruční mluvnici češtiny* popisuje neologismy jako „relativně nová slova, která dosud pevně nezakotvila v povědomí všech mluvčích nebo jsou alespoň ještě jako nová pocíťována. Postupně tento příznak novosti ztrácejí, začínají se vyskytovat ve větší frekvenci a stávají se platnou součástí lexikálního systému. Tento proces může být různě rychlý, některé neologismy však v jazyce nezakotví vůbec a zaniknou.“ Část, kde popisuje proces začleňování do běžné slovní zásoby, se v podstatě shoduje s definicí v *Nauce o slovní zásobě*.

Olga Martincová v *Problematické neologismy v současné češtině* vidí podstatu těchto termínů buď v tom, že „neologismy pojmenovávají nový předmět, jev skutečnosti, že obohacují vyjadřovací prostředky jazyka, nebo se její určení přenáší do roviny stylistické, kde se neologismy stavějí do protikladu k archaismům.“

Autoři *České lexikologie* neologismy definují jako „lexikální jednotky jistého úseku lexikální zásoby hodnocené z hlediska současných platných jazykových norem ve srovnání s jednotkami běžnými za nové, užívané a perspektivní.“

Čermák v *Lexikonu a sémantice* jako jediný upozorňuje, že s neologismy jsou spojeny také negativní změny: „Pojem neologismus jednostranně orientuje pozornost na ‚pozitivní‘ změny v jazyce přinášející něco nového, popř. změněného, i když vývoj jazyka vždy zároveň znamená i změny ‚negativní‘, v jejichž důsledku se z jazyka vedle novostí současně i něco ztrácí

(a slova se přestávají užívat) či mění; tato druhá stránka mince (jakýsi negativní neologismus) se nezdůrazňuje.“

V širším slova smyslu můžeme neologismy charakterizovat jako jednotky, které mají nápadný rys novosti. Jedině společnost hodnotí, zda je slovo stále vnímáno jako nové či neobvyklé. A ovlivňuje také, zda se slovo začne užívat v běžné slovní zásobě a tento rys se u něj vytratí, či zda zanikne. Jejich vznik je spojen s potřebou pojmenovat novou skutečnost.

Jednotliví autoři se neshodují ani při klasifikaci neologismů. Existují proto různé způsoby, jak nová pojmenování dělit, jelikož se zakládají na různých přístupech. Dále si uvedeme alespoň některá vymezení, jelikož různé klasifikování neologismů není stěžejní pro obsah práce. Na první pohled je však patrné, že s pojmem neosémantismus je v nich zacházeno různě.

Podle NESČ je nejčastější rozdělení podle hlediska strukturního nebo funkčního. K neologismům vymezeným ze strukturního hlediska patří neologismy slovtvorné, zkratková slova, přejatá slova, neosémantismy, víceslovná (sdružená) pojmenování a frazémy. Funkční hledisko je zapojeno, pokud se mění užívání neologismů nebo dochází k přehodnocení jejich příznakovosti. K neologismům řadíme i slova, která se z různých příčin přestala pouze na určitou dobu používat, než se stala opět plnohodnotnou součástí slovní zásoby. Specifickými typy těchto neologismů jsou individualismy, okazionalismy, módní neologismy a efemérní či dobová slova (Martincová, 2017a).

Dalším možným způsobem rozdělení je podle Hausera (1986) klasifikace podle původu, díky čemuž rozlišuje neologismy domácí a cizí. Domácí neologismy vznikají běžnými prostředky a postupy a je u nich kladen důraz na produktivnost tvoření. V rámci domácích neologismů je pak jmenováno několik podtypů podle toho, jak se tvoří: a) slovtvorné neologismy, b) souslovné neologismy, c) frazeologické neologismy a d) sémantické neologismy. Přejatá slova jsou uvedena pod pojmem slova cizí a další dělení u nich probíhá podle míry přizpůsobení slovům domácím; stáří přejetí; jazyků, z kterých bylo slovo přejato a funkce.

Sochová a Poštolková v díle *Co v slovnících nenajdete* využívají také zcela jiný přístup k dělení neologismů. Vydělují neologismy lexikální (výpůjčky z cizích jazyků s neexistujícími nebo neustálenými českými ekvivalenty, neologismy domácí a denominativní slovesa odvozená z cizích i domácích základů), sémantické (vzniklé rozšířením, specializací, popř. transformací významu) a kontextové (kontextový celek, z něhož vyplývá i nový specializovaný význam a nová frazeologická pojmenování).

4.2 Pojem neosémantismus

Neosémantismus (sémantický neologismus) se vyznačuje rysem novosti vztahujícím se k novému významu existujícího lexému (Martincová, 1983, s. 84). Nový význam se objevuje nejen u jednoslovných výrazů, ale také u víceslovných (frazémy, slovní spojení). S novým významem vzniká nová lexie, která se usouvztažňuje s nadřazeným lexémem, což většinou vede k složitější sémantické struktuře lexikální jednotky. Výrazy s novým významem jsou strukturálním typem neologismů, jak jsme si mohli všimnout u výše popsané klasifikace neologismů. Charakteristická je pro ně příslušnost k publicistice, slangové a profesní mluvě nebo např. k oblasti počítačové techniky (Rangelova, 2005, s. 159). V dnešní době patří sémantické tvoření k velice častým způsobům obohacování slovní zásoby češtiny (Lotko, 2008).

Sémantické neologismy jsou výsledkem neosémantizačních procesů, ty dále rozdělujeme na čistě sémantické a formálně-sémantické. Do sémantických procesů patří významové přenosy (metafora, metonymie), významové posuny (generalizace, specializace významu) a změny konotačních složek. Formálně-sémantické procesy dělíme na slovotvorné procesy (paralelní pojmenovovací procesy, univerbizace) a funkční přehodnocení (revitalizace slova s novým významem, funkčně stylové přechody). Z odlišného hlediska tyto procesy můžeme rozdělit také na vnitřnějazykové a mezijazykové s vlivem cizího jazyka (Rangelova, 2005, s. 159–179). Motivace pojmenování nemusí být vždy jednoznačná, často je proto těžké určit, jestli jde v daném případě o metaforu, metonymii nebo dokonce o paralelní pojmenovací proces. O jednotlivých neosémantizačních procesech hovoříme v kapitole 5, kde uvádíme také příklady.

Neosémantismy vznikají nejčastěji z důvodů nutnosti pojmenovat novou skutečnost nebo je zde snaha o výstižnější označení na základě asociativnosti, obraznosti apod. Charakterizuje je určitá jazyková kreativita a ekonomie, jelikož nedochází ke vzniku dalších slovotvorných zpracování, nýbrž staré formy slov se obohacují o nové významy, případně je nějakým způsobem modifikován význam původní (Rangelova, 2005, s. 159–160).

S termínem neosémantismus pracuje sborník *Neologizmy v dnešní češtině*, a to hlavně ve dvou studiích, které zároveň věnují nejucelenější pohled na tuto problematiku. Autorkami jsou Albena Rangelova (*Neosémantizmy a neosémantizační procesy*) a Jitka Mravinacová (*Neosémantismy vzniklé pod vlivem cizího jazyka*). Dále je použit v *Problematicke neologismů v současné češtině*, publikace však upřednostňuje označení nová pojmenování sémanticky tvořená. Zmínka nechybí ani v NESČ, kde mu však není vyhrazeno samostatné heslo, ale je součástí pojmu neologismus. Na druhé straně *Česká lexikologie, Co v slovnících nenajdete a*

Nauka o slovní zásobě nepoužívají termín neosémantismus, ale místo něj se vyskytuje výraz sémantický neologismus. V *Lexikonu a sémantice* není dokonce použito ani jedno z těchto označení, hovoří se pouze o změnách sémantiky. Důležitou poznámkou u Čermáka (2010) však je, že pravděpodobně největší množství neologismů získáváme zmíněnou změnou sémantiky existujících lexémů.

4.3 Pojem okazionalismus

Součástí neologismů jsou také okazionalismy. Ty však označují pouze jediný denotát a jsou vázány na určitý kontext, jelikož zpravidla porušují slovotvorná pravidla a slovotvorný význam je tím pádem nezřetelný (Martincová, 1983, s. 140). Výskyty těchto jazykových jevů jsou mimořádné, proto na rozdíl od neologismů nemají tendenci stát se stálými prostředky v lexikálním systému češtiny (Staněk, 2002).

Není obvyklé, aby okazionalismy pojmenovávaly nové předměty, obsahy vědomí či jevy skutečnosti (Martincová, 1983, s. 132). Zároveň se povětšinou užívají jednorázově a slouží k ozvláštňení situace, přičemž je využita jazyková kreativita a humor. Tato příležitostná slova vyjadřují hodnotící postoje mluvčího či pisatele se záměrem působit na adresáta (Staněk, 2002).

Martincová (2017b) uvádí, že se tyto výrazy typicky objevují v umělecké a esejistické sféře, ve sféře publicistické, odborné, ale i v projevech běžně mluvených a setkáme se také s dětskými okazionalismy. V poezii se objevují nejčastěji, podle Hausera (1986) je jejich užití však někdy omezeno jen na jejich autora, příkladem je slovo *kostižerný* z básně od F. Halase.

Pro okazionalismy existuje celá řada dalších synonymních označení, jak uvádí *Nový encyklopedický slovník češtiny online*, lze použít také výrazy jako slova individuálně tvořená, slova autorská i individuálně autorská, hapax legomenon, kontextový neologismus, umělecký neologismus, básnický neologismus a slova řídká, pokud bereme v úvahu jejich četnost výskytu. Hapax legomenon je označení slova s jediným doloženým výskytem, nemusí ale jít nutně o okazionalismus, původně se termín užíval hlavně v souvislosti s mrtvými jazyky, z nichž se uchoval jen omezený počet písemných památek.

Význačné je pro okazionalní pojmenování to, že se liší od slov uzuálních, ale také neologismů: „Rozdíl mezi neologismy a okazionalismy se spatřuje v tom, že okazionalismy nebývají jazykovým společenstvím přijaty do užívání, uchovávají si svou novost, neobvyklost, výrazovou neotřelost nezávisle na době, kdy byly utvořeny“ (Martincová, 2017b).

5 Neosémantizační procesy

Neosémantizace patří mezi procesy neologie, díky ní slova, která již nějakou dobu v jazyce fungují, získají postupem času nový význam nebo se ten stávající určitým způsobem modifikuje. Tímto procesem nabývají existující slova nové významy a výsledek tohoto procesu nazýváme jako neosémantismy. K sémantické změně dochází buď za využití čistě sémantických procesů, nebo procesů formálně-sémantických. A jako další rozlišujeme procesy, jež nějakým způsobem ovlivňuje jazyk domácí či cizí. Na základě toho je dělíme na procesy vnitřnějazykové a mimojazykové (nejčastěji angličtina) (Rangelova, 2005, s. 160). V následujících podkapitolách popíšeme podrobněji jednotlivé procesy, budeme vycházet zejména ze studie od Albeny Rangelové *Neosémantizmy a neosémantizační procesy*. Uváděné příklady budou čerpány ze zmíněné studie; ta pracuje s materiálem ze slovníků *Nová slova v češtině: Slovník neologizmů 1, 2* a případně budou doplněny o další položky z vlastního, dosud neomezeného soupisu neosémantismů z portálu *Čeština 2.0*. Kapitola doplňující neosémantizační procesy o mimojazykové procesy pak čerpá ze studie *Neosémantizmy vzniklé pod vlivem cizího jazyka* od Jitky Mravinacové. I v tomto případě jsou jednotlivé příklady převzaty hlavně z autorčiny práce a místy jsou pasáže doplněny o některé vlastní příklady.

5.1 Sémantické procesy

Pro vznik neosémantismů jsou zásadní tzv. sémantické procesy; jelikož jde o nejčastější způsob jejich vzniku, považujeme je za nejdůležitější. Řadíme sem hlavně pojmenovací postup sémantickou derivací neboli podle Dokulila (1962, s. 20) sémantické tvoření; Filipec s Čermákem (1985, s. 108) používají termín sémaziologicko-onomaziologická derivace. Vznikají díky tomu nová pojmenování motivovaná a tvořená sémanticky: „Způsob tvoření nových pojmenování, který záleží v tom, že jeden význam (sémantické centrum lexikální jednotky) motivuje význam druhý, lze charakterizovat jako sémantické tvoření slov; při něm nedochází k novému slovotvornému zformování“ (Martincová, 1983, s. 84). Centrální postavení mají mezi zmíněnými procesy významové přenosy, kam patří metafora a metonymie (Rangelova, 2005, s. 161).

„Sémantická derivace zahrnuje i sémantické obměny, modifikace obsahové stránky lexikální jednotky, tj. sémantický vývoj probíhá v rámci jednoho pojmového obsahu“ (Rangelova, 2005, s. 161). Sem řadíme významové posuny, jimiž jsou generalizace a specializace významu.

V obou druhých procesů jde o tzv. druhy nepřímé (analogické) nominace, jelikož významy existují vedle sebe (Rangelova, 2005, s. 162). Přesné určení, zda se jedná o přenesení významu, nebo o změny významu, je však podle Rangelové (2005) obtížné a někdy není zcela jasné, jelikož některé přenosy se mohou jevit jako generalizace významu.

5.1.1 Přenášení významu

Do významových přenosů patří zejména metafora a metonymie. V souvislosti s tím mluvíme v obou případech o tzv. sémaziologicko-onomaziologické derivaci, přičemž „o přenášení významu mluvíme při sémaziologickém pohledu na věc, kdežto při pohledu onomaziologickém o přenášení pojmenování“ (Rangelova, 2005, s. 162).

5.1.1.1 Metafora

Metaforu lze vysvětlit jako přenášení pojmenování na základě podobnosti s jinou substancí. „Společný znak nemusí být znakem podstatným, bývá však znakem nápadným“ (Hladká, 2017d). Nejčastěji se setkáme se vznikem pojmenování, která jsou dána tvarovou či vzhledovou podobností denotátu. (Rangelova, 2005, s. 162). Lze uvést některé příklady z webu *Čeština 2.0: akvárko* „zasedací místnost s výhradně skleněnými zdmi“, *čepička* „prezervativ“, *dortík* „ženské prso, většinou totiž disponuje třešničkou na svém vrcholu“, *gepard* „přezrálý banán se slupkou posetou černými skvrnami“, *semafor* „supermarketové balení tří paprik, obvykle v červené, žluté a zelené barvě“, *ananas* „granát“, *pulec* „spermie“, *prsa* „vypouklé reliéfní obklady staničních tunelů v pražském metru na trase A“, *angrešt* „cyklista, který nemá oholené nohy“ nebo *harmonika* „dvojdílný autobus s kloubovým spojením“.

Podobnost funkční naopak nemá tak velké zastoupení (Rangelova, 2005, s. 162). Na základě získaného materiálu z portálu funkční podobnost spatřujeme například u slov *klofat* „psát na počítači, psacím stroji, ťukat do kláves“, *kolotoč* „otočné dveře u vstupů do úřadů, obchodních domů apod.“ a *savec* „vysavač“.

Poměrně častá jsou pojmenování, která vznikají přenosem pojmenování vlastností a činností z živých entit na neživé. Rangelova ve studii uvádí např. *inteligentní* (stroj, přístroj), *křest* (kniha, deska), *zkolabovat* (počítačový systém), *infikovat* (počítač, program, soubor). V publicistice jsou významné případy, kdy se pojmenování spojená s člověkem přenáší na věci. Rangelova zmiňuje výrazy jako *zásnuby*, *námluvy*, *sňatek* a *rozvod* (též jejich odvozeniny), navíc se ze soukromé sféry přenáší na sféru veřejnou (Rangelova, 2005, s. 163).

V některých případech dochází u tohoto pojmenování také ke změně flexe z životné na neživotnou, což se v *Češtině 2.0* objevilo např. u výrazu *flamendr* -u m.: „zastávkový vlak, který odjíždí pozdě v noci nebo časně ráno“.

Opakem je v našem materiálu častěji zastoupené přenášení označení z neživých objektů na živé se zachováním podobnosti vlastností, činností (Rangelova, 2005, s. 164). Zde můžeme uvést další příklady z online lexikonu – *magnet* „sběrač kovů, téměř výhradně kradených“, *inkoust* „redaktor, píšící novinář“, *volant* „člověk, který všude jezdí autem“, *razítko* „člen vedení novin, který je daný den zodpovědný za vydání a finální podobu novin (dává na ně ‚razítko‘)“.

Metaforické přenášení probíhá také u propriálních jednotek, čímž dochází k apelativizaci (Rangelova, 2005, s. 164). Na webu se nachází nezanedbatelné množství příkladů: *palacký* „tisícorunová bankovka; podle portrétu Františka Palackého“, *kočí* „jednotka hlouposti; vzniklo podle poslankyně Věcí veřejných Kristýny Kočí“, *mareš* „kožich či jakýkoliv jiný chlupatý oděv; podle moderátora Leoše Mareše, který se nošením kožichů proslavil“, *fantomas* „plešatý člověk, někdo s oholenou hlavou; podle filmové postavy Fantomase“, *dušín* „kladřas, správnák, dobrák; podle Mirka Dušína, postavy z Rychlých šípů od Jaroslava Foglara“, *prášil* „notorický lhář, jemuž nelze věřit ani slovo; podle Barona Prášila“, *garfield* „[gárfild] líný, sverázný a otlý člověk; podle kresleného kocoura Garfielda“, *midsomer* „místo na venkově se zvýšeným počtem vražd; podle seriálu Vraždy v Midsomeru, kde by podle frekvence vražd již mělo být mrtvé celé fiktivní hrabství“.

Velice rozšířené je přenášení označení vlastností, jevů, vztahů z konkrétních věcí na jevy abstraktnější povahy, zde např. *čitelnost*, *průhlednost*, *transparentnost* a jejich opozita mohou popisovat vlastnosti nejen textu, ale i jednání, zkušeností nebo zákonů. Další početnou skupinu tvoří výrazy, v jejichž případě dochází k přenášení pojmenování podle povahy objektu děje ve směru z konkrétního na abstraktní (může se projevit u konkrétního místa, objektu působení a pohybu). Zde uvádíme příklady metafor, které již neoznačují konkrétnost – abstraktní lokalizace, rámeček: *vykolíkovat* „vymezit, vytyčit něco“, abstraktní objekt působení: *masáž* „trvalé, opakované, vemlouvavé přesvědčování někoho o určitých názorech (často prostřednictvím veřejných sdělovacích prostředků)“ a pohyb abstraktní, sociální: *katapultovat* „vynést rychle někoho do vyššího společenského postavení“ (Rangelova, 2005, s. 165–166).

Přenášení označení přírodních a fyzických jevů na jevy z jiných oblastí je typické pro oblast počítačové mluvy, příkladem je výraz *spadnout* „(o programu) přestat fungovat“. Setkáme se s nimi ale i v jiných oblastech – např. publicistika a ekonomika (Rangelova, 2005,

s. 167). V našem materiálu se objevilo pouze expresivní užití slova *sněžit* „ve velkém nakupovat a užívat kokain“.

5.1.1.2 Metonymie a synekdocha

Metonymie je založena na přenášení pojmenování na základě vnitřní souvislosti, sounáležitosti, soumeznosti (Filipec – Čermák, 1985). Od metafory se liší tím, že si „v podstatě vždy uchovává primární význam přenášeného pojmenování, pouze ho zasouvá do pozadí“ (Nekula a kol., 2003, s. 98). Dalším rozdílem je i řidší výskyt případů lexikalizované metonymie, frekventované je pouze použití metonymií v mluvených projevech (Rangelova, 2005, s. 167).

Výrazně se projevuje přenos pojmenování komplexní činnosti nebo jednání na skupinu lidí, která je s tím spojená. Rangelova uvádí příklady: *iniciativa*: „organizovaná skupina lidí, která vystupuje ve prospěch nějaké myšlenky“ (je tedy synonymem slov *sdružení* nebo *spolek*) a *aktivita* „skupina osob působící se záměrem ovlivnit dění ve společnosti“ (Rangelova, 2005, s. 167–168).

Na základě sounáležitosti a soumeznosti funkce dochází k přenášení označení činnosti na předmět, který činnost vykonává. Podle Rangelové do této skupiny patří *alarm* „zvukové bezpečnostní zařízení k ochraně majetku nebo osob“ (Rangelova, 2005, s. 168).

Synekdocha, jakožto součást metonymie, označuje přenos části za celek či naopak (Rangelova, 2005, s. 168). Z webu můžeme poznamenat příklady, které se synekdochou souvisí v širším slova smyslu: *bublínky* „šampaňské, sekt“, *šňůrka* „tampon (ženská hygienická pomůcka na zachycení menstruační krve)“, *hokejka* „hokejista, hráč ledního hokeje“, *kopačka* „fotbalista“, *uniforma* „policista“, *mozol* „dělník“ a *šanon* „člověk pracující v kanceláři a používající často šanony (např. účetní, daňový poradce, auditor apod.)“.

Závěrečnou skupinu tvoří podle Rangelové (2005) výrazy vzniklé přenášením označení obchodní značky na samotný materiál či výrobek obecně, díky tomu vznikla např. apelativa z portálu *Čeština 2.0*: *merona* „automat na jízdenky; podle značky výrobce“ a *pepo* „tuhý podpalovač; podle značky Pe-Po (pevný podpalovač)“.

5.1.2 Změny významu

K sémantickým procesům dále patří významové posuny, kam řadíme generalizaci (rozšiřování) a konkretizaci (zužování) významu. Neosémantismy vzniklé prostřednictvím

významových posunů „se začleňují do stávajícího spektra lexikální jednotky na základě vztahu polysémie“ (Rangelova, 2005, s. 168). Při jmenovaných procesech se modifikuje výchozí význam, tedy buď se vypustí, nebo přidá některý ze specifikčních sémů, čímž dochází k tvoření relativně vymezeného nového významu, který však stojí stále v rámci toho samého pojmového obsahu (Rangelova, 2005, s. 161).

5.1.2.1 Generalizace významu

Při generalizaci (rozšiřování, zobecňování) významu se zvětšuje významový rozsah. Dosáhneme toho odstraněním některých konkretizujících sémů, což nám umožní použít jazykový výraz k označení většího počtu předmětů či jevů (Hladká, 2017b). Rangelova (2005) píše o následujících výrazech, přičemž *gramotnost* původně znamenající pouze „znalost čtení a psaní“ generalizací rozšířila a zobecnila svůj význam na „vzdělanost, poučenost a dovednost v nějakém oboru, oblasti“. Stejný způsob se uplatňuje i u slova *amnestie*, které znamenalo „udělení milosti, často hromadné“, ovšem nyní je možné použití s novým významem, který se často pojí s odpuštěním určité peněžní částky: „prominutí, promíjení povinnosti vůči někomu, něčemu“ (Rangelova, 2005, s. 169). Z NESČ můžeme uvést výraz *limonáda*, ta ztratila významový rys specifikující typ ovoce, čímž z původního označení pro „nápoj z citrónové šťávy“ vzniklo „nápoj z ovocné šťávy“ (Hladká, 2017b). A z našeho materiálu bychom mohli přidat výrazy: *dolary* „peníze“, *halír* „dílní jednotka jakékoli zahraniční měny, např. cent, lipa či kuruş apod.“, *plnotučný* „cokoliv ve významu plnohodnotný, úplný, kompletní (například dvanáctistupňové pivo, celý maraton apod.)“.

Proces generalizace má mimo jiné také vliv na determinologizaci, při níž odborné výrazy (termíny) přechází z původně odborné jazykové sféry do širšího užití a ztrácí některé terminologicky vázané sémy. Ve studii je zmíněno slovo *kolaps* „náhlé ochabnutí nebo selhání činnosti nějakého orgánu“, které se zobecnilo na „selhání, zhroucení, krach“ (Rangelova, 2005, s. 170).

5.1.2.2 Specializace významu

Specializace (zužování, konkretizace) významu je procesem opačným ke generalizaci. V tomto případě dochází k zúžení rozsahu významu za pomoci přidání dalších specifikčních sémů. Obecná slova tímto získávají daleko přesnější a konkrétnější význam. Tento proces se pojí velice často s oblastí počítačové techniky a internetového prostředí, najdeme však příklady

zastoupení také v oblasti hudby a oborech, jako je bankovníctví, obchod, ekonomie a právo (Rangelova, 2005, s. 170–171).

Z oblasti počítačové techniky Rangelova představuje výraz *adresa*, který získal dva nové významy, prvním z nich je „elektronický kód, který odkazuje na místo uložení či určení dat v paměti počítače“ a druhý zní „(v elektronické poště) údaj identifikující příjemce i odesílatele“.

Konkretizace významu se často pojí s terminologizací, při níž pronikají výrazy z běžné mluvy do oblasti odborné jazykové sféry. Příkladem je podle Rangelové *biofarma*, NSČ 1 uvádí význam: „farma produkující zemědělské výrobky s použitím přírodních, organických látek (nikoli chemických)“, ovšem ve druhém dílu (NSČ 2) je význam doplněn o specifikační sém „vlastníci certifikát“. Oblast obchodu a bankovníctví dala vzniknout novému významu u slova *bezúčelový*: „nemající uvedený, přesně vymezený ani jinak sledovaný účel“. V ekonomii se setkáme s výrazem *liberalizace* (cen) a v oblasti práva např. se slovem *lustrace*, oba výrazy přijímají terminologický obsah a označují nové denotáty v nových podmínkách (Rangelova, 2005, s. 170–171). Z vlastního materiálu uvedeme příklady *ostrovan* „Brit, obyvatel Velké Británie“, *cinknout* „telefonovat, zatelefonovat, zavolat mobilem“, *těžař* „člověk věnující se těžbě kryptoměn“, *pjivavice* „řemeslník nebo jiný dodavatel služeb, který ze zákazníka tahá stále další peníze“, *ozubený* „mající stále ještě své zuby, nikoliv zubní náhradu“, *okroužkovaný* „ženatý“, *ohříváč* „kuchař, který vaří především z polotovarů“, *odmítač* „rodič, který odmítá své dítě nechat očkovat“, *bělouš* „bílý kůň, tedy člověk nastrčený při páchání trestné činnosti, aby zakryl identitu pravého pachatele; vězeňský nebo policejní slang“ a *narušitel* „jedinec narušující plynulost hry, zpravidla mladší sourozenec“.

Se zužováním významu se setkáme často u vztahových adjektiv. NSČ 1 pojímá přídavné jméno *barvový* jako „vztahující se k podílu barev na celkovém zevnějšku člověka (z hlediska barevného souladu pleti, oblečení, líčení apod.)“, což se liší od původně obecného „vztahující se k barvě“ (Rangelova, 2005, s. 172).

5.1.3 Kombinace neosémantizačních procesů

Vzhledem k tomu, že při neosémantizačních procesech dochází ke vzniku polysémie (s novým významem vzniká nová lexie), setkáváme se často současně s různými procesy, někdy i protichůdnými, které se podílí na vzniku tohoto nového významu. Rangelova (2005) uvádí jako příklad výraz *architektura*, ke kterému najdeme v NSČ 1 dva nové významy. V prvním z nich dochází ke generalizaci významu: „organizační struktura“ a druhý naopak

vznikl specializací významu: „poč. způsob uspořádání technických a programových prostředků v počítači“ (Rangelova, 2005, s. 172).

5.1.4 Změna konotačních složek

U přenášení významu dochází běžně ke změně konotačních složek významů, jelikož má přenos zpravidla obrazný a expresivní charakter. Typické jsou výrazy z publicistiky, politiky a běžné komunikace. Jejich významy jsou expresivního charakteru – jde o hanlivé zabarvení (Rangelova, 2005, s. 173).

Rangelova uvádí slova, která jsou spojena s historickým obdobím, konkrétně s minulým režimem. Nejlépe lze danou problematiku pozorovat u metonymického přenosu označení jednotlivce pro označení celku: *komunista* „komunistická strana, její vláda“. Poněkud složitější je stejný proces u výrazu *nomenklatura* „řídící pracovníci, kteří za svou konformnost, popř. loajalitu s komunistickou stranou a její politikou získali určité výhody“, které je navíc doprovázeno silnou negativně hodnotící složkou. Posledním zmíněným výrazem je *normalizace* „v letech 1969–1989 – totalitní režim komunistické vlády kladoucí si za cíl návrat do poměrů před rokem 1968“, zde se expresivita neprojevuje v takové míře (Rangelova, 2005, s. 173).

5.2 Slovtvorné procesy

K jazykovým procesům též patří procesy slovtvorné, jejichž povaha se od těch sémantických zásadně liší. Existující forma se sice spojí s novým významem, ale dochází k tomu za pomoci slovtvorby. Díky ní vzniká forma shodná s již existující formou jiného výrazu. Řadíme sem paralelní pojmenovací procesy a univerbizaci (Rangelova, 2005, s. 174).

5.2.1 Paralelní pojmenovací procesy

Paralelní pojmenovací procesy jsou specifické tím, že při nich dochází k tzv. kosémii, což je „případ lexikální víceznačnosti stojící mezi polysémií a homonymií, označovaný též jako nepravá polysémie“ (Hladká, 2017c). Takto vzniklé nové útvary vypadají jako neosémantismy, ale ve skutečnosti jde o slovtvorné tvoření. „Forma je totožná s již existujícím slovem a význam nově vzniklého pojmenování se (zpravidla) usouvztažňuje se sémantickým potenciálem už existující formy“ (Rangelova, 2005, s. 174). Jestliže mají společný sémantický

obsah, vzniká polysémie, v případě, že se sémantický obsah oddálí od staršího pojmenování, mluvíme o homonymii, nelze totiž dokázat sémantickou motivaci (Rangelova, 2005, s. 174).

Rangelova uvádí příklady polysémie u slov: *kališník* „člen jednoho proudu hnutí skinheads používající jako symbol husitský kalich“ a *houbař* „narkoman, který užívá jako drogu houby lysohlávky“. Výrazy jsou utvořeny za pomoci derivace od základových slov kalich a houba, ovšem v tomto případě je sémantická motivace zřejmá (Rangelova, 2005, s. 174).

Opakem je již uvedená homonymie, ke které Rangelova přiřazuje slovo *farmář* „sportovec hrající na farmě“, které je nově motivováno významem slova *farma* „záložní družstvo hrající svou vlastní soutěž, z něhož se vybírají hráči pro základní tým.“ Hovoříme zde o tzv. druhotné přejímce z angličtiny, jelikož mezi původním a novým významem není přímá souvislost. Těmito procesy vzniklé lexikální jednotky nacházíme v češtině velice často (Rangelova, 2005, s. 174–175).

V označování slov vzniklých paralelními pojmenovacími procesy se neshodují ani samotní autoři NSČ (k této problematice více viz Ďurková, 2012, s. 18–19).

5.2.2 Univerbizace

Univerbizace je další ze slovotvorných procesů, při němž se nový význam pojí s již existující formou slova. Pomocí univerbizace se tvoří jednoslovná pojmenování z původních víceslovných. Vznikla tak například podle Rangelové *dcera* (dceřiná společnost) – používá se i zdobnělina *dcerka* beze změny významu, *klasika* (klasické lyžování), *samet* (sametová revoluce). Výrazy se mohou postupem času i dále vyvíjet, což je patrné u slova *bulvár* (bulvární tisk), kde se k původnímu významu přidává navíc negativní významový odstín (Rangelova, 2005, s. 175). Z portálu uvedeme např. *dálky* „dálková světla“, *doprava* „dopravní kancelář“, *druhák* „druhý výluh čaje nebo kávy“, *kohout* „kohoutková voda“, *kupka* „kupní smlouva“, *naviják* „navíjecí vodítko na psa“, *notář* „notorický alkoholik“, *černoš* „černý pasažér“ a *silnička* „silniční daň“.

Podle Martinové (1983, s. 87) jsou vzniklá jednoslovná pojmenování spojena nejčastěji s hovorovou vrstvou spisovné češtiny, běžným dorozumíváním, obecnou češtinou nebo jsou prostředkem profesní mluvy, případně slangovým výrazem.

5.3 Funkční přehodnocení

Neosémantismy mohou dále vzniknout díky funkčnímu přehodnocení již známého výrazu. Do těchto inovačních procesů spadá revitalizace (obnovování) slova, při níž dochází k aktivizaci užití existujícího slova a funkčněstylové přechody, u kterých se rozšiřuje oblast užívání (Rangelova, 2005, s. 176).

5.3.1 Revitalizace slova s novým významem

„Zastaralá slova se za určitých podmínek mohou stát znovu slovy živými“ (Hauser, 1986, s. 43). Revitalizace slova s novým významem probíhá u takových slov, která byla po určitou dobu z různých důvodů méně užívána. Dochází k jejich aktivizaci, slova se začnou opět užívat a mohou se dokonce dostat z periferie do centra slovní zásoby. Revitalizovaná slova „představují potenciální pramen rozšiřování slovní zásoby“ (Hauser, 1986, s. 43). Výrazy získávají nový obsah, jelikož se mění i vlastnosti denotátů. Zmíněný proces je dnes spíše okrajový. Značně se tento proces projevil po roce 1989, jelikož došlo ke změně politického zřízení a bylo potřeba obnovit některá oficiální pojmenování pro oblast veřejného života a uspořádání státu. Ve studii jsou představena následující slova: *primátor, hejtman, radnice, policie, obec, přednosta, magistrát, hasič, starosta* (Rangelova, 2005, s. 176).

5.3.2 Funkčněstylové přechody

Málo frekventované jsou též neosémantismy vzniklé funkčněstylovými přechody (komunikačními přechody). U výrazů dochází k rozšíření oblasti užívání, která se původně omezovala jen na určité komunikační sféry (běžná mluva, slang). Zároveň je zachována vázanost na původní prostředí a stylistická příznakovost, přičemž výrazy jsou mnohdy expresivní. Z našeho materiálu jde např. o výrazy: *čára* „označuje obsah sypké drogy (obvykle kokain, pervitin...) shrnutý do tvaru čáry a připravený k vysátí nosem (šňupnutí)“, *dojezd* „stav po odeznění příjemných účinků drogy“, *dudy* „poprsí, zejména velké“, *čórka* „zlodějíček, zloděj“, *brko* „marihuanová cigareta“, *ťapka* „prostitutka“, *cikorka* „Rom, cikán (výraz platí univerzálně bez rozdílu pohlaví)“. Rangelova zmiňuje slovo, které má jiný význam v každém prostředí: *smažit*: 1. „hrát náruživě, se zápalem počítačové hry“, 2. „užívat zprav. tvrdé drogy“ a z nich vychází obecnější 3. význam „intenzivně, s chutí vykonávat nějakou činnost“ (Rangelova, 2005, s. 176).

5.4 Neosémantismy vzniklé pod vlivem cizího jazyka

Na vznik neosémantismů zásadně působí cizojazyčné a internacionální vlivy, v současné době češtinu nejvíce ovlivňuje právě angličtina. Očekávané a také nejčastější jsou tyto neosémantizační procesy u slov s nadnárodním charakterem. Mluvíme především o tzv. evropeismech (slova latinského nebo řeckého původu, případně slova tvořená z morfémů zmíněných jazyků), které jsou historicky spjaty s většinou evropských jazyků. U zmíněných slov nastávají v průběhu posledních několika let změny, o nichž se dá tvrdit, že jsou způsobeny patrně vlivem angličtiny. Nejde však o změny, které se váží pouze na jeden jazyk, ale jedná se o změny internacionální povahy. Srovnání probíhalo u dalších slovanských jazyků a shodné změny nastaly u slov z polštiny, ruštiny a bulharštiny. Existuje více typů těchto změn (Mravinacová, 2005, s. 180).

Prvním typem je rozšíření výrazů, které se dříve užívaly jen v úzce vymezené oblasti slovní zásoby, do širšího užití. Význam se aktualizuje nebo je více specifikován. Lze uvést slovo *kondenzovaný*, jehož obecný význam je dle ASCS „zhuštěný“. Jeho vůbec nejčastější kolokace je *kondenzované mléko*, ale slovo se pojí i s abstrakty – *kondenzované zkušenosti*, *kondenzované násilí*, terminologický charakter má u spojeních jako *kondenzované vyjadřování* a *kondenzovaný styl*. Neosémantizací se význam změnil na „upravený do zkrácené verze“, což se týká literárních děl. Vliv je jasně cizího původu, jelikož dříve se v nakladatelstvích díla nezkracovala (Mravinacová, 2005, s. 180–181).

Druhý typ je daleko zřejmější, výrazy integrované v jazyce již delší dobu, které se ustálily s určitým významem, začnou fungovat ve zcela jiném, novém významu. Opakovanou internacionalizací nazývá K. Buzássyová (1991) „jev, kdy starší výraz řeckolatinského původu, pevně integrovaný v jazyce, je v jiném společenském období převzat znovu z jiného jazyka, ve zcela jiném významu“ (Mravinacová, 2005, s. 181–182). Příkladem je výraz *globální*, jehož významy jsou v SSJČ uvedeny takto: 1. „souhrnný, celkový“ a 2. „povšechný, zběžný, povrchní“. Výraz se však kromě těchto významů díky angličtině, která měla vliv kromě češtiny také na další slovanské jazyky, obohatil o další význam: „týkající se celého světa, platný v celosvětovém měřítku, mající celosvětový dosah; celoplanetární, celosvětový“. A nyní existuje celá řada slovo tvorně utvořených nových neologismů, které se se slovem s novým významem pojí (*globálně*, *globalizace*, *globalizátor*, *globalista*, *globalistický*, *globalizačně*, *globalfašista*), což značí bohatost jeho užívání. Také je jím obohaceno jedno sousloví z praktické části práce. Jako další můžeme uvést např. výraz *promoce*, který se v češtině nejdříve objevil v původní anglické podobě *promotion* a nově získal význam typický

pro angličtinu 1. „akce na podporu prodeje (nového) výrobku, služby ap.; promoční akce, promotion akce“, 2. „slavnostní prezentace nového díla (knihy, desky ap.) zprav. při jeho uvedení na trh“. Kromě angličtiny mohou na českou slovní zásobu působit i jiné jazyky, jako např. francouzština, ze které vychází nový význam u slova *studio* „hotelová jednotka s příslušenstvím“ (Mravinacová, 2005, s. 181–182).

Dále rozlišujeme třetí typ, jehož výsledkem „je vznik sémantických derivátů pro pojmenování zcela nových denotátů“ (Mravinacová, 2005, s. 182). Patří sem např. výrazy z oblasti počítačů. V mnoha evropských jazycích existují tyto nové významy u internacionálních slov, pravděpodobně poprvé se však významy objevily v angličtině. Jejich internacionální charakter je dán formou slov a také pojmenovacím postupem (hlavně metafora). Jde o slova jako *vir/virus* poč. „program poškozující data, programy ap.“ nebo *ikona* poč. „grafický symbol zastupující funkci, program, soubor na obrazovce počítače, s jehož pomocí lze rychle provádět různé operace; počítačový piktogram“ (Mravinacová, 2005, s. 182–183).

Čtvrtý typ tvoří samotné anglicismy, jež se začlenily do českého lexika o něco dříve a nyní se jejich užší význam a specifické užití rozšiřuje podle výrazů z angličtiny. Získáváme tak slovo *trénink* nově ve významu „organizovaný nácvik pracovních, komunikačních ap. dovedností“ nebo slovo *sentiment* ve významu „soubor psychologických vlivů projevujících se při obchodování, na trhu“ (Mravinacová, 2005, s. 183).

Sémantické změny vlivem cizího jazyka nalézáme nejenom u slov cizího původu, ale také u domácího lexika. Působení angličtiny však není vždy zřejmé. Původem anglické lexikální jednotky působí na významy českých slov buď svou sémantikou, nebo svou formou (zvukovou nebo grafickou). Prvním typem jsou neosémantismy motivované sémantikou anglického výrazu, kam patří např. (počítačová) *myš*. Tento nový význam je převzat z angličtiny, tam pojmenování vzniklo na základě podobnosti se zvířetem, které neslo stejné označení. V tomto novém významu se v češtině používá pouze český lexém *myš*. Existují však i slova, u kterých se vedle počestěné podoby stále používá i verze anglická pro označení totožné skutečnosti: *železo* – *hardware* znamenající „poč. slang. technické vybavení počítače“. Tyto příklady jsou průhledné, co se týče souvislosti s angličtinou. Někdy toto spojení není zřejmé na první pohled jako např. *vyhořet*, *vyhasnout* „fyzicky, emočně a mentálně se vyčerpat v důsledku (velké) psychické i fyzické zátěže při výkonu povolání“ (NSČ 2) vycházející z anglického *burn out* (Mravinacová, 2005, s. 183–184).

Jiným procesem vznikly neosémantismy motivované formou určité anglické lexikální jednotky. Jde např. o slova *surfovat*, *brouzdat*, *brázdřit*, *brousit* s významem „prohlížet,

procházet webové stránky“ vycházející od anglického *browse*. V našem prostředí je však český výraz obecný a oproti angličtině se drobně obměnil (v souvislosti s obdobnými českými slovy) a souvisí s pohybem (Mravinacová, 2005, s. 184–185).

V online slovníku se také objevilo velké množství slov, která vznikla v souvislosti s formou anglického výrazu, jejich nový význam však nijak nesouvisí s jejich původním významem. V tomto případě jde o domácí slova inspirovaná cizím pojmem, u nichž se nejedná o překlad. Můžeme uvést např. *titulky* „malá prsa; odvozeno z angl. *tits*“, *napnutí* „zdřímnutí, schrupnutí, šlofik; z angl. *nap*“, *houska* „pěkná nebo povolná dívka; z angl. *hoe*“, *granule* „žena důchodového věku; z angl. *granny, grannie* (babička)“.

Na našem území se nepoužívá speciálního termínu pro neosémantismy vzniklé pod vlivem angličtiny, ale například Satoła-Staškowiaková (2014) využívá se své studii termín anglosémantismy pro polské neosémantismy takto vzniklé. Dále se neosémantismy, které vznikly vlivem angličtiny, zabývá také R. Adam (2017) v popularizační knize *O jazyce bez hranic a další zajímavosti ze současného zkoumání češtiny*, kde v kapitole *Tvářičky namažeme sanskrýnem... a budeme světoví!* upozorňuje na postupně vymírající tzv. zrádná slova, jimiž jsou slova formálně podobná se stejným původem, u kterých se však liší jejich český a anglický význam.

6 Čeština 2.0

Autorem internetového slovníku *Čeština 2.0* je copywriter, firemní novinář a tvůrce deskových her, Martin Kavka. Web byl zprovozněn v lednu roku 2009 a svou podobu získal podle amerického uživatelsky vytvářeného *Urban Dictionary*. Aktuální verze internetového lexikonu vznikla po sedmi letech za spolupráce Zbyška Nádeníka a Jakuba Kadeřávka (*Čeština 2.0*, 2009).

Samotný nápad přišel o rok dříve, nejprve slova Kavka shromažďoval jen pro vlastní potřebu, a když jich bylo dostatečné množství, rozhodl se, že je zveřejní, a tak založil web. Zpočátku slova přidávala jen jeho rodina a známí, ale postupně se zapojilo více a více lidí, až slovník začali vytvářet sami uživatelé, což byl i počáteční záměr. Uživatelé v něm reaguji na aktuální dění – narážky na politiku, společenské a sportovní události a každodenní život (Kavka, Škrabal a kol., 2018, s. 6).

První zaznamenané slovo *sračkogán* slyšel zakladatel v tramvaji. Původně výraz pro označení vulgárně mluvícího člověka získal další tři významy. A k němu se postupem času začala připojovat další slova. V této době slovník čítá téměř 27 000 hesel a jejich počet se stále zvyšuje. Autorovi je zasíláno kolem sta slov týdně, do slovníku se ovšem nikdy nedostanou úplně všechna. Při kontrole jsou hesla upravena tak, aby obsahovala lehce pochopitelné definice, jež jsou psané bez emocí. Každým rokem prudce roste počet přidávaných slov. V roce 2018 jich bylo okolo 3 000 ročně a v průměru bylo do slovníku zařazeno 30 až 70 slov týdně (Kavka, Škrabal a kol., 2018, s. 5–6).

6.1 Projekt

Podle názvu *Čeština 2.0 – Slovník, který tvoříte vy* je zřejmé, že slovník plní běžní uživatelé jazyka, jde o metodu tzv. crowdsourcingu¹ (Šemelík, 2019). V jednom z rozhovorů Kavka zmiňuje, že nejvíce slov přidávají lidé, kteří se češtině věnují také v pracovním životě – překladatelé, pracovníci Ústavu pro jazyk český nebo autoři slovníků. Příspěvatelé patří častěji do starší generace (skupina 40 plus), kdežto publikum spadá do kategorie 18 až 34 let (Jansová, 2005). Označení 2.0 pak znamená něco zcela nového, převratného, pokrokového a přesně to má slovník splňovat. Web chtěl vtipně reagovat na moderního označení, které jsme v té době mohli spatřit téměř kdekoli. Týká se to hlavně obsahu, který je generovaný uživateli a také tím

---

¹ Vrbová a kol. (2019) popisují pojem jako „plnění pracovních úkolů blíže nespecifikovanou skupinou osob („davem“)“.

chce tvůrce vyzdvihnout, že v něm najdeme současnou verzi jazyka (Kavka, Škrabal a kol., 2018, s. 5–6).

Online verze a laická lexikografická práce mají nespornou výhodu oproti klasickým neologickým slovníkům, které vycházejí jednou za několik let. Výrazy jsou do tohoto slovníku zaznamenávány velice rychle a své místo zde najdou i takové, které by se pro svoji kuriozitu do běžného slovníku nedostaly. Kavka online slovník nazývá kronikou doby, v níž se uchovávají slova spojená s aktuálními tématy ve společnosti. Najdeme zde i výrazy, jež se v jazyce uchytí a začnou se běžně užívat. Na druhou stranu zde máme velké množství slov, která označujeme jako okazionalizmy, ty se mnohdy vyskytnou jen na této platformě a jinak se neužívají. Podle autora rozhoduje o udržení slov v češtině většina společnosti (Český rozhlas Radiožurnál, 1. 4. 2019). V přednášce pro Czech Centres Michaela Lišková zmiňuje, že výše popsaná lexikografie bývá též označována jako „lidová“.

Vznik webu s sebou nesl mnoho překážek, zpočátku byla založena jednotlivá písmena abecedy, ale zatím se v některých z nich nenacházelo žádné slovo. Několik let trvalo, než bylo zaznamenáno prvních tisíc výrazů, ale s velkým nárůstem přispěvatelů se podařilo obsadit každé písmeno abecedy (Kavka, Škrabal a kol., 2018, s. 6). Dnes si pro lepší orientaci na webu můžeme v menu zvolit několik možností, jak se nám jednotlivá zaznamenaná hesla mohou zobrazit. Díky tomu se nám ukáže slovo dne, hesla řazená abecedně, podle data přidání a oblíbenosti, kterou určují sami uživatelé (Čeština 2.0, 2009).

Popularita *Češtiny 2.0* každým rokem rostla, což přineslo mnohá další zpracování slovní zásoby nacházející se na tomto webu. V roce 2018 vyšla tištěná verze slovníku s názvem *Hacknutá čeština 2.0. Neortodoxní slovník dnešní mateřštiny*. Bylo do ní zařazeno přes 3 000 nejlepších slov, která za deset let autor nasbíral, což v době vzniku byla asi čtvrtina obsahu internetového slovníku. Martin Kavka se na ní podílel s lexikografem Michalem Škrabalem, který dal knize slovníkářskou podobu. Kromě autorů v knize vystoupí také devět osobností, které se s češtinou denně setkávají při své práci (Kavka, Škrabal a kol., 2018, s. 5–6). Rok 2019 poté přinesl stejnojmenný televizní pořad, v jehož rámci vzniklo 35 dílů. A jen o rok později dostal online slovník také podobu deskové hry s názvem *Párty hra Čeština 2.0* (Čeština 2.0, 2009).

6.2 Stavba hesla

Internetový portál *Čeština 2.0* je slovníkem velice specifickým. Pro přidání nového hesla vyplňujeme konkrétní slovo, o které chceme slovník obohatit, dále ho doplníme o definici

a v případě zájmu také uvedeme příklad užití, což ovšem nepatří mezi povinné položky. Z tohoto důvodu a také z faktu, že nové slovo může bez rozdílu přidat úplně každý, je stavba hesla nejednotná a liší se prakticky u každého autora. Není vyrovnána délka, ani propracování definic a příkladová věta často chybí (Čeština 2.0, 2009).

Přidat slovo

Slova přidávají na web Čeština 2.0 hlavně jeho uživatelé. Teď máte šanci mít tu pár svých.

Slovo

Nezapomínejte, že píšete pro mnoho lidí. Píšte srozumitelně a doplňte co nejvíc informací nutných k dostatečnému pochopení slova. Uveďte také příklad použití slova v praxi.

Definice slova

Příklad použití slova - nepovinné

+ Přidat další definici a použití slova

Vaše jméno nebo přezdívka

E-mail

Napište nám e-mail a pošleme vám zprávu, jakmile pustíme slovo do světa.

Chci dostávat e-maily o nových slovech a zajímavostech z webu Čeština 2.0. Nenávidíme spam, nikdy vám nic takového nepošleme.

Souhlasím s užitím cookies - pro automatické vyplnění jména a hesla

ODESLAT

Tyto stránky jsou chráněny pomocí reCAPTCHA a platí zásady ochrany osobních údajů a smluvní podmínky společnosti Google

Obrázek 1: Formulář pro přidání nového slova

(Zdroj: <https://cestina20.cz/>)

Heslo obsahuje heslové slovo (lemma), výslovnost (jen v případě, že by nemusela být rodilému mluvčímu zcela jasná), výklad významu, synonyma a antonyma (najdeme jen u malého množství hesel), stylistické kvalifikátory (jen výjimečně, pokud jde např. o slang, argot, nářečí, hantec), etymologii (také výjimečně), odkazy na jiná hesla, exemplifikaci, údaj o původci a dnu přidání hesla (Kochová – Opavská, 2016, s. 28–32).

Heslová stať začíná tučně vysázeným heslovým slovem, většinou se jedná o reprezentativní slovníkový tvar daného výrazu, ale najdeme opět i výjimky (1. pád množného čísla u jmen). Ve slovníku převládají jednoslovná hesla, ale vyskytují se i víceslovná (sousloví, frazémy). U vybraných slov nalezneme údaj o výslovnosti, který však není nutně uveden v hranatých závorkách. Morfologické údaje nejsou nikdy součástí hesla. Poté přichází výklad významu, pokud má výraz více než jeden význam, jsou jednotlivé významy odděleny arabskou

číslicí. Synonyma a antonyma buď odkazují na již zaznamenaná slova v portálu, nebo jsou v jejich rámci uváděna i slova nezařazená, která však mají pomoci uživateli k pochopení významu zaznamenaného slova. Stylistické kvalifikátory jsou přítomny v případě, že se jedná o výraz patřící do nespisovných útvarů jazyka, které se dále dělí územně či sociálně. Dále je uváděna etymologie (informace o původu), pokud je známa. Bývá tak u výrazů, které nějak reagují na domácí politické nebo společenské dění. V případě, že se některá hesla významově či gramaticky překrývají, je použito tzv. odkazování (přes podtržené slovo se můžeme kliknutím dostat na jiné heslo). Příkladová věta je vysázena kurzívou a demonstruje užití slova ve větě nebo konkrétní situaci. Na posledním řádku je uváděn údaj o autorovi hesla (nejčastěji přezdívka). Pokud stejné slovo přidá s jiným významem více uživatelů, tak jsou všechny významy zařazeny pod jedno heslové slovo. Autoři jsou v tomto případě od sebe odděleni lomítkem. Může se také stát, že heslo přidá anonymní uživatel, pak tento údaj zcela chybí. A poslední informací je datum přidání do databáze (Čeština 2.0, 2009).

Stavbu hesla si ukážeme na výrazu *glejty*, který je netypicky uveden v 1. pádu množného čísla. Neobsahuje informaci o výslovnosti a etymologii, ovšem u neosémantismů jsme nenašli takové heslo, které by zahrnovalo všechny zmíněné položky. Díky tomu můžeme také potvrdit, že se jednotlivá hesla od sebe velice liší a jen v několika případech obsahují veškeré informace o heslovém slově. Výklad významu je stručný a jasný. Následuje stylistický kvalifikátor, u něž je specifikováno, z jakého slangu pochází. Synonyma jsou častěji uvozena slovem synonymum, v tomto případě je však jasné, že autor míní totéž. Zde vidíme příklad, kdy jsou slova *noty* a *papíry* navíc propojena odkazem. Příkladová věta ukazuje použití slova při konkrétní situaci. A na závěr je uvedena také přezdívka a datum přidání hesla do internetového slovníku.

Obrázek 2: Stavba hesla na portálu Čeština 2.0

(Zdroj: <https://cestina20.cz/>)

7 Praktická část

8 Výběr neosémantismů

V této práci jsme zvolili poněkud zjednodušenou definici neosémantismu. Za tyto výrazy považujeme tedy všechna již existující slova, která nabyla nový význam, či původní určitým způsobem obměnila. A to z toho důvodu, že přesné určení neosémantizačních procesů není vždy zcela jasné, při klasifikaci se o to však alespoň pokusíme.

Excerpce probíhala tři týdny (od začátku října), v té době slovník obsahoval přes 25 000 výrazů. Při excerpování jazykového materiálu jsme pro ověření využívali Internetovou jazykovou příručku, která zajistila alespoň základní oporu pro rozhodnutí, zda je možné označit výraz jako neosémantismus. Na rozdíl od profesionálních slovníků neologismů, které nám poskytují u každého hesla informaci o tom, že se jedná o neosémantismus, bylo v našem případě mnohem obtížnější, taková hesla najít a označit. Nad rámec příručky byla zařazena i poměrně častá sousloví.

Vybrali jsme významné výkladové slovníky, pomocí kterých jsme odstraňovali již zaznamenané výrazy ze seznamu. Chtěli jsme tímto co nejvíce předejít špatnému výběru slov. Procházeli jsme: *Slovník česko-německý*, *Slovník jazyka českého*, *Příruční slovník jazyka českého*, *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost*, *Slovník spisovného jazyka českého*, *Co v slovnících nenajdete: Novinky v současné slovní zásobě*, *Nová slova v češtině: Slovník neologismů 1, 2*, *Akademický slovník současné češtiny* a *Slovník nespisovné češtiny*. Pro prohledávání části internetových slovníků jsme využili slovníkovou databázi *DEBDict*, která umožňuje současné vyhledání výrazu v několika slovnících najednou.

IJP obsahuje elektronickou verzi SSČ, SSJČ a ASCS, proto jsme po první provedené sondě mohli přejít ke slovníkům ostatním. Při prvotní excerpci se nám podařilo získat zhruba 1 200 potenciálních neosémantismů. Dále jsme nejvíce slov vyřadili díky SNČ, NSČ 1, 2 a CSN, naopak v SČN od Josefa Jungmanna jsme nedohledali v tomto významu nic. Navíc jsme se v době ověřování přítomnosti výrazů s novým významem ve slovnících potýkali s nefungujícím odkazem na zdigitalizovaný *Slovník česko-německý* na stránkách *Vokabuláře webového*, což zapříčinilo značné zdržení. Ani obsáhlý SJČ Váši a Trávníčka nevyřadil téměř žádný výraz, podobně tomu bylo také u PSJČ. Dále byl velice přínosný nově vznikající ASSČ, ovšem zatím je zveřejněno jen pár písmen abecedy. Na jeho základě jsme zpracovávali stylistické přechody a oblasti komunikace, které jsme pouze rozšířili o některé kategorie.

Po odebrání již zaznamenaných slov ve slovnících jsme dospěli k daleko většímu množství výrazů (celkem 881), než bylo původně očekáváno. Stanovili jsme proto několik kritérií, díky nimž jsme vytvořili slovníček o celkovém počtu 100 neosémantismů. Docílili jsme toho pomocí procentuálního zastoupení každého ze tří slovních druhů, které se na webu v podobě neosémantismů vyskytly. Dále bylo zapotřebí ponechat ve vzorku pouze odpovídající počet slov s větším množstvím nově získaných významů, abychom zachovali jasně převažující výrazy s pouze jedním novým významem, a naopak jsme se nedopustili chyby a nezařadili jsme výrazy s pěti novými významy, když se v celém seznamu vyskytly pouze dva. Zachovali jsme také počet slov, jejichž význam vychází z angličtiny, jelikož šlo o určující informaci pro potvrzení či vyvrácení jedné z našich hypotéz. Přesné zachování poměru expresivních a neutrálních výrazů by bylo velmi složité i vzhledem k faktu, že každý mluvčí vnímá tuto skutečnost s jistými odchylkami. Z tohoto důvodu byl při zachování výše zmíněných hodnot poté vzorek vybrán náhodně. Je možné, že určité oblasti budou kvůli tomuto rozhodnutí částečně zkresleny. Nicméně domníváme se, že vybrané řešení přesto bude věrně zobrazovat tendence specifické slovní zásoby na webu.

V jednotlivých kapitolách vždy citujeme jen některá slova s novými významy z portálu, zbytek výrazů je uveden v příloze. Můžeme si však všimnout, že jejich autoři používají často nespisovnou češtinu, odlišně zapisují uvozovky, spojovník užívají místo pomlčky a nechybí ani překlep v jedné z příkladových vět (výlaty). Nechceme do převzatého materiálu nijak zasahovat, abychom zachovali jeho autenticitu, proto jsou všechna hesla v práci uváděna ve stejné podobě jako na webu.

Méně početné skupině sousloví jsme vyhradili samostatnou kapitolu, kde se zaměříme jak na jejich strukturu, tak na specifika jejich přenášení (např. z pojmenování živočichů na pojmenování osoby). Budeme s nimi zacházet s malým rozdílem, proto jsme je nepočítali do seznamu, a kromě jedné z kapitol se jim nebudeme soustavně věnovat.

Dále jsme za pomoci tabulky v Microsoft Excel popsali charakter jednotlivých výrazů. První dvě skupiny mají celek 100, ale u dalších čtyř skupin jsme museli pracovat se všemi významy u daného slova, pokud jich mělo více, proto se v těchto případech celek rovná 117. Samozřejmě v každé kapitole uvádíme, s jakou hodnotou zrovna pracujeme. Pro úplnost celou tabulku přikládáme do příloh. Výsledky jsme však převedli do přehledných výsečových grafů. A podrobně jsme se na jednotlivé klasifikace zaměřili v následujících kapitolách, kde vždy uvádíme shrnutí a výběrově se také zaměříme na konkrétní výrazy.

9 Klasifikace neosémantismů podle slovních druhů

V oblasti neosémantismů se objevily pouze základní slovní druhy s výjimkou adverbii (Petr, 1986, s. 16). Jak uvádí Ďurková (2012) neosémantizaci podléhají všechny autosémantické (plnovýznamové) slovní druhy, mluvíme o nich také jako o významově samostatných. Mezi ně patří substantiva, adjektiva, verba a adverbia. Někdy se k nim výjimečně řadí také číslovky (Hladká, 2017a), ale s tímto pojetím pracovat nebudeme.

Z celkových 881 jednoslovných výrazů bylo podstatných jmen 777, což činí 88 %, přídavných jmen jsme získali 25, což odpovídá 2,8 % a sloves bylo 79, a to se rovná 8,9 %. Příčinou tohoto rozložení jsou také samotní tvůrci (často laická veřejnost), protože přirozeně nejvíce tíhnou k popisování podstatných jmen i mimo oblast neosémantismů. Jsou totiž nejlépe uchopitelná a snadno si je, až na abstrakta, mohou představit.

9.1 Substantiva

Nejpočetnějším slovním druhem jsou substantiva, která mají také největší možnost neosémantizace. To je dáno hlavně tím, že „označují nezávislé entity, tj. osoby, zvířata a věci, a dále vlastnosti a děje pojímané jako nezávislé entity“ (Nekula, 1995, s. 229).

Nejčastěji se z celkových 88 substantiv setkáme s pojmenováním osob (*autista, sklípkan, prymula, upír, šklubánek*) dále jsou velice zastoupená pojmenování konkrétních věcí (*vaječník, semafor, pepřenka, ovoce, nádržka*) abstrakta (*autogramiáda, esterifikace, sleva*) pojmenování místa (*observatoř, zápraží*) a najdeme i po jednom zástupci pojmenování zvířete (*interiér*) a pojmenování časového intervalu (*tučňák*).

V materiálu se vyskytuje nejvíce maskulin, celkem jich je 48 (54,5 %). Nerozlišovali jsme je na životná a neživotná z toho důvodu, že z pohledu gramatiky původně životná nejsou, ale v novém významu jde o pojmenování osoby, tedy životnost reálnou, a můžeme proto očekávat změnu ve vzoru daných slov, nebo alespoň kolísání mezi vzory (např. pán a hrad). Vzhledem k tomu, že u jednotlivých slovníkových hesel zcela chybí morfologický údaj, můžeme většinou jen hádat, jak daná slova správně skloňovat. Dále seznam obsahuje 35 feminin (39,8 %) a 5 neuter (5,7 %). Jednotlivé rody mají podobné zastoupení, jaké je typické obecně u substantiv.

V seznamu máme také jedno substantivizované adjektivum, tedy došlo k změně slovního druhu, aniž by se změnila podoba slova, tento proces nazýváme konverze (Nekula, 1995, s. 137). Jde o výraz *sedmitečný* „člověk, který má dvě a více dávek očkování a čeká na další“,

jehož příkladová věta zní: „*Slyšel jsem, že u nich v rodině je několik sedmitečných.*“. Skloňovat jej budeme podle vzoru mladý.

Nesklonné je v seznamu pouze *šapitó*, k pomnožným podstatným jménům řadíme *prsa*, nepočítatelné a v jednotném čísle je podstatné jméno látkové, které odpovídá výrazu *ovoce* a pouze v plurálu se objevily výrazy *glejty* a *céděčka*.

9.2 Adjektiva

Nejméně početným slovním druhem v seznamu jsou adjektiva, v našem vzorku jsou proto uvedena pouze 3. V materiálu se neobjevilo nesklonné adjektivum a žádné z nich není ani přivlastňovacím adjektivem. V seznamu máme jedno měkké adjektivum vzniklé od substantiva příponou -ní (*imobilní*), jelikož jde o adaptaci přejatého slova z cizího jazyka a dvě adjektiva tvrdá (*načatá*, *vybalený*), která jsou navíc slovesnými adjektivy. Stupňovatelné bylo v původním významu pouze slovo *imobilní*, nyní však stupňování vzhledem k významu „bez funkčního mobilního telefonu“ nedává smysl.

U substantiv jsme zmínili slovo *sedmitečný*, které chápeme jako substantivizované adjektivum. Nyní se zaměříme na problematiku výrazu *načatá*. Podle jeho definice „dívka, která už není panna; expresivně“ se zdá, že jde o stejný případ, avšak příkladová věta „*Nevěděl jsem, že už je načatá. Přiznejte se, kdo z vás s ní chrápal?*“ dokládá, že jde zřetelně o adjektivum, jelikož u substantivizovaných adjektiv není možné využití adverbialního modifikátoru (už). Definice slova je ovšem zavádějící, tedy je vytvořena pro typické substantivum. I s takovými zvláštnostmi se na webu setkáváme. Účelem webu totiž není přílišná strojenost, ale snaha o autenticitu, kterou mu dodávají jednotliví přispěvatelé. A tuto nesrovnalost každý rodilý mluvčí češtiny bez problému pochopí a nebude se nad ní déle pozastavovat.

9.3 Verba

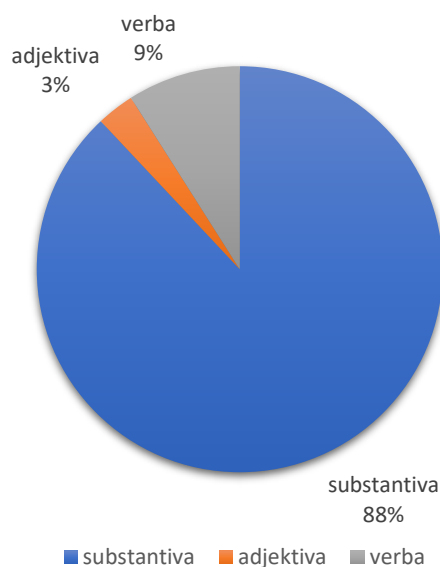
Sloves máme v seznamu 9, jde tedy o druhý nejpočetnější slovní druh z oblasti neosémantismů na webu, přestože oproti substantivům jsou verba v menšině. Celkem máme dvě slovesa obouvidová (*deportovat* „odstranit mikroport, nejčastěji z herce“ a *katastrovat* „stíhat/trestat občana za nedovolené opuštění nejasně vymezeného území (např. katastrofu obce) během koronavirového lockdownu“), dále seznam čítá dvě slovesa dokonavá (*bliknout* a *nasupit se*) a pět sloves je nedokonavých (*černit*, *malovat*, *popichovat*, *stanovat*, *tlačit*).

Vazbu verba s objektem můžeme vyčíst z některých příkladových vět nebo ji alespoň odhadnout podle významu. Nejvíce se objevuje vazba „verbum – koho“: *deportovat* (koho), *katastrovat* (koho), *tlačit* (koho) a jeden výskyt máme u vazby „verbum – koho, co“ *bliknout* (koho, co).

9.4 Ostatní slovní druhy

Další slovní druhy se s novým významem na webu neobjevují, obecně totiž neosémantizaci nepodléhají nebo u nich vzniká opravdu zanedbatelné množství nových významů. V tomto se v zásadě neliší ani neosémantismy zachycené v NSČ 1, 2, které popisuje ve své diplomové práci Ďurková (2014), navíc totiž obsahují jen malé množství adverbíí. Adverbia jsou odvozena z adjektiv a k neosémantizaci u nich dochází v případě, že se adjektiva s novým významem začnou používat ve velkém množství.

Synsémantika (prepozice, konjunkce, partikule) mají hlavně gramatický význam, proto neosémantizaci ani podléhat nemohou. Ve slovní zásobě jich je zdatelně méně než autosémantik, v textech se však objevují s větší frekvencí. Plného významu však nabývají až ve spojení s autosémantikou (Hladká, 2017e). Mimo leží také pronomina, která jsou někdy přiřazována k synsémantikům, jindy na pomezí mezi autosémantikou a synsémantikou. Neosémantizaci však rovněž nepodléhají.

Graf 1: Klasifikace podle slovních druhů
(vlastní zpracování)

10 Klasifikace neosémantismů podle počtu nových významů

„Polysémie, existence více významů vázaných k jedné formě lexému, je v jazyce nutná a univerzální. Její protiklad, monosémie, tj. případ existence forem (lexémů) majících jen jediný význam, je řídká a v centru jazyka se v zásadě nevyskytuje.“ (Čermák, 2010, s. 60). Polysémie je pro neosémantismy klíčová, mluvíme o ní pokaždé, když vznikne nový význam, který je přiřazen k existujícímu slovu. Čím více nových významů slovo získá, tím bohatší je jeho sémantická stránka. Jelikož se zabýváme oblastí, při které dochází ke zvyšování počtu významů slov, nemůžeme o monosémii hovořit. Vždy totiž daná slova mají svůj původní význam nebo dokonce významy a k nim se časem přidaly významy námi popisované.

Z 881 jednoslovných výrazů mělo jeden nový význam 769 výrazů, dva nové významy jsme zaznamenali u 92 výrazů, tři nové významy se objevily u 13 výrazů, čtyři nové významy byly zastoupeny 5krát a pět nových významů pouze 2krát. Převedením na vzorek 100 neosémantismů jsme získali 87 výrazů s jedním významem, 10 se dvěma významy, 2 se třemi významy a pouze 1 se čtyřmi významy, pět nových významů nebylo zařazeno. Počet výrazů s tolika novými významy je tak nízký, že neodpovídá ani 1 %.

10.1 Jeden nový význam

Největší počet neosémantismů se objevuje právě se získáním pouze jednoho nového významu. Jinak tomu nebylo ani u neosémantismů ze slovníků NSČ 1, 2, jak uvádí Ďurková (2012). Procentuální zisky jsou velice podobné i u většího počtu významů.

10.2 Dva nové významy

Cibule, čmelák, foukačka, frontman, kobliha, kozáček, levoboček, milionář, sklípkan, upír jsou slova, která získala dva nové významy. V našem seznamu většinou neplatí, že by se oba významy používaly stejně hojně. A některé z nich byly vytvořeny spíše za účelem zařazení do slovníku, ale používané obecně nejsou a zná je jen úzký okruh lidí.

Například *cibule* „1. dívka s krásným obličejem, ale s tělem, které nestojí za nic - ,svlíkneš ji a pláčeš“ , „2. účes připomínající cibuli - vyholené boky, nahoře vlasy slíznuté do culíku“ je mnohem známější ve svém druhém významu. *Čmelák* „1. hráč na violoncello“, „2. neoholený cyklista; cyklistický slang“ při obou významech využívá jiné podobnosti, nejdříve se zaměřujeme na zvukový projev a poté na samotný vzhled. *Kobliha* „1. volič/příznivec ANO;

podle koblih, které předseda hnutí Andrej Babiš rozdává během volební kampaně“, „2. úplatek voličům“ je využívána často v prvním zmíněném významu, druhý je spíše okrajový, a i tak těžko odhalitelný. Není snadné určit, zda se stále jedná o význam původní dle SSJČ: „smažené kulaté sladké pečivo“ nebo už význam přenesený v podobě úplatku. Výrazy *kozáček* „1. rytmický pohyb prsou, když žena běží na tramvaj“, „2. milovník ženských dekoltů“; *levoboček* „1. člověk s operovaným levým kyčelním kloubem“, „2. řidič nebo řidička, jezdící na silnici s více pruhy bez zjevného důvodu zásadně v tom levém“ a *sklípkan* „1. důchodce, zejména chodící o holi (asi podle toho, že díky holi mají více nohou)“, „2. milovník posezení ve vinných sklípčích“ se prakticky nepoužívají. Naopak *upír* „1. zdravotník odebírající krev (např. při darování krve apod.)“ a „2. člověk přijímající krevní transfuzi“ je využíván rovnoměrně pro označení obou osob.

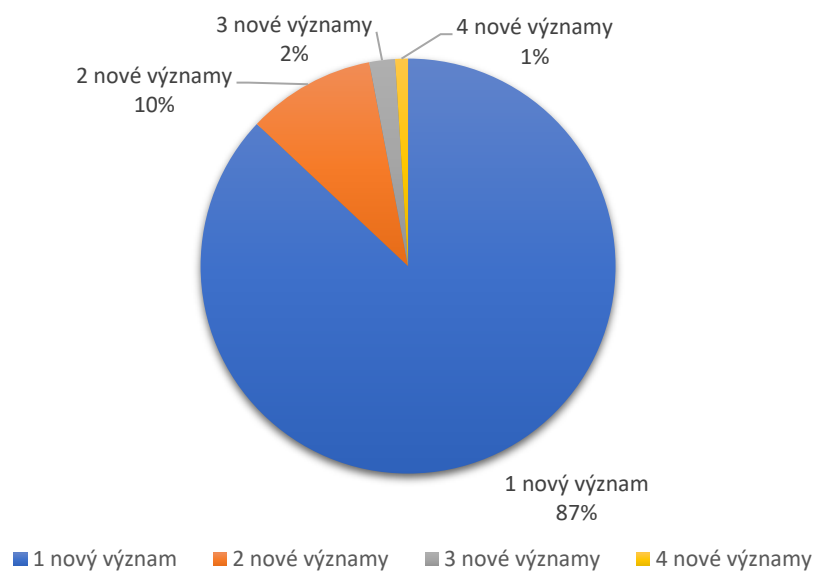
10.3 Tři nové významy

Dále máme dvě slova se třemi novými významy. *Hraboš* se ve svém prvním novém významu „člověk inkasující vysoké příjmy“ v zásadě neliší od původního významu v SSJČ: přen. expr. „*hrabivý člověk*“, pouze původní význam dále rozvíjí. Naopak další dva významy jsou naprosto odlišné. U druhého významu „pasažér, neustále vyžadující otevření zavazadlového prostoru autobusu, aby si mohl něco vytáhnout z kufru; řidičský slang“ spatřujeme pouze jakousi podobu v chování s hlodavcem a třetí význam je asociován na základě hrabání, byť odlišného od dvou předchozích „psychický nemocný člověk, kterému tzv. hrabe“. Nejnámější je u *hraboše* první význam. Dalším výrazem je *netopýr* „1. řidič, který jezdí bez pauz; slang kamionáků“ souvisí s tím, kdy jsou nejvíce aktivní netopýři, což je právě v noci, „2. koronavirus“, což chápeme jako část, která pojmenovává celek, jelikož se má za to, že onemocnění přišlo právě od netopýra. Plátěné vozidlo nápadně připomíná tohoto živočicha, proto vznikl význam „vozidlo zn. Velorex“, který je zároveň nejnámější.

10.4 Čtyři nové významy

V seznamu máme pouze jedno slovo se čtyřmi významy, kterým je *krmelec* „1. automat na jídlo“, „2. výdejní okénko občerstvení do ruky“, „3. jídelna, kantýna“, „4. příležitost ke snadnému výdělku, pohodový přivýdělek“. První tři významy jsou na první pohled velice podobné a pořád v nich spatřujeme souvislost s původním významem. Jejich společný sém je

„zařízení sloužící k výdeji jídla“. Poslední význam naopak nesouvisí s jídlem, ale s penězi. Alespoň funkčně se však všechny významy podobají.

Graf 2: Klasifikace podle počtu nových významů

(vlastní zpracování)

11 Klasifikace neosémantismů podle způsobů neosémantizace a typů obrazného (přeneseného) významu

Určování, k jakému způsobu neosémantizace dochází u jednotlivých slov, bylo mnohdy velice náročné, některá slova stojí právě na pomezí mezi přenášením významu a změnami významu. V této kapitole si ukážeme konkrétní příklady ke každému typu. Čísla však bereme v tomto případě spíše jako orientační ukazatel, jelikož přesné určení není vždy zcela jasné.

Graf zobrazuje hodnotu 117, čímž jsme zachytili všechny významy. Nejčastějším procesem je přenášení významu, přičemž naprostá většina slov vznikla metaforickým přenášením (50 významů). Druhý nejčastější proces je změna významu, konkrétně specializace (18). A využíváno je také metonymické přenášení (17), zvláště jsme vydělili synekdochu (7), abychom s materiálem pracovali stejně jako v teoretické části.

Výrazy někdy získávají také více nových významů, můžeme se tak setkat s různými procesy neosémantizace u jednoho jediného výrazu. Takový případ nazýváme kombinací neosémantizačních procesů. V našem vzorku jde např. o výraz *sklípkan*, který ve významu „důchodce, zejména chodící o holi (asi podle toho, že díky holi mají více nohou)“ vznikl metaforickým přenášením na základě vzhledové podobnosti, naopak druhý význam „milovník posezení ve vinných sklípcích“ je metonymií.

11.1 Přenášení významu

11.1.1 Metafora

Nejdříve si uvedeme příklady metafor s tvarovou či vzhledovou podobností denotátu: *bolševik* „červený svršek v kartách“, *brunetka* „spálený kus cukroví“, *cibule* „účes připomínající cibuli - vyholené boky, nahoře vlasy slíznuté do culíku“, *čmelák* „neoholený cyklista; cyklistický slang“, *chobotnice* „člověk, který nosí dredy, dredař“, *lentilka* „dívka s malými ňadry“ a *netopýr* „vozidlo zn. Velorex“.

Dále se objevuje podobnost funkční, kam patří *bliknout* „udělat rentgenový snímek, zrentgenovat; lékařský slang“, *krmelec* „1. automat na jídlo“, „2. výdejní okénko občerstvení do ruky“, „3. jídelna, kantýna“, *pepřenka* „sypač šterku“.

Přenosem pojmenování vlastností a činností z živých entit na neživé vznikly nové významy u slov: *naháč* „burger bez housky“, *tučňák* „tučný čtvrtek před masopustní nedělí, kdy by se mělo jíst a pít co nejvíce, aby byl člověk celý rok při síle“.

Přenášením označení z neživých objektů na živé se zachováním podobnosti vlastností, činností vznikl význam u: *foukačka* „žena poskytující orální sex“, *interiér* „pes, který žije v bytě“, *kabelka* „hezká, ale hloupá holka, která slouží spíše jako módní doplněk než jako opravdová partnerka“.

K přenášení pomocí metafory dochází také u propriálních jednotek, což vede k apelativizaci: *babiš* „člověk s minimálními rétorickými schopnostmi, často se “vyjadřující” do médií, podle podnikatele s politickými ambicemi Andreje Babiše“, *prymula* „populární epidemiolog, jehož názory se řídí vlada či státní úřady; podle epidemiologa Romana Prymuly“, *masaryk* „pětisícikorunová bankovka; podle portrétu Tomáše Garrigua Masaryka“, *škubánek* „naivní muž, který se nechá od své partnerky oškubat; podle pohádkového psíka Škubánka“.

11.1.2 Metonymie a synekdocha

Metonymie je v našem seznamu: *intimka* „návštěva partnerky ve věznici; vězeňský slang“, *kozáček* „1. rytmický pohyb prsou, když žena běží na tramvaj“ a „2. milovník ženských dekoltů“. *nasupit se* „čekat na svou kořist, např. parkovací místo, a co nejrychleji se jí zmocnit“, *ornitolog* „muž (obzvláště homosexuál), který stojí u pisoáru na veřejném záchodu, aby především pokukoval po ptácích ostatních“, *pískomil* „správce dětského hřiště s pískovištěm“, *ředkvička* „člen KSČ z kariérních důvodů, ředkvička proto, že ve vztahu ke KSČ byl takový člověk červený navrch a bílý uvnitř“.

Samostatně vydělujeme synekdochu a opět ji chápeme v širším slova smyslu: *funkce* „funkční prádlo, spodní vrstva 3vrstvého systému oblečení pro sportovní aktivity (odvádí pot od povrchu těla a usnadňuje jeho odpařování)“, *ovoce* „hrací automat“, *zásuvka* „elektromobil nebo plug-in hybrid“.

11.2 Změny významu

11.2.1 Generalizace

Příkladem generalizace je v našem seznamu slovo *halíř* ve významu „dílčí jednotka jakékoli zahraniční měny, např. cent, lipa či kuruş apod.“, které se z původního označení pouze pro dílčí jednotku koruny zobecnilo na jakoukoli měnu.

11.2.2 Specializace

Při specializaci se původní význam vždy více konkretizuje, v našem materiálu jsou to například slova: *buzola* „mobilní aplikace Grindr, sloužící k seznamování mezi gayi a bisexuály a s pomocí GPS ukazuje uživatele v okolí“, *delta* „varianta onemocnění covid-19, nazvaná podle jednoho z písmen řecké abecedy; viz také omikron“, *faraon* „člověk na vysoké úrovni pyramid v multilevel marketingu“, *glejty* „řidičský nebo technický průkaz; motorkářský slang, stejné je noty, papíry“, *hraboš* „člověk inkasující vysoké příjmy“, *katastrovat* „stíhat/trestat občana za nedovolené opuštění nejasně vymezeného území (např. katastru obce) během koronavirového lockdownu“, *podavač* „nekompetentní a neochotný prodavač, který se nevyzná v nabízeném zboží“, *převozník* „učitel, jehož jediným cílem je dostat své studenty do dalšího ročníku, bez ohledu na jejich vědomosti“, *sleva* „nízký trest, příp. trest pod dolní hranicí trestní sazby; vězeňský slang“.

11.3 Klasifikace podle původu

Nejčastěji se setkáváme s původem českým, případně jsou slova v jazyce již delší dobu a cizost tedy není již tak patrná. Dále se podíváme na tři slova, která vznikla pod vlivem některého cizího jazyka.

11.3.1 Vznik pod vlivem angličtiny

Na češtinu má angličtina v poslední době opravdu velký vliv, což se ukázalo také v oblasti neosémantismů. Celkem se vyskytlo 22 neosémantismů vzniklých pod vlivem angličtiny. V přepočtu na náš krátký seznam to odpovídá dvěma zástupcům.

Na základě podobnosti s formou anglického slova vznikly nové významy u slov: *granule* „žena důchodového věku; z angl. granny, grannie (babička)“ a *dikobraz* „často nevyžádaná fotografie mužského údu, posílaná především ženám; český ekvivalent angl. dick (hovor. penis) a pic (obrázek)“.

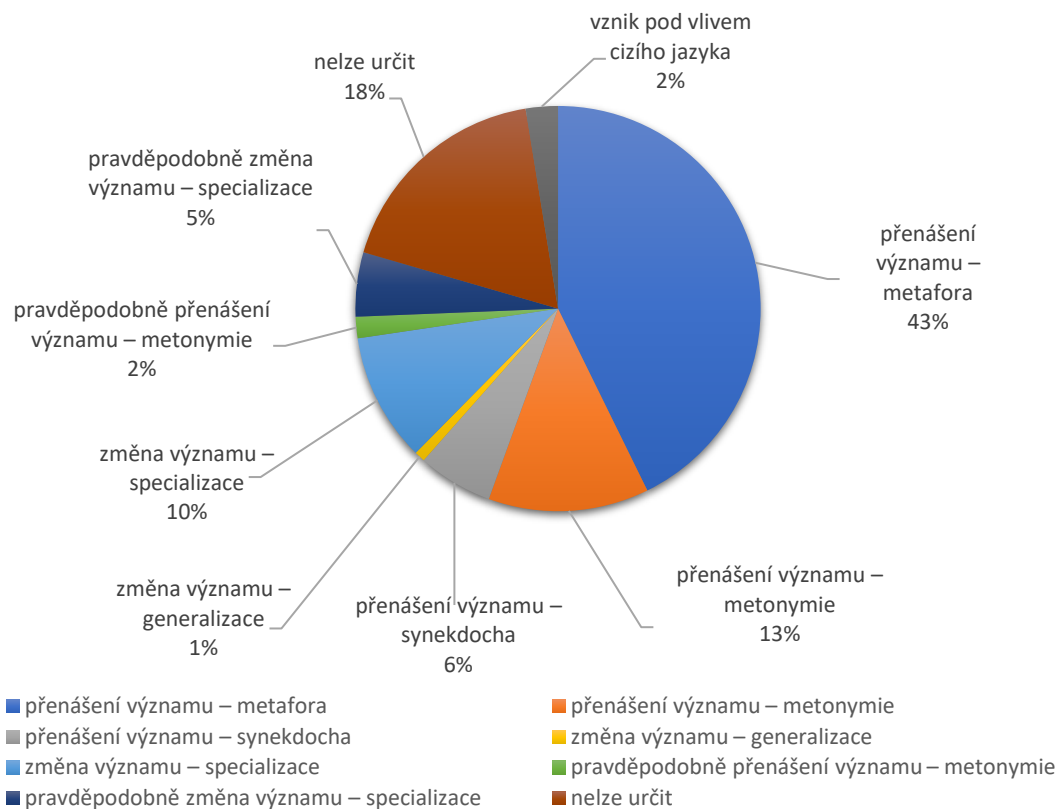
11.3.2 Vznik pod vlivem latiny

Jak zmiňuje Jitka Mravinacová, původem latinské výrazy patří do tzv. evropeismů, u nichž dochází často k neosémantizaci. V seznamu se vyskytuje slovo *defenestrace* „odstranění operačního systému Microsoft Windows z počítače; z lat. fenestra (okno)“, zde si autor pohrává s dvojitým významem slova okno.

11.4 Zdrojová a cílová oblast

V této podkapitole se věnuji zdrojovým a cílovým doménám, které jsou tolik typické pro konceptuální metaforu. V čem taková metafora spočívá nejlépe pochopíme na základě Kövecsesova (2010) popisu: „konceptuální doména A (zdrojová doména) je konceptuální doména B (cílová doména)“. Za pomoci tzv. mapování se snažíme pochopit cílovou doménu, přičemž využíváme právě znalost zdrojové domény. Víme tedy, že „jeden pojem je metaforicky strukturován na základě druhého pojmu“ (Kövecses, 2010, s. 18–26).

Dále uvedeme alespoň některé jasné příklady strukturních konceptuálních metafor na základě našeho materiálu. Nejdříve se podíváme na zdrojovou doménu zvíře a cílovou doménu člověk. Sem patří například *jalovice*, *pískomil*, *hraboš*, *chobotnice*, *čmelák* a *sklípkan*. Poté můžeme uvést zdrojovou doménu část lidského těla a cílovou doménu předmět, kam bychom zařadili *prsa* a *žilka*. Opakem by byly výrazy *dortík* a *céděčka*, které tedy mají zdrojovou doménu předmět a cílovou doménu část lidského těla. Také je hodně využívaná zdrojová doména předmět a cílová doména člověk, tomu odpovídají slova *lentilka*, *leták*, *makronka*, *rohlík*, *špageta*, *volant*, *kobliha*. A na závěr zmíníme zdrojovou doménu rostlinstvo a cílovou doménu člověk, kam spadá *slunečnice*, *cibule* a *ředkvička*.

Graf 3: Klasifikace podle způsobů neosémantizace a typů obrazného významu

(vlastní zpracování)

12 Klasifikace neosémantismů podle stylistických posunů

V této části jsme vycházeli se stylistických kvalifikátorů, které uvádí autoři ASSČ na stránkách slovníku, jelikož se nám jejich rozdělení zdálo jako nejvíce vhodné. Nejdříve shrnu jednotlivé kategorie a poté se zaměříme na problematiku spojenou s určováním.

Pracujeme s pojetím, které je využito i u nově vznikajícího slovníku ASSČ, jenž bylo navrženo na základě již existujících slovníků, ale pro jejich účely bylo dále upraveno. Autoři chtěli přiblížit slovník jeho předpokládaným uživatelům, tedy rodilým mluvčím češtiny se středoškolským vzděláním (Kochová – Opavská, 2016, s. 69).

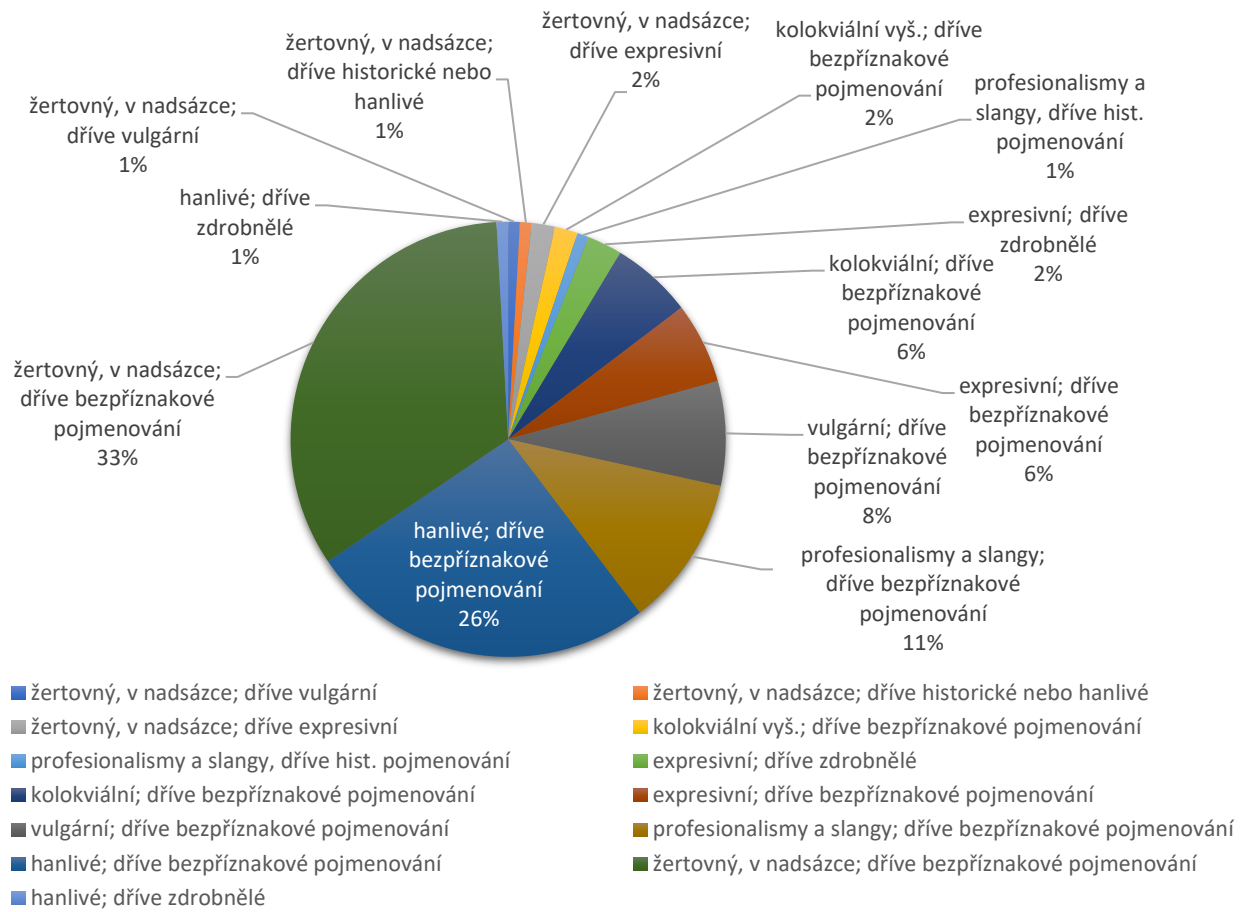
Do oblasti „profesionalismy a slangy“ jsme zařadili pouze ta slova, co měla zmínku o slangu přímo ve své definici. Jako kolokviálně vyšší vnímáme výrazy *delta* a *frontman* „jedinec stojící ve frontě“, protože postupně přechází k bezpříznakovosti. Naopak kolokviální jsou pro nás výrazy typické pro mluvený neformální jazyk: *funkce*, *halíř*, *kobliha* „úplatek voličům“, *masaryk*, *netopýr*, *ovoce*, *rohovka*. Jako vulgární vnímáme především výrazy spojené se sexem, vyměšováním a pohlavními orgány (tabuizované výrazy): *analog*, *dikobraz*, *foukačka*, *husita*, *načatá*, *observatoř*, *stanovat* a *šapitó*. Hanlivé jsou záporného charakteru a skutečnost vždy nějak odsuzují: *babiš*, *buzola*, *disketa*, *chobotnice*, *jalovice*, *kabelka*. Expresivní je například *kozáček*, který byl původně chápán jen jako zdobnělý a *manažer*.

Graf opět ukazuje celek 117. Naprostá většina výrazů spadá do dvou kategorií, tedy z bezpříznakového pojmenování přechází buď do výrazu hanlivého, nebo se jejich chápání obměňuje humorným způsobem, proto jsme je zařadili do kategorie „žertovný, v nadsázce“.

Jen malé procento výrazů mělo původně nějaký stylistický kvalifikátor, k němu jsme samozřejmě přihlédlí a uvedli ho jako původní před změnou. Uvedeme si alespoň některé příklady. *Bolševik* nyní s významem „červený svršek v kartách“ se z původního historického nebo hanlivého výrazu, podle toho, v jakém významu na něj pohlížíme, změnil v označení „žertovné, v nadsázce“. *Běhna* byla dříve označením vulgárním, nyní se opět změnil její ráz na „žertovný, v nadsázce“. *Nádržka* byla dříve označena jako zdobnělá, nyní jsme ji přiřadili k hanlivým výrazům.

Bosák (2008) ve své studii *Odras dynamiky jazyka v sístave funkčních kvalifikátorov* upozorňuje na subjektivní hodnocení slovníkových hesel z hlediska stylistických kvalifikátorů. Zvláště pokud na určitém oddílu pracuje pouze jeden hodnotitel, ale problémy se ukazují i u autorských kolektivů, ne vždy se všichni shodnou na tomtéž. Hodnocení slov v čase se

rychle mění, proto by se nemělo nadužívat těchto hodnocení. Zachycují sice odraz doby, ale slovníky tímto zastarávají.

Graf 4: Klasifikace podle stylistických posunů

(vlastní zpracování)

13 Klasifikace neosémantismů podle expresivity/neutrálnosti pojmenování

„Expresivita se chápe jako pragmatická složka významu příslušného výrazového prostředku daná postojem mluvčího; u konkrétních výrazových prostředků se může mluvit o existenci expresivního příznaku.“ (Křístek, 2017). Je jasné patrné, že expresivita je velice subjektivní záležitostí, kterou každý mluvčí češtiny vnímá odlišně. Jaroslav Zima (1961) vyčlenil tři různé typy expresivity, dělí ji na expresivitu inherentní, adherentní a kontextovou.

Inherentní expresivita je nejčastější expresivitou vůbec. Jako jedinou ji identifikujeme bez toho, aniž bychom znali kontext, jelikož souvisí s podobou slova. Projevuje se například specifickou hláskovou stavbou nebo slovotvornými formanty (nejčastěji sufixy), změnou životnosti (z neživotného na životné), reduplikací a dalšími (Zima, 1961, s. 12–23).

Expresivita adherentní se naopak váže na kontext. Původně jsou taková slova spojena s neutrálním užíváním, avšak časem mohou získat díky sémantické změně ustálený expresivní charakter. V tomto novém významu obsahují vždy nějaké hodnocení, ať už kladné nebo záporné. Zima uvádí, že je na místě zkoumat adherentní expresivitu ze dvou pohledů, onomaziologického a sémaziologického: „Onomaziologie nás vede k poznání příčin a způsobů vzniku adherentní expresivity: jsou jimi zpravidla přesuny mezi různými odlišnými oblastmi pojmenování. Sémaziologie dospívá k poznání podstaty adherentní expresivity srovnáním se stylisticky neutrálním ekvivalentem expresivního výrazu.“ (Zima, 1961, s. 82–83)

Posledním typem je kontextová expresivita, která je čistě stylistické povahy. Lexikální význam neprochází žádnou změnou, ale prolínají se dvě odlišné stylistické vrstvy. Využíváme ji například při použití knižní slovní zásoby v běžném mluveném jazyce (Zima, 1961, s. 84).

V této kapitole opět pracujeme s jednotlivými významy slov, proto jako celek vnímáme hodnotu 117. Je to dáno tím, že nemůžeme k různým významům přiřadit stejné hodnoty. Například u slov, která mají více nových významů, nemusí být všechny nutně expresivní. V našem materiálu se neobjevuje pouze expresivita kontextová.

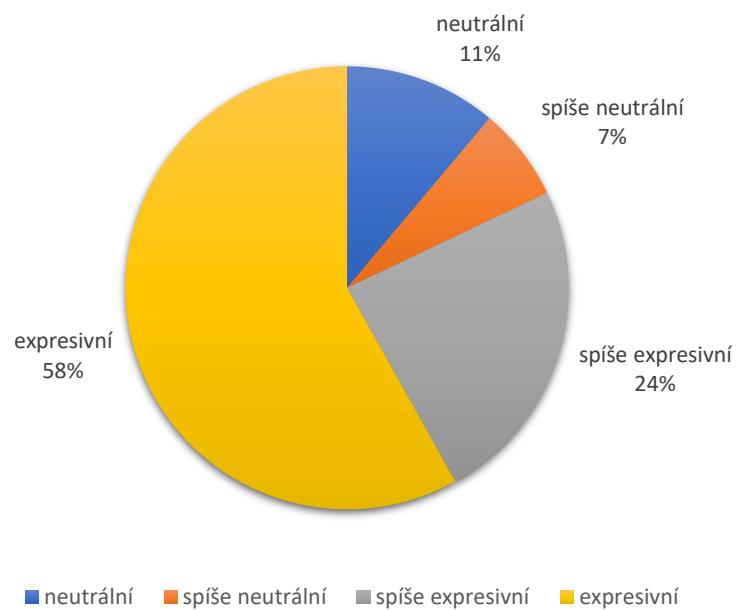
Zima (1961) následně vypisuje jednotlivé přípony, které jsou většinou vnímány jako expresivní. Příkladem expresivity inherentní je v našem materiálu výraz *naháč*, jakožto jméno nositele vlastnosti, které je odvozeno z adjektiva. Obsahuje příponu -áč, která je u maskulin vnímána jako expresivní. Deminutiva jsou někdy vnímána pouze jako zdvořilost, ale nikoli s expresivním zabarvením, při jejich klasifikaci s nově získaným významem jsme si dávali

pozor, abychom expresivní příznak neuvedli nadbytečně. Dále podle Zimy (1958) jako expresivní vnímáme maskulinní výraz *levoboček*, který má příponu -ek (deminutivum kvalitativní, změna od neutrálnosti k pejorativnosti) a *kozáček* (-ek), u kterého se s novým významem změnilo původní hodnocení ze zdrobněliny na expresivní. Z feminin uvedeme nejdříve *běhna* tvořeno příponou -na ze slovesa, které bylo dříve vulgární, ale nynější přenesený význam je užít v nadsázce a nevnímáme jej již tak negativně. Dále deminutivní příponou -ka vznikla *žilka*, kdy šlo původně o změnu kvantitativní, jelikož vyjadřovala menší míru rozměru, ale v novém významu již rozměr nehraje hlavní roli, proto jde o změnu kvantitativně-kvalitativní (kvantitativně menší a kvalitativně jde o přechod k pejorativnosti) a *brunetka* byla dříve změna kvalitativní od neutrálnosti k meliorativnosti a nyní také kvantitativně-kvalitativní (kvantitativně menší a kvalitativně jde o přechod k pejorativnosti).

Dále se budeme zabývat především druhou jmenovanou, jelikož seznam slov v naprosté většině případů odpovídá expresivitě adherentní. Tedy v našem případě původně neutrální pojmenování získala se změnou sémantiky expresivní charakter, případně mohla být odvozena od jiného již expresivního významu daného slova. Tato slova se užívají v neobvyklém kontextu.

V našem materiálu jsou pouze slova spisovná, která však většinou mají určitý expresivní příznak. Jako neutrální nebo spíše neutrální v daném významu vnímáme pouze taková slova, která nezaujatě označují něco jiného. Dohromady je neutrálních 13 (*delta*, *deportovat*, *frontman*, *funkce*, *halíř*, *magnet*, *ovoce*, *prsa*, *rohovka*, *semafor*, *sleva*, *sukničkář* a *vaječník*), často slova získala význam jiného konkrétního předmětu, ve dvou případech jde o změnu v pojmenování osoby. U výrazu *frontman* se jeden z významů stal spíše expresivním, ale druhý, přestože se změnil, si zachoval neutrálnost, jde o význam: „*jedinec stojící ve frontě*“. Naopak slovo *sukničkář* se z původního expresivního významu s negativním hodnocením změnilo na neutrální: „*člověk, který často a rád nosí kilt*“. Jako spíše neutrální jsme hodnotili 8 významů (*autista*, *bliknout*, *bolševik*, *katastrovat*, *milionář* (oba nové významy), *pepřenka*, *tučňák*). *Autista* stále pojmenovává osobu, ovšem nespátřujeme v tomto pojmenování jakékoli hodnocení, ať už pozitivní či negativní. Spíše expresivních jsme zaznamenali 28 a expresivních 68, přestože jsme se snažili o co největší objektivitu, je možné, že s naším hodnocením nebude souhlasit každý.

Graf 5: Klasifikace podle expresivity/neutrality
(vlastní zpracování)

14 Klasifikace neosémantismů podle komunikační oblasti užití

„Komunikační oblasti se vytyčují podle oblasti lidské činnosti, popř. oboru (např. oblast sportu, politiky, obchodu, reklamy, publicistiky atd.).“ (Martincová, 2004, s. 16) Také v této kapitole vycházíme z ASSČ, až na malé odchylky využíváme jejich kategorie, do kterých jsme analyzovaná slova přiřadili.

Celkem pracujeme se 117 významy slov. Většina výrazů (celkem 37) neměla využití v konkrétním oboru nebo oblasti, takové jsme proto zařadili do běžné mluvy. Navíc jsme vytvořili kategorie, které se týkají tabuizovaných témat, máme tedy oblast sexu a oblast vyměšování. A původní kategorie jsme rozšířili také o oblast gamblerství, oblast zločinu a obor design. Některé výrazy z běžné mluvy nebo i jiných oblastí by mnohdy mohly patřit také do oblasti publicistiky, jelikož právě ta se snaží čtenáře zaujmout něčím neočekávaným.

Druhá nejpočetnější byla oblast motorismu, kam jsme zařadili 13 různých významů, z nichž jediný *netopýr* obsahuje takové významy hned dva: „řidič, který jezdí bez pauz; slang kamionáků“ a „vozidlo zn. Velorex“, dále lze uvést slova jako *autista*, *glejty*, *kolonista*, *komár*, *pepřenka*, *volant* a *zásuvka*.

Do oblasti sexu jsme zařadili 9 významů, přičemž *foukačka* nabyla takovéto významy dokonce dva: „orální sex“ a „žena poskytující orální sex“, jmenovat můžeme ve zmíněné oblasti také *husita*, *načatá*, *občasník*, *ornitolog*, *popichovat*, *stanovat*, *šapitó*.

Další zajímavou oblastí byla oblast politiky (celkem 7 významů), kam patří se svým novým významem *babiš*, *kobliha* s oběma významy „volič/příznivec ANO; podle koblih, které předseda hnutí Andrej Babiš rozdává během volební kampaně“ a „úplatek voličům“, *makronka*, *milionář* ve svém významu „příznivec Milionu chviliek pro demokracii“, *prymula* a *ředkvička*.

Stejný počet významů patří i do oblasti medicíny, ta obsahuje *bliknout*, *císařovna*, *delta*, *levoboček* ve významu „člověk s operovaným levým kyčelním kloubem“, *magnet* a *upír* s oběma významy „zdravotník odebírající krev (např. při darování krve apod.)“ a „2. člověk přijímající krevní transfuzi“.

Do oblasti kuchařství spadá opět 7 významů. Zařadili jsme *brunetka*, *gepard*, *krmelec* se třemi novými významy „automat na jídlo“, „výdejní okénko občerstvení do ruky“ a „jidelna, kantýna“, *naháč* a *vaječník*.

Dále jmenujeme méně početné skupiny. Oblast sportu čítá 5 významů. Konkrétně je to *běhna*, *čmelák* ve významu „neoholený cyklista; cyklistický slang“, *esterifikace*, *funkce*

15 Neosémantizovaná sousloví

Sousloví nebo též ustálená slovní spojení jsou charakteristická tím, že nelze jednotlivé jejich části nahradit synonymy, aniž bychom nezměnili význam. Jde o spojení dvou, případně i více slov. Vždy slova takto spojená tvoří celek, jehož význam znamená něco jiného než obě slova samostatná. Často se od nich tvoří univerbizací jednoslovné výrazy. Jejich původní význam je jasně daný, například jde o rodové a druhové jméno nějakého živočicha nebo rostliny. Ukázalo se, že v oblasti neosémantismů se objevují také sousloví nebo frazémy (Ďurková, 2012). Často jednoslovný výraz s novým významem ovlivní druhý jednoslovný výraz, se kterým je spojen.

Na portálu *Čeština 2.0* se neobjevila slovesná sousloví s novým významem, dále se proto budeme věnovat pouze substantivním souslovím. Většina je ustálená a pravidelná. Tvořena jsou substantivem a shodným nebo neshodným přívlastkem, tedy adjektivem či dalším substantivem. Vnitřní struktura je v tomto výběru následující: substantivum – substantivum, adjektivum – substantivum, substantivum – adjektivum.

Přehled sousloví:

bílá hůl „silná pálenka pochybného původu (zejména podomácku vyrobená)“; *bobkový list* „toaletní papír“; *bobová dráha* „zúžená silnice či dálnice s vysokými svodidly nebo betonovými zdmi, např. při rekonstrukci dálnic nebo dříve na pražské Jižní spojnici“; *čarový kód* „stopa zanechaná na slipech, trenýrkách nebo kalhotkách“; *černá díra* „promiskuitní žena či gay“; *globální oteplování* „situace, kdy má stále více zemí otevřenější postoj k homosexuálům a lesbám a hodlá podporovat stejnopohlavní manželství“; *kudlanka nábožná* „1. žena, která chlapa zničí - sežere zaživa, použije a odkopne; 2. způsob držení fotoaparátu - případně telefonu či tabletu - před sebou, kdy se člověk dívá na displej, a ne do hledáčku“; *nášlapná mina* „psí lejno na chodníku nebo jiném veřejném místě“; *němá tvář* „člověk, který neumí žádný cizí jazyk - zvládne maximálně tak jedno dvě slova a na střídačku je opakuje“; *šicí stroj* „křeč v noze, způsobená delším setrváním na malém stupu, projevující se charakteristickým třesem nahoru/dolů; horolezecký slang“; *tichá pošta* „systém doručení zásilky České pošty - zásilku nejenže nedoručí, ale nenechají ani oznámení“; *Velká Morava* „velké pivo a malý panák (objednávka u baru)“; *živočišné uhlí* „příliš dlouho pečené nebo grilované maso, částečně nebo úplně zuhelnatělé“

Obecně často dochází k tomu, že se pojmenování původem z živé přírody (názvy zvířat, rostlin) mění na označení člověka. Pojmenování jsou zde zastoupena především konkrétní, ale

najdeme i dvě pojmenování abstraktní (*tichá pošta*, *globální oteplování*). U výrazů dochází k různým způsobům neosémantizace, které jsou uvedeny níže.

Bílá hůl je metonymie, je zde odkaz k tomu, že nás má takový destilát oslepit. *Bobkový list* vznikl metonymickým přenášením, jelikož zde není patrná žádná podobnost, pouze slovo evokuje tento nový význam. *Bobová dráha* v novém významu vznikla metaforickým přenášením na základě vzhledové podobnosti. *Čárový kód* také vykazuje podobnost, proto se rovněž jedná o metaforu na základě vzhledové podobnosti. *Černá díra* je původně astrologický termín, nyní se zaměřuje na anatomii osob a dochází tedy k přenášení metonymickému. *Globální oteplování* také vzniklo na základě metonymie. Zde vidíme příklad, kdy význam slova *globální* ASCS: „týkající se (celého) světa, mající celosvětový význam, dosah ap.“ ovlivnil toto pojmenování. Výraz *kudlanka nábožná* nese dva nové významy, přičemž oba nově pojmenovávají člověka. První význam je metonymický, u druhého z významů jde o metaforu na základě podobnosti. *Nášlapná mina* vznikla jako metafora s funkční podobností. *Němá tvář* je původně označení pro zvíře, ale zde dochází k přenosu na člověka a jde o metonymii. *Šicí stroj* patří k metafoře, dochází zde k přenášení označení z neživých objektů na živé se zachováním podobnosti vlastností a činností. *Tichá pošta* se, z původně přeneseného pojmenování pro jednu ze společenských her, vrátilo k významu, který je založen na realitě, tedy souvisí s podnikem, který zajišťuje dopravu zásilek. *Velká Morava* je jako jediná vlastním jménem, zde přenos významu proběhl na základě metonymie. A *živočišné uhlí* je také metonymie.

16 Ověřování v textech ČNK

Pro vypracování práce bylo původně navrženo využití pěti velice odlišných korpusů na stránkách Českého národního korpusu (SYN v9, ONLINE2_NOW, ONLINE2_ARCHIVE, ORAL v1 a ORTOFON v2), které umožňuje prohledávat základní vyhledávač KonText. Tyto korpusy byly navrženy hlavně z toho důvodu, jelikož se zaměřujeme na neoficiální komunikaci a hledané výrazy se vyskytují spíše v mluveném jazyce. Korpus SYN v9 měl pokrýt velké množství publicistiky, ale prohledávání by muselo být omezeno jen na určitou jeho část (např. SYN2006PUB, SYN2009PUB, SYN2013PUB). Možným řešením je procházet pouze tyto texty pomocí námi vytvořeného subkorpusu. Získali bychom z něj nejvíce výskytů daného slova, což se zdálo jako vhodné vzhledem ke specifické oblasti. Počet výskytů však neumožňoval manuální procházení, které by nezabralo několik týdnů, což by přesahovalo obsah této práce. Později jsme dospěli k názoru, že mnohem účelnější bude využití pouze webových korpusů, kam spadají námi vybrané korpusy ONLINE2_ARCHIVE a ONLINE2_NOW.

Vyřazení mluvených korpusů bylo na místě, jelikož mají příliš malý rozsah. Počet výskytů jednotlivých slov byl velmi nízký, navíc všechna byla užita pouze v původním významu. V některých případech se dané slovo ani v databázi neobjevilo. Naproti tomu z opačného hlediska byl vyřazen korpus SYN v9. Prohledávat získaná data by bylo časově velice náročné. Neexistuje způsob, pomocí kterého bychom ihned získali hledané neosémantismy. Korpusové značkování nezahrnuje informaci, o jaký z významů, pokud jich má slovo více, právě jde. Bylo by proto nutné mechanické procházení jednotlivých výsledků, což by nezrychlila ani omezená možnost, jak data dále třídit. Možné usnadnění prohledávání se nabízelo pouze při využití kolokací slova, pomocí kterých bychom snáze odhadli, v jakém významu je slovo použito ve větě. Nebo bychom pomocí negativního filtru mohli odstranit např. vlastní jména a další nevyhovující položky.

Uvádění počtu výskytů jednotlivých slov se nám nezdálo pro vypracování této části relevantní, jelikož by se jednalo spíše o nicneříkající údaj. Webový korpus navíc obsahuje také duplicitní nebo pouze minimálně se lišící věty, což sice odpovídá charakteristice online médií, ale počet výskytů by to mohlo významně zkreslit. V této kapitole se zaměříme na další nové významy slov z našeho seznamu, čímž zjistíme, zda existují také další neosémantismy nenacházející se na webu.

Dotaz byl zadáván jednotně do zmíněných korpusů. Pokud byl výskyt slov větší než 1000, použili jsme promíchaný vzorek, přičemž jsme se za pomoci pozitivního filtru a zadávání

nejpravděpodobnějších slov vyskytujících se v blízkosti graficky odlišeného klíčového slova v kontextu (KWIC) snažili podchytit všechny významy, které se v korpusech objevily. Po zadání dotazu např. [lemma="analog"], aby korpus vyhledal všechny slovní tvary, jsme díky větnému kontextu mechanickým procházením dospěli k výsledkům. Zajímalo nás, zda se výraz v korpusu objeví s jeho nově nabytým významem z webu *Čeština 2.0*, případně vyskytne-li se i v jiných významech, které nejsou slovníky zachyceny. Nejčastěji se objevovala slova ve významech, která byla slovníky již zachycena, a není proto potřeba je zde vypisovat. Námi hledané neosémantismy se v korpusu v podstatě nevyskytují, až na výjimky, což se neliší od původního předpokladu.

Následující výrazy s novými významy bychom mohli rozdělit do třech hlavních tematických oblastí, a to na výrazy spojené s válečným stavem, politikou a covidem, které pokrývají většinu materiálu. Vzhledem k aktuálnosti témat a rychlé obměně dat ve webových korpusech (hlavně ONLINE2_NOW) však můžeme předpokládat jistý útlum, alespoň co se spojení s covidem týče.

16.1 Výskyt v obou korpusech:

delta „varianta onemocnění covid-19, nazvaná podle jednoho z písmen řecké abecedy“, *dikobraz* „území plné moderní výzbroje, které má za úkol zastrašit útočníka“, *gepard* „německý samohybný protiletadlový systém značky Flugabwehrkanonenpanzer Gepard, známější pod názvem Flakpanzer Gepard“, *chobotnice* „stavba svým vzhledem podobná chobotnici (budova národní knihovny na Letné)“, „mafíánská zločinecká organizace“, *kobliha* „volič/příznivec ANO; podle koblih, které předseda hnutí Andrej Babiš rozdává během volební kampaně“, *krmelec* „stánek s rychlým občerstvením“, „příležitost ke snadnému výdělku, pohodový přivýdělek“, *načatý* „navnaděný“, *naháč* „bezsrsté plemeno psa/kočky“, *semafor* „signalizace pro nakupující, zda se jedná o zdravou či nezdravou potravinu“, „trojkoalice v Německu; seskupení tří německých politických stran tzv. ‚semaforu‘“, *sleva* „snížení trestu“, *traktorista* „nelichotivé označení pro ministra zemědělství“, *upír* „raketomet RM-70 Vampire“, *žumpa* „skupina lidí považovaná mluvčím za morálně podřadnou“, „médiu nebo internetová stránka, kde se často vyskytují vulgární nebo politicky nekorektní komentáře“, „něco nechutného, nepěkného či zcela nesmyslného“

V obou korpusech má naprostou převahu slovo *delta* právě ve významu označující variantu covidu-19. *Dikobraz* je použit v souvislosti s Tchaj-wanem a Ukrajinou, aby si útočníci jakýkoli útok v budoucnu rozmysleli. *Gepard* je využíván ukrajinskou armádou, tento systém

získala od Německa. *Chobotnice* je s návrhem od Jana Kaplického spojována od samého počátku. *Koblihu* ve významu úplatku, jak je zmiňováno v internetovém slovníku, jsme nepotvrdili, jelikož z vět to nevyznívá jednoznačně. O voličích Andreje Babiše se však takto běžně vyjadřují např. v internetových diskuzích. *Krmelec* se objevil ve stejných významech jako na webu. Jako o krmelci Evropy mluvil o České republice Karel Kříž, který narážel na obrovský odliv dividend. V korpusu jsme vyhledali přídavné jméno *načatý* v základním tvaru, proto i definice uvádíme dle zvyklostí tradičních slovníků. *Načatý* často souvisí s alkoholem a odlišným chováním lidí. Je překvapivé, že se výraz *naháč* neobjevil v korpusu ve významu „burger bez housky“, jelikož se s tímto výrazem můžeme běžně setkat v restauracích či u zdravých receptů na internetu. *Semafor* měl další dva nové významy. Z nichž první funguje obdobně jako níže zmíněné semaforey, které mají vždy za úkol něco signalizovat. A druhý význam vznikl díky barvám, které jednotlivé strany mají ve svých logách. *Traktoristou* je nazýván Marian Jurečka. *Upír* je opět využíván ukrajinskou armádou. O novinářích se jako o *žumpě* vyjádřil bývalý prezident Miloš Zeman.

16.2 Pouze na ONLINE2_ARCHIVE:

běhna „člověk provozující kondiční běh“, *krmelec* „dřevěné stánky, pod které se lze schovat a konzumovat zakoupené občerstvení“, „přeneseně potrava (pro duši)“, *loupežník* „tým z oddělení loupeží u FBI“, *makronka* „vybrané ukrajinské oblasti, které Macron navrhl přenechat Putinovi“, *načatý* „se sníženou imunitou, náchylný na nemoci“, „s drobným rozdílem prohrávající zápas“ a „lehce poraněný“, *nádržka* „hanlivě ústní otvor“, *občasník* „člověk používající určitou věc čas od času“, *rohovka* „venkovní výloha, na kterou je vidět z ulice“, *semafor* „systém hodnotící míru rizika nákazy v dané oblasti za pomoci barev používaných na semaforu“, *tučňák* „tučný čtvrtek“

Běhna se objevilo i na webu, ovšem význam se drobně liší, v něm byla *běhna* použita pouze v souvislosti s ženou, kdežto v korpusu je spojována např. s Daliborem Gondíkem a také s běžeckými závody. *Loupežníci* jsou spojeni s kauzou Donalda Trumpa, kdy bylo nařizeno prohledání jeho soukromého sídla s cílem najít tajné dokumenty. Emmanuel Macron zastával názor, že by mělo být obětováno ukrajinské území jako ústupek Vladimíru Putinovi a snažil se přesvědčit o tomto řešení Volodymyra Zelenského. Toto území nazvali v komentářích právě *makronky*. Výraz *načatý* je často spojován se sportovci, kteří utrpěli zranění nebo s jednotlivými týmy a stavem skóre. Hodně se objevuje i ve spojení s covidem v případě oslabené imunity. U slova *nádržka* jasně cítíme jeho negativní nádech, ve spojení s rouškou

jako je tomu u druhého korpusu však dává větší smysl, jestliže si výraz asociací spojíme např. se slovem náhubek. *Občasník* se objevil ve spojení s bezkontaktními platbami v opozici s lidmi, kteří používají tuto metodu výhradně. *Rohovka* je k vidění v kulturním centru Vzlet v Praze. *Semafor* byl vyvinut v době covidu, abychom snadno zjistili, jaká místa nejsou vhodná k dlouhodobému pobytu.

16.3 Pouze na ONLINE2_NOW:

babiš „jednotka v rychlosti lhaní“, *bliknout* „rozednit se“, *foukačka* „úprava vlasů“, „namáhavý, obtížný úkol“, *jalovice* „nadávka o ženě, která není schopná“, *kobliha* „nadávka na osobu Andreje Babiše“, *komár* „pouliční prodejce, podle hierarchie vekslácké komunity“, *loupežník* „policista z oddělení loupeží; policejní slang“, *nádržka* „ochrana obličeje kvůli koronaviru (rouška, respirátor apod.)“, *semafor* „třístupňový ukazatel míry ohrožení, který má pomoci alergikům; ukazuje aktuální informace o výskytu pylu v ovzduší“

Apelativum *babiš* s významem o lhaní Andreje Babiše bylo spojováno s tiskovou konferencí po vítězství Petra Pavla v prezidentských volbách. Znamé je ve stejném významu jako *foukačka* spíše slovo foukaná, které působí mnohem více neutrálně. Výraz *foukačka* ve druhém uvedeném významu použil v jednom z rozhovorů motocyklista Martin Michek, jelikož měl při závodu problémy s motocyklem. U výrazu je patrná jistá asociace s brnkačka, což bychom také vnímali jako antonymum u druhého z významů. *Jalovice* je v tomto významu spojena s kolokátem kariérní a přímo byla tato nadávka mířena na ministryni obrany Janu Černochovou kvůli jednomu z jejích výroků. Výraz *kobliha* byl v korpusu uplatněn v dalším významu, tentokrát je přímo spojen s politikem. Označení *komár* bylo použito pro pouličního prodejce pro jejich typické chování, byli zkrátka dotěrní. V aktuálnější korpusu cestovatelský *semafor* vystřídal *semafor* pylový, což je v jarním období diskutované téma každoročně.

Pokud se význam shodoval s významem na webu, využili jsme již vytvořenou definici, jinak jsme definice vytvářeli sami. V korpusech jsme dohledali hned několik dalších neosémantismů, které se na webu nevyskytly. Vidíme tak, že neosémantizace je velice častým procesem. A využívána je při různých, a to i nepříjemných situacích. Nové významy jsou převážně spojeny s velice aktuálními událostmi, předpokládáme tedy, že jejich užívání nebude dlouhodobějšího charakteru. Často navíc byly použity jen v jediném případě právě jejich autorem.

17 Dotazníkové šetření

Chráska (2016, s. 158) ve své publikaci definuje dotazník jako „soustavu předem připravených a pečlivě formulovaných otázek, které jsou promyšleně seřazeny a na které dotazovaná osoba (respondent) odpovídá písemně“. A upozorňuje také na problémy spojené s interpretací dat z dotazníku, jelikož je poměrně snadné chybně přejít k subjektivnímu hodnocení a nedržet se pouze objektivně zjištěných, relevantních informací.

Další metodou pro ověřování funkčnosti vybraných neosémantismů bylo dotazníkové šetření. Zvolili jsme neosobní dotazování, nebyli jsme tedy v přímém kontaktu s respondenty, což u některých mohlo způsobit nesprávné pochopení otázek, přestože jim předcházela podrobný popis. Další nevýhodou bylo, že dotazník vyplňovali převážně dobrovolníci, což může mít vliv na výsledky. Poslední slabinou je následná interpretace odpovědí, kterou může tazatel nedopatřením způsobit. Naopak výhodou bylo získání poměrně velkého počtu respondentů během krátkého časového úseku. Časově úsporné by mělo být i samotné vyplňování dotazníku, jelikož byl navržen pomocí Google Forms a respondenti v něm odpovídali pouze na uzavřené otázky, tedy vybírali odpovědi z nabízených možností.

Nejdříve bylo dotazování zaměřeno na identifikační údaje a poté bylo účastníkům dotazníkového průzkumu položeno 101 výzkumných otázek. Dotazník ověřoval znalost neosémantismů u širší veřejnosti, přičemž nebylo podmínkou, že by je museli sami aktivně používat. Kromě obecné informace, zda je dané slovo pro mluvčí češtiny známé či nikoli, měl dotazník také poskytnout informaci o pohlaví, věkové kategorii, výši vzdělání a zda znají web *Čeština 2.0*.

Dotazník byl rozeslán mezi veřejnost, stanovili jsme dobu 14 dnů, během kterých jej mohli vyplnit. Celkem dotazník vyplnilo 189 lidí z různých věkových skupin. Z hlediska pohlaví mají mírnou převahu ženy, kterých bylo 112. U věkových kategorií jsou méně početnou skupinou děti do 17 let. Naopak nejvíce zastoupená skupina je ve věku 18–35 let. Neklademe si za cíl dělat na základě tohoto výzkumu velké závěry, jelikož vzorek nebyl velký a respondenti museli dotazník vyplňovat na zařízení s přístupem k internetu, tudíž mohli dané slovo vyhledat na portálu a poté nepravdivě uvést, že výraz s novým významem znají. Toto řešení se nám však jeví jako vhodné doplnění předchozí kapitoly, kde jsme získali kromě nových významů, vyskytujících se na webu, také další významy nezaznamenané jak ve slovnících, tak na *Češtině 2.0*.

Pokud bychom vytvářeli rozsáhlejší dotazníkové šetření a získali bychom dostatečně velký vzorek, bylo by jistě zajímavým srovnáním rozrůznění užívání daných slov v jednotlivých krajích. S přidáním polootevřené otázky s výběrem možností, či vlastním dopsáním kategorie v políčku „jiné“, bychom také mohli podchytit do jaké zájmové skupiny patří a zda je příslušnost k této skupině ovlivňuje také jazykově.

Sledovaným ukazatelem byla v tomto případě četnost, která patří mezi základní statistické analýzy. V Příloze 2 najdeme relativní četnosti v koláčových grafech, které ukazují zastoupení hodnoty v celkovém součtu. Relativní četnost je vyjádřena v procentech. Pro lepší představu budeme některé hodnoty uvádět v četnosti absolutní, čímž ukážeme konkrétní počet stejných odpovědí (Souček, 2019).

Z výsledků šetření je na první pohled jasné, že alespoň podle naší sondy se ve společnosti výrazy převážně nepoužívají a většina není všeobecně známa. Přesto však můžeme sledovat u některých slov významný rozdíl mezi jednotlivými věkovými skupinami. Uvedeme si pár příkladů, u kterých věkový rozdíl mluvčích češtiny diametrálně odlišil odpovědi. Pro názornost použijeme grafy, které vždy zahrnují všechny odpovědi pouze jedné z věkových skupin, což umožňuje srovnání mezi kategoriemi.

Na základě výsledků bychom mohli z našeho seznamu uvést výrazy, které skupina respondentů hodnotila s převahou odpovědi „ano“, jsou tedy společností známé, patří k nim *delta*, *kobliha*, *lentilka*, *masaryk*, *prymula*, *rohlík* a *žumpa*. V pozadí nemůžeme ponechat ani výrazy s více než 25 % kladné odpovědi, těmi jsou *babiš*, *běhna*, *bliknout*, *glejty*, *halíř*, *hraboš*, *jalovice*, *kabelka*, *komár*, *krmelec*, *magnet*, *makronka*, *malovat*, *načatá*, *naháč*, *perlovka*, *rohovka*, *stanovat*, *špageta* a *upír*. Poté bychom mohli vytvořit skupinu slov, která je známá naprostému minimu dotázaných a celkem získala maximálně 10 odpovědí „ano“, jde o slova *autogramiáda*, *buzola*, *deportovat*, *granule*, *husita*, *chobotnice*, *leták*, *levoboček*, *lichoběžník*, *manažer*, *nádržka*, *pískomil*, *sedmitečný*, *sukničkář*, *škubánek*, *tlačit* a *vybalený*. Mimo tuto skupinu zmíníme samostatně slovo s jediným „ano“, bylo zaznamenáno u slova *tučňák*, což je vzhledem k výskytu v korpusu poměrně překvapivé, očekávali bychom z tohoto důvodu vyšší znalost slova.

Jednou z otázek jsme zjišťovali, zda mluvčí češtiny znají web, ze kterého jsou slova přejata, jelikož by to mohlo mít vliv na jejich odpovědi. Zjistili jsme, že celkem 120 dotázaných odpovědělo, že jej nezná, 19 lidí neví, zda o něm někdy slyšeli a 50 lidí z našeho vzorku jej zná. Vyšší znalost jednotlivých výrazů u respondentů, kteří web znali, se však neprokázala.

Přehled mohou mít pouze nadšenci, kteří slovník pravidelně navštěvují, či sám autor, jelikož počet slov narůstá týdně o desítky.

Klíčovou hodnotou pro nás následně byl věk respondentů, jelikož právě generační rozdíly by mohly být v tomto průzkumu nejvíce znatelné. Ukázalo se, že se u některých slov opravdu znalost odvíjí od věku dotázaných, pokud se například jedná o již zaniklou skutečnost nebo se slovo používalo v dřívější době, ale nyní se s ním již nesetkáváme.

Výraz delta znalo největší množství lidí. Chová se stejně jako další výrazy spojené s covidem, které dnes již ani nevnímáme jako neologismy v pravém slova smyslu. Způsobil to fakt, že se velice rychle začaly používat v takovém množství, že je mluvčí češtiny vnímají dnes jako ustálené. Ovšem jak zmiňuje v jednom z rozhovorů pro *Reportér Premium* Michaela Lišková: „U řady těchto výrazů jde však o slova bez dlouhé trvanlivosti. Vznikla, splnila svůj účel a vytratí se.“, proto nepředpokládáme, že by se slovo užívalo tak hojně i nadále. Delta s covidem bezprostředně souvisí, jelikož je tak pojmenována jedna z jeho variant. Výraz zná 84,1 % respondentů.

Výraz dikobraz znají více mladší generace, a to věkové skupiny 18–25 let a 26–35 let, což je vzhledem k faktu, že je slovo spojeno s trendem, který začal až v době sociálních sítí a chytrých mobilních telefonů, logické.

Graf 7: Věková skupina 18–25 let

(vlastní zpracování)

Graf 8: Věková skupina 26–35 let

(vlastní zpracování)

Výraz glejty je velice spojen s motorkářskou komunitou, můžeme tedy předpokládat, že jej znají spíše mluvčí, kteří se ve volném čase věnují tomuto sportu, a tím pádem znají motorkářský slang. Z dat z dotazníku jsme však zjistili, že je výraz daleko známější u starších generací (51–60; 61 a více), kde, ačkoli mírně, převažuje odpověď „ano“. Předpokládáme proto, že se nejedná o neosémantismus v pravém slova smyslu, ale že je v tomto významu slovo v jazyce už delší dobu.

Graf 9: Věková skupina 51–60 let
(vlastní zpracování)

Graf 10: Věková skupina 61 a více let
(vlastní zpracování)

Výraz halíř je opět téměř rovným dílem uživatelům jazyka znám i neznám. „Ano“ odpovědělo 48,7 % dotázaných a „ne“ zbylých 51,3 %, přičemž spíše „ano“ se objevilo u kategorie 18–25 a 51–60 let. Zde by se jako vysvětlení ovlivnění výhradně těchto dvou kategorií nabízelo takové, že se často jedná o rodiče s jejich dětmi. Pokud tedy výraz používá jedna ze skupin, druhá jej zná alespoň z doslechu.

Jalovice je spíše neznámá pro širší veřejnost, ani jedna ze skupin neodpověděla převážně „ano“, ovšem u posledních dvou kategorií vidíme mnohem vyrovnanější výsledky. V minulosti byla takto označována např. manželka prezidenta Beneše, což by mohla znát pouze nejstarší skupina. Ani o tomto slově nemůžeme mluvit jako o neosémantismu poslední doby.

Graf 11: Věková skupina 51–60 let
(vlastní zpracování)

Graf 12: Věková skupina 61 a více let
(vlastní zpracování)

Koblihu v tomto významu nezná jen nejmladší kategorie, naopak nejstarší má hodnoty mezi „ano“ a „ne“ vyrovnané. Často se takto vyjadřují v internetových diskuzích nebo v online médiích, je proto možné, že nejmladší kategorie, která nejeví takový zájem o politiku, toto nezaznamenala.

Obecně je výraz lentilka „*dívka s malými nadry*“ spíše známý. U kategorie 51–60 let se odpovědi vyrovnávají a poslední kategorie jej jako jediná spíše nezná. Je možné, že se lidem spojil výraz s mnohem známějším významem, který nepojmenovává osobu, ale pouze hodnotí velikost ženských nader. Proto mohou být odpovědi na tuto otázku lehce zkreslené.

Graf 13: Věková skupina 51–60 let
(vlastní zpracování)

Graf 14: Věková skupina 61 a více let
(vlastní zpracování)

Odpovědi u výrazu magnet se opět liší jen u posledních dvou skupin, u nichž převažuje odpověď „ano“, zbylé skupiny výraz spíše neznají. Je tedy vysoce pravděpodobné, že se ani zde nejedná o neosémantismus vzniklý v poslední době.

Graf 15: Věková skupina 51–60 let
(vlastní zpracování)

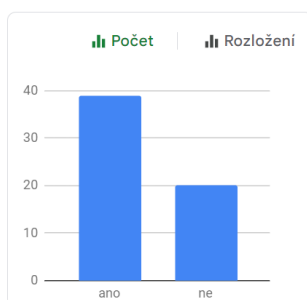

Graf 16: Věková skupina 61 a více let
(vlastní zpracování)

Malovat znají první tři věkové skupiny, starší skupiny naopak jednotně odpovídají spíše „ne“. Jako logické vysvětlení se jeví i stále se zvyšující aktivita sprejerů, jejichž počet každoročně roste a tím pádem se toto téma mnohem více řeší.

Graf 17: Věková skupina do 17 let
(vlastní zpracování)

Graf 18: Věková skupina 18–25 let
(vlastní zpracování)

Graf 19: Věková skupina 26–35 let
(vlastní zpracování)

Graf 20: Věková skupina 36–50 let
(vlastní zpracování)

Graf 21: Věková skupina 51–60 let
(vlastní zpracování)

Graf 22: Věková skupina 61 a více let
(vlastní zpracování)

Výraz perlovka například zná spíše starší generace, což je nejvíce ovlivněno faktem, že v roce 2008 byla vyhláškou zakázána pouliční prostituce (Hofmanová, ©2022–2023). Proto si ulici Perlovou s tímto řemeslem mladší generace již nespojuje. U lidí v rozmezí let 36–50 se poměr odpovědí (ano/ne) začíná vyrovnávat a další skupiny výraz spíše znají. Také tedy nejde o neosémantismus aktuální.

Graf 23: Věková skupina do 17 let
(vlastní zpracování)

Graf 24: Věková skupina 18–25 let
(vlastní zpracování)

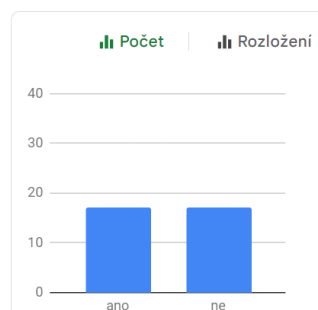
Graf 25: Věková skupina 26–35 let
(vlastní zpracování)

Graf 26: Věková skupina 36–50 let
(vlastní zpracování)

Graf 27: Věková skupina 51–60 let
(vlastní zpracování)

Graf 28: Věková skupina 61 a více let
(vlastní zpracování)

Procentuální výsledek u slova špageta je u odpovědi ano 42,9 % a u ne 57,1 %, což se velice blíží téměř vyrovnaným hodnotám. Pouze dvě skupiny jej však hodnotí s převahou „ano“, a to opět dvě nejstarší.

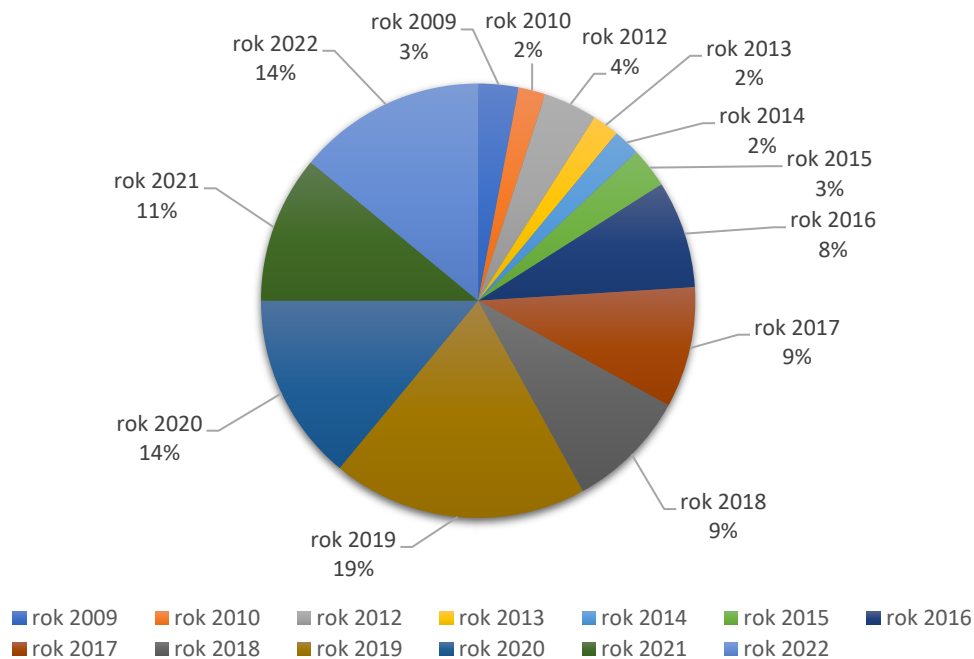
Graf 29: Věková skupina 51–60 let
(vlastní zpracování)

Graf 30: Věková skupina 61 a více let
(vlastní zpracování)

Výraz žumpa je obecně spíše známý (130 respondentů odpovědělo kladně), přesto jej většina dotázaných v kategorii méně než 17 let neznala, otázkou zůstává, zda by výsledky zůstaly stejné i při navýšení počtu respondentů v této skupině. Je však možné, že se s tímto významem takto mladí respondenti nesetkávají.

Nejvíce analyzovaných výrazů bylo přidáno v letech 2019–2022. Bohužel roky zveřejnění často vůbec nekorespondují s tím, kdy daný neosémantismus vznikl. Samozřejmě nemůžeme dojít k nižšímu roku, než je rok založení webové stránky. I tak se však ukazuje, že některá slova (např. *perlovka*), jejichž význam je ve společnosti již delší dobu, byla přidána až v roce 2022. A naopak se ukázalo, že slova nejstarší, zaznamenaná krátce po vzniku slovníku, nejsou nutně známější. Jde o výrazy *zásuvka*, *sklípkan* a *lentilka*, z nichž v povědomí veřejnosti je akorát poslední zmíněné slovo.

Graf 31: Roky zveřejnění slovníkového hesla

(Zdroj: vlastní zpracování dle: <https://cestina20.cz/>)

Z výsledků šetření vyplývá, že se jedná převážně o sémantické okazionalismy, přičemž některá zde zmíněná slova jistě mají šanci stát se klasickými užívanými neosémantismy, jelikož je jazykový humor lidem blízký a některá pojmenování jsou tímto velice nápaditá. Některá slova se v tomto novém významu naopak objevila již dávno, ovšem mladší generace se s nimi již neměly šanci setkat, proto jsou i po čase taková slova vnímána jako neosémantismy. Nikdy nebyla zaznamenána do slovníku a jejich užívání se mění s dobou. Spatřujeme tak jejich postupný útlum, než je opět objeví generace mladší. U některých slov se nám díky tomuto šetření ukázaly rozdíly mezi jednotlivými generacemi.

18 Závěr

Cílem práce bylo analyzovat neosémantismy z portálu *Čeština 2.0*. Nejdříve jsme v teoretické části popsali důležité lingvistické pojmy. A za pomoci dvou významných studií, týkajících se neosémantismů, jsme podali teoretická východiska práce, která jsme následně využili v praktické části. Důležité bylo také popsání konkrétního hesla, které najdeme na portálu. Jedině tak bylo vidět, jak specifický slovník jsme si pro práci vybrali.

Dále jsme prováděli excerpci, jejíž první výsledek obsahoval kolem 1 200 výrazů. Byla však potřeba teoreticky vhodná slova dále zúžit, abychom získali vzorek k popisu. Ani po důkladné práci se slovníky, čímž jsme měli již zaznamenaná slova odstranit, jsme nezískali uspokojivý výsledek. Nebylo v našich silách věnovat se 881 slovům, proto jsme se rozhodli, že vhodným vzorkem k popisu bude 100 výrazů. Kromě jasně daných kritérií jsme poté využili náhodného výběru.

Při analýze jsme se často potýkali s nejasností, jak daný výraz charakterizovat. Jak ostatně zmínila Rangelova, někdy je mezi změnami a přenášením významu opravdu velice tenká hranice a taková slova působí nejednoznačně. Pole sémantiky je pak natolik specifické, že každý rodilý mluvčí vnímá významy a jejich charakter docela jinak. Přesto jsme se při hodnocení jednotlivých slov pokusili o co největší objektivitu.

Analyzovaná slova jsme nejdříve přiřadili k jednotlivým slovním druhům. Vyšlo nám, že nejpočetnější byla substantiva, kterých bylo 88 %, poté 8,9 % byla zastoupena verba a nejméně bylo adjektiv, která odpovídají 2,8 %. Také oblast neosémantismů v podstatě kopíruje slovnědruhové zastoupení celkového systému jazyka. Ze základních slovních druhů nejsou zastoupena pouze adverbia, která se v internetovém slovníku téměř nevyskytují. Pokud ano, tak jsou tvořena převážně slovotvornými procesy nebo je jejich význam známý.

Dále jsme zkoumali, kolik nových významů výrazy nejčastěji získávají. Zjistili jsme, že se procentuálně téměř neliší od neosémantismů ve slovnících neologismů. Jeden nový význam jasně převažuje, získalo jej 87 % výrazů, dva významy mělo 10 %, tři významy se rovnají 2 % a pouze 1 % odpovídají čtyři významy.

Poté jsme se věnovali neosémantizačním procesům. Nebylo překvapivé, že v materiálu jasně převažuje přenášení významu, tedy přesně metafora a metonymie se synekdochou nad dalšími druhy. Vůbec nejpoužívanější je tedy metaforické přenášení. Dále se zapojila ve větší míře také specializace. A spíše jednotky pozorujeme u vlivu pod cizím jazykem a u generalizace.

U stylistických posunů jsme vždy uváděli původní kvalifikátor, pokud nějaký daná slova měla. Většinou však šlo o bezpříznakovou slovní zásobu. U rozdělování slov jsme využívali kategorie, které pro svůj slovník zavedli tvůrci z ASSČ. Ukázalo se, že většinu výrazů můžeme zařadit do dvou hlavních skupin. Byly jimi skupiny, ve kterých se z bezpříznakového pojmenování změnil výraz na hanlivý nebo nově spadá do kategorie „žertovný, v nadsázce“.

Následovala část, kde jsme rozlišovali mezi expresivním a neutrálním charakterem slov. Jako neutrální nebo spíše neutrální jsme označovali ta slova, která pouze nezaujatě popisují novou skutečnost. Celkem jich bylo pouze 21, zbytek pokrývají kategorie expresivní a spíše expresivní. Došli jsme tedy k závěru, že na webu jasně převažuje expresivní charakter slov.

Komunikační oblasti užití jsme popisovali rovněž na základě kategorií ASSČ, pouze některé další jsme přidali. Ukázalo se, že nejvíce slov nemá jasně vymezený obor nebo komunikační oblast, ve které jsou typické. Zařadili jsme je proto do běžné mluvy. Nejvýznamnějšími oblastmi jinak byly oblasti motorismu, sexu, kuchařství, politiky a medicíny.

Kromě jednoslovných neosémantismů jsme se krátce věnovali také neosémantizovaným souslovím, kde jsme popsali hlavně jejich obecné tendence a ukázali si pár příkladů. Poté jsme ověřovali funkčnost neosémantismů ve webových korpusech. Na začátku kapitoly uvádíme důvody, proč jsme se rozhodli výběr korpusů nakonec zúžit. Nevnímáme to však jako zásadní problém, protože kapitolu o korpusech měla rozšířit právě poslední kapitola, která je věnována dotazníkovému šetření. V korpusech jsme navíc dohledali také další neosémantismy, což potvrdilo, v jak velké míře je proces neosémantizace využíván. Webový korpus bohužel obsahuje jen velice aktuální data, proto na jeho základě nejsme schopni dohledat například první použití daného slova. Je navíc velice možné, že jej nikdo ani nezaznamenal a funguje pouze v mluveném jazyce. Do práce jsme proto zapojili respondenty, kteří zastupují mluvený jazyk a pokryjí mnohem větší časový úsek. Sami uživatelé jazyka mají nejlepší povědomí o tom, jestli jsou výrazy užívané, či nikoli.

Charakteristika specifické slovní zásoby vedla ke zjištění, že také laická lexikografie má své místo mezi profesionálními slovníky a jasně ukazuje jazykový humor a nápaditou tvořivost jejich autorů. Naprostá většina neosémantismů se však objevuje hlavně v internetových diskuzích nebo publicistických textech s cílem zaujmout svým sdělením další uživatele. Někdy je dokonce pouze snaha dostat vymyšlené slovo nebo nový význam ke slovu již existujícímu do slovníku, proto je některé tvoření dost kostrbaté. Některá slova mají vysokou šanci, že se v jazyce udrží alespoň pár let. Vzhledem k tomu, že však naprostá většina neosémantismů

vznikla na základě nějaké aktuální situace, ať už jde o politiku, covid, válku nebo další řešená témata ve společnosti. Je možné, že tak rychle jak se objevila, také zaniknou.

Snahou bylo ukázat slovní zásobu, která dosud nebyla blíže zkoumána a neobjevila se ve slovnících neologismů ani ve starších slovnících v tomto významu. Často se týkala i velice aktuálních témat ve společnosti. Práce si mimo jiné kladla za cíl rozšířit analyzovanou slovní zásobu v diplomové práci Anety Veselé (2020), která se zabývala neologismy na portálu *Čeština 2.0* i v knize *Hacknutá čeština*, ovšem neosémantismy nebyly v práci zahrnuty vůbec, přestože jsou podkategorií neologismů.

Na začátku jsme stanovili tři důležité hypotézy. Stanovené hypotézy, tedy zvýšená expresivita, neopomenutelný vliv angličtiny a okazionální charakter analyzované slovní zásoby se potvrdily. Vliv angličtiny jsme přesto očekávali ještě daleko vyšší, v oblasti neosémantismů se takových výrazů objevilo 22 z 881. Dotazníkové šetření a korpusy jasně potvrdily převažující okazionalitu slov. Je možné, že expresivita byla mírně zkeslena, jelikož jsme dodržovali pouze rozdělení slovních druhů, počty nových významů a výrazů vzniklých pod vlivem angličtiny. Vytvořit perfektní vzorek by však pravděpodobně nebylo ani možné.

Jako problematické spatřujeme to, že některé neosémantismy vznikly již dávno, ale nebyly zaznamenány žádným slovníkem, a to ani slovníky neologismů. Je proto možné, že je například starší generace jako neosémantismy nevnímá, ale pro mladší skupiny je slovo v tomto významu nové. Jelikož se však můžeme v této práci opřít pouze o odpovědi z dotazníku, které v některých případech jasně ukazují, že nový význam existuje již delší dobu, ale v jiných případech takto průkazný doklad nemáme, můžeme jen na základě vlastních zkušeností odhadnout, že většina vybraného materiálu byla skutečně velice aktuální a šlo o neosémantismy v pravém slova smyslu, navíc většina z nich měla také okazionální charakter. Námi stanovené cíle práce byly naplněny.

19 Seznam literatury

19.1 Pramen

Čeština 2.0: Slovník, který tvoříte vy [online], 2009. [cit. 2022-11-13]. Dostupné z:
<https://cestina20.cz/>

19.2 Sekundární literatura

ADAM, Robert, 2017. Tvářičky namažeme sanskrýnem... a budeme světoví! In: R. Adam a kol., *O jazyce bez hranic a další zajímavosti ze současného zkoumání češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, s. 101–104.

CVRČEK, Václav – RICHTEROVÁ, Olga (eds), 2022. cnk:online:gen2 [online]. *Příručka ČNK*; 22.12.2022 [cit. 2023-04-13]. Dostupné na:

<http://wiki.korpus.cz/doku.php?id=cnk:online:gen2&rev=1671721755>.

CVRČEK, Václav – RICHTEROVÁ, Olga (eds), 2022. manualy:kontext:zobrazeni [online]. *Příručka ČNK*; 19.05.2022 [cit. 2023-04-13]. Dostupné na:

<http://wiki.korpus.cz/doku.php?id=manualy:kontext:zobrazeni&rev=1652959619>.

ČERMÁK, František, 2010. *Lexikon a sémantika*. 1. vyd. Praha: Lidové noviny, 357 s. ISBN 978-80-7422-020-3.

ČERMÁK, František, 2017. NOMINÁLNÍ FRAZÉM. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), *CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny*. URL:
https://www.czechency.org/slovník/NOMINÁLNÍ_FRAZÉM (poslední přístup: 20. 4. 2023)

BOSÁK, Ján, 2008. Odras dynamiky jazyka v sústave funkčných kvalifikátorov. In: A. Jarošová – A. Rangelova – J. Světlá (eds.), *Lexikografie v kontextu informační společnosti*. Praha: ÚJČ AV ČR, s. 123–131.

DOKULIL, Miloš, 1962. *Tvoření slov v češtině: teorie odvozování slov*. Praha: Nakladatelství ČSAV, 263 s.

ĐURKOVÁ, Veronika, 2012. *Neosémantismy v současné češtině (na základě materiálu slovníku neologismů)* [online]. Olomouc, [cit. 2022-11-29]. Dostupné z:
<https://theses.cz/id/scm33h/>. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Darina Hradilová, Ph.D.

ĐURKOVÁ, Veronika, 2014. *Neosémantismy v současném mediálním diskursu (na základě materiálu slovníku neologismů)* [online]. Olomouc, [cit. 2022-11-17]. Dostupné z:
<https://theses.cz/id/u4wjge/>. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta. Vedoucí práce PhDr. Petr Pořízka, Ph.D.

- FILIPEC, Josef – ČERMÁK, František, 1985. *Česká lexikologie*. 1. vyd. Praha: Academia, 281 s. ISBN 21-011-86.
- GREPL, Miroslav, 1965. Významný pokus o syntetický výklad expresivity slova. In: *Slovo a slovesnost: Časopis pro otázky teorie a kultury jazyka*. Praha: Melantrich, roč. 26, č. 1, s. 54-58. ISSN: 0037-7031.
- HAUSER, Přemysl, 1986. *Nauka o slovní zásobě*. 2. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 195 s.
- HLADKÁ, Zdeňka (1) – NOVOTNÁ, Renata (2,3) – KARLÍKOVÁ, Helena (4), 2017.
- HAPAX LEGOMENON. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny. URL: [https://www.czechency.org/slovník/HAPAX LEGOMENON](https://www.czechency.org/slovník/HAPAX_LEGOMENON) (poslední přístup: 6. 2. 2023)
- HLADKÁ, Zdeňka, 2017a. AUTOSÉMANTIKUM. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny. URL: <https://www.czechency.org/slovník/AUTOSÉMANTIKUM> (poslední přístup: 22. 4. 2023)
- HLADKÁ, Zdeňka, 2017b. GENERALIZACE VÝZNAMU. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny. URL: [https://www.czechency.org/slovník/GENERALIZACE VÝZNAMU](https://www.czechency.org/slovník/GENERALIZACE_VÝZNAMU) (poslední přístup: 25. 11. 2022)
- HLADKÁ, Zdeňka, 2017c. KOSÉMIE. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny. URL: <https://www.czechency.org/slovník/KOSÉMIE> (poslední přístup: 29. 11. 2022)
- HLADKÁ, Zdeňka, 2017d. PŘENESENÉ POJMENOVÁNÍ. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny. URL: [https://www.czechency.org/slovník/PŘENESENÉ POJMENOVÁNÍ](https://www.czechency.org/slovník/PŘENESENÉ_POJMENOVÁNÍ) (poslední přístup: 24. 11. 2022)
- HLADKÁ, Zdeňka, 2017e. SYNSÉMANTIKUM. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny. URL: <https://www.czechency.org/slovník/SYNSÉMANTIKUM> (poslední přístup: 23. 4. 2023)
- HOFMANOVÁ, Jiřina, ©2022–2023. Proslulá „Perlovka“ se šlapkami, to už je minulost. Aneb nejstarší řemeslo s cejchem hanby. PrahaIN.cz [online]. 05. 02. 2022 [cit. 2023-04-27]. Dostupné z: <https://www.prahain.cz/krimi/proslula-perlovka-se-slapkami-to-uz-je-minulost-aneb-nejstarsi-remeslo-s-cejchem-hanby-3001.html>

- CHRÁSKA, Miroslav, 2016. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 254 s. ISBN 978-80-247-5326-3.
- JANSOVÁ, Petra, 2018. Autor Češtiny 2.0: Místo abychom vyšli do ulic, v klidu "krndujeme" Prahou a bavíme se na internetu. In: *Aktuálně.cz* [online]. 19. 4. 2018 [cit. 2022-11-14]. Dostupné z: <https://magazin.aktualne.cz/rozhovor-cestina-2-0/r~1ce04d0a430b11e89efbac1f6b220ee8/>
- SATOŁA-STĄSKOWIAK, Joanna, 2014. Different aspects of neosematization on the example of the Polish and Bulgarian language. *Cognitive Studies*, 14, Varšava: SOW Publishing House, s. 183–191.
- KAVKA, Martin – ŠKRABAL, Michal, 2018. *Hacknutá čeština: neortodoxní slovník dnešní mateřštiny*. Brno: Jan Melvil Publishing, 272 s. ISBN 978-80-7555-058-3.
- KOCHOVÁ, Pavla – OPAVSKÁ, Zdeňka (eds.), 2016. *Kapitoly z koncepce Akademického slovníku současné češtiny*. Praha: ÚJČ AV ČR, s. 28–32.
- KÖVECSES, Zoltán, 2010. *Metaphor: A Practical Introduction*. New York: Oxford University Press, 375 s. ISBN 978-0-19-537494-0.
- KŘÍSTEK, Michal, 2017. EXPRESIVUM. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), *CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny*. URL: <https://www.czechency.org/slovník/EXPRESIVUM> (poslední přístup: 22. 4. 2023)
- LIŠKOVÁ, Michaela, 2018. *Neologismus v lingvistickém, mediálním a běžném obrazu světa*. Praha. Disertační práce. Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav českého jazyka a teorie komunikace. Dostupné také z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/152941/>
- LOTKO, Edvard, 2008. O některých vývojových tendencích v současné slovní zásobě a jejich příčinách (na materiálu češtiny, slovenštiny a polštiny), In: Lotko E., *Srovnávací a bohemistické studie*, Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, s. 209-224.
- Martin Kavka: Čeština 2.0 funguje jako kronika doby, 2019. In: *Youtube* [online]. 01.04.2019 [cit. 2022-11-13]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=jXZ7E2FyVqI>. Kanál uživatele Český rozhlas Radiožurnál.
- MARTINCOVÁ, Olga, 2017a. NEOLOGISMUS. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), *CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny*. URL: <https://www.czechency.org/slovník/NEOLOGISMUS> (poslední přístup: 14. 11. 2022)
- MARTINCOVÁ, Olga, 2005. *Neologizmy v dnešní češtině*. Praha: ÚJČ AV ČR, 248 s. ISBN 80-86496-21-X.
- MARTINCOVÁ, Olga, 2017b. OKAZIONALISMUS. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), *CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny*.

- URL: <https://www.czechency.org/slovník/OKAZIONALISMUS> (poslední přístup: 15. 11. 2022)
- MARTINCOVÁ, Olga, 1983. *Problematika neologismů v současné spisovné češtině*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 160 s.
- MRAVINACOVÁ, Jitka, 2005. Neosémantizmy vzniklé pod vlivem cizího jazyka. In: Martincová et al.: *Neologizmy v dnešní češtině*. Praha: ÚJČ AV ČR, s. 180–186.
- NEKULA, Marek a kol., 1995. *Příruční mluvnice češtiny*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 800 s. ISBN 80-7106-134-4.
- NZIMBA, Sylva, 2019. Vývoj sémantiky prefixu pro-. In: *Časopis pro moderní filologii*, 101, č. 2, s. 170–194.
- PETR, Jan a kol., 1986. *Mluvnice češtiny*. 2, Tvarosloví. 1. vyd. Praha: Academia, 536 s.
- PROCHÁZKOVÁ, Barbora, 2013. Neosémantizační tendence v češtině na počátku 21. století. In: Blagoeva, D., Kolkovska, S. a Lišková, M., ed. *Problemi na neologijata v slavjanskite ezici*. Sofija: Prof. Marin Drinov Academic Publishing House, s. 208–217. ISBN 978-954-322-636-8.
- Přednáška Michaely Liškové o češtině: Karoška, korunápad, rouškomat, 2020. In: *Youtube* [online]. 14.05.2020 [cit. 2023-03-20]. Dostupné z: <https://youtu.be/ShQt7irPyBY>. Kanál uživatele Czech Centres.
- RANGELOVA, Albena, 2005. Neosémantizmy a neosémantizační procesy. In: Martincová a kol., *Neologizmy v dnešní češtině*, Praha: ÚJČ AV ČR, s. 159–179.
- RYBOVÁ, Lucie, ©2020. Koronavirus rozpoutal lidovou slovo tvorbu. Máme koroniály i covidky. In: *Premium Reportér* [online]. Praha, 19.08.2020 [cit. 2023-04-27]. Dostupné z: <https://www.reporterpremium.cz/a/pGsPM/koronavirus-rozpoutal-lidovou-slovo tvorbu-mame-koronialy-i-covidky>
- SOUČEK, Martin, 2019. Co s vyplněnými dotazníky a daty? Jak je vyhodnotit? [online]. [cit. 2023-04-13]. Dostupné z: <https://www.ecommercebridge.cz/co-s-vyplnenymi-dotazniky-a-daty-jak-je-vyhodnotit/>
- STANĚK, Vladimír, 2002. Okazionalismy v současné české publicistice. In: *Naše řeč* 85, s. 57–67.
- Survio [online], 2012–2023. [cit. 2023-03-16]. Dostupné z: <https://www.survio.com/vzor-dotazniku/zakladni-demograficky-dotaznik-demografie>
- ŠEMELÍK, Martin, 2019. Martin Kavka – Michal Škrabal a kol. (2019): Hacknutá čeština 2.0. Neortodoxní slovník dnešní mateřštiny. *Časopis pro moderní filologii*, 101, č. 2, s. 234–237.

Stream originals, ©2018. *Hacknutá čeština* [online]. Martin Kavka. TV, Televize Seznam, [cit. 2022-11-15]. Dostupné z: <https://www.televizeseznam.cz/porad/hacknuta-cestina>

ULBRICH, Martin, ©2010–2022. RECENZE: Čeština 2.0 – slovník nejen pro „grammar nácky“ s nadhledem. In: *Martin Ulbrich & textmedia.cz* [online]. 23. leden 2018 [cit. 2022-11-13]. Dostupné z: <https://martin-ulbrich.cz/jazyk-a-literatura/recenze-cestina-2-0-slovník-nejen-pro-grammar-nacky-s-nadhledem>

VESELÁ, Aneta, 2020. *Čeština 2.0 a Hacknutá čeština: neortodoxní slovník dnešní mateřštiny - jazyková analýza vybraných neologismů* [online]. České Budějovice, [cit. 2022-12-02]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/7mgyzz/>. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Filozofická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Markéta Maturová, Ph.D.

VRBOVÁ, Zuzana a kol., 2019. *Stačí právo držet krok? Dynamika společnosti a vědy na začátku 21. století*. Praha: ÚJČ AV ČR, 171 s. ISBN 978-80-87439-36-4.

ZIMA, Jaroslav, 1958. O expresivitě substantivních deminutiv v češtině. *Slovo a slovesnost* 19, č. 4, s. 254–260.

ZIMA, Jaroslav, 1961. *Expresivita slova v současné češtině: studie lexikologická a stylistická*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 139 s.

19.3 Použité slovníky

Akademický slovník současné češtiny [online], 2017–2022. Praha: ÚJČ AV ČR, v. v. i. [cit. 2023-03-25]. Dostupné z: <https://slovníkcestiny.cz>.

HUGO, Jan a kol., 2020. *Slovník nespisovné češtiny: argot, slangy a obecná mluva od nejstarších dob po současnost: historie a původ slov*. 4., rozš. vyd. Praha: Maxdorf, 528 s.

Internetová jazyková příručka [online], 2008–2022. Praha: ÚJČ AV ČR, v. v. i. [cit. 2023-02-15]. Dostupné z: <https://prirucka.ujc.cas.cz/>.

JUNGMANN, Josef, 1835–1839. *Slovník česko-německý*, 1–5 [online]. Praha: Knížecí arcibiskupská knihtiskárna. [cit. 2023-02-12]. Dostupné z: <https://vokabular.ujc.cas.cz/moduly/slovníky/>.

KRAUS, Jiří a kol., 2000. *Akademický slovník cizích slov*. Praha: Academia, 834 s.

MARTINCOVÁ, Olga a kol., 1998. *Nová slova v češtině: slovník neologismů*. Praha: Academia, 356 s. ISBN 80-200-0640-0.

MARTINCOVÁ, Olga a kol., 2004. *Nová slova v češtině: slovník neologismů 2*. Praha: Academia, 568 s. ISBN 80-200-1168-4.

Příruční slovník jazyka českého [online], 1935–1957. Praha: ÚJČ AV ČR, v. v. i. [cit. 2023-04-16]. Dostupné z: <https://bara.ujc.cas.cz/psjc/>.

- FILIPEC, Josef a kol., 1994. *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost. 2.*, oprav. a dopl. vyd. Praha: Academia, 647 s.
- HAVRÁNEK, Bohuslav, ed., 1960. *Slovník spisovného jazyka českého 1. A–M*. Praha: Nakladatelství ČSAV, 1311 s.
- HAVRÁNEK, Bohuslav, ed., 1964. *Slovník spisovného jazyka českého 2. N–Q*. Praha: Nakladatelství ČSAV, 1191 s.
- HAVRÁNEK, Bohuslav, ed., 1966. *Slovník spisovného jazyka českého 3. R–U*. Praha: Nakladatelství ČSAV, 1079 s.
- HAVRÁNEK, Bohuslav, ed., 1971. *Slovník spisovného jazyka českého 4. V–Ž. DOPLŇKY A OPRAVY*. Praha: Nakladatelství ČSAV, 1011 s.
- SOCHOVÁ, Zdeňka – POŠTOLKOVÁ, Běla, 1994. *Co v slovnících nenajdete: Novinky v současné slovní zásobě*. Praha: Portál, 204 s. ISBN 80-7178-000-6.
- TRÁVNÍČEK, František – VÁŠA, Pavel, 1946. *Slovník jazyka českého. 3.*, přeprac. a dopl. vyd. Praha: Fr. Borový, 1765 s.

19.4 Seznam použitých korpusů a databází

- CVRČEK, Václav – PROCHÁZKA, Pavel, 2020. *ONLINE_ARCHIVE: monitorovací korpus internetové češtiny*. [online]. Praha: Ústav Českého národního korpusu FF UK. [cit. 2022-12-10]. Dostupný z WWW: <https://www.korpus.cz/>.
- CVRČEK, Václav – PROCHÁZKA, Pavel, 2020. *ONLINE_NOW: monitorovací korpus internetové češtiny*. [online]. Praha: Ústav Českého národního korpusu FF UK. [cit. 2022-12-10]. Dostupný z WWW: <https://www.korpus.cz/>.
- Databáze excerpčního materiálu Neomat, verze 3.0, ©1991. [online]. Praha: Oddělení současné lexikologie a lexikografie Ústavu pro jazyk český AV ČR, v. v. i. [cit. 2022-11-15]. Dostupné z: http://www.neologismy.cz/o_projektu.php.
- DEB, 2009. *DEBDict — obecný prohlížeč slovníků* [online]. [cit. 2022-11-23]. Dostupné z: https://deb.fi.muni.cz/proj_debdict-cs.php.

20 Seznam obrázků

Obrázek 1: Formulář pro přidání nového slova	31
Obrázek 2: Stavba hesla na portálu Čeština 2.0.....	32

21 Seznam grafů

Graf 1: Klasifikace podle slovních druhů	37		
Graf 2: Klasifikace podle počtu nových významů.....	40		
Graf 3: Klasifikace podle způsobů neosémantizace a typů obrazného významu	45		
Graf 4: Klasifikace podle stylistických posunů	47		
Graf 5: Klasifikace podle expresivity/neutrality	50		
Graf 6: Klasifikace podle komunikační oblasti	52		
Graf 7: Věková skupina 18–25 let	Graf 8: Věková skupina 26–35 let	61	
Graf 9: Věková skupina 51–60 let	Graf 10: Věková skupina 61 a více let.....	62	
Graf 11: Věková skupina 51–60 let	Graf 12: Věková skupina 61 a více let	62	
Graf 13: Věková skupina 51–60 let	Graf 14: Věková skupina 61 a více let.....	63	
Graf 15: Věková skupina 51–60 let	Graf 16: Věková skupina 61 a více let.....	63	
Graf 17: Věková skupina do 17 let	Graf 18: Věková skupina 18–25 let	Graf 19: Věková skupina 26–35 let	63
Graf 20: Věková skupina 36–50 let	Graf 21: Věková skupina 51–60 let	Graf 22: Věková skupina 61 a více let.....	64
Graf 23: Věková skupina do 17 let	Graf 24: Věková skupina 18–25 let	Graf 25: Věková skupina 26–35 let.....	64
Graf 26: Věková skupina 36–50 let	Graf 27: Věková skupina 51–60 let	Graf 28: Věková skupina 61 a více let.....	64
Graf 29: Věková skupina 51–60 let	Graf 30: Věková skupina 61 a více let.....	65	
Graf 31: Roky zveřejnění slovníkového hesla	66		

22 Seznam příloh

Příloha 1: Slovník neosémantismů z portálu Čeština 2.0	79
Příloha 2: Dotazník <i>Neosémantismy (výrazy s novým lexikálním významem)</i>	90
Příloha 3: Tabulka klasifikující neosémantismy.....	127

Příloha 1: Slovník neosémantismů z portálu Čeština 2.0

analog

znalec zadků, ten, který ví, do kterého vlézt, komu se vlichotit; také rektální alpinista, anální cestovatel nebo třeba řiťolezec

autista

člověk zamilovaný do svého auta

autogramiáda

situace, kdy uživatel konopí vykouří sám celý gram této rostliny

Příklad: „Po té dnešní autogramiádě mi pěkně vyhládlo.”

babiš

člověk s minimálními rétorickými schopnostmi, často se “vyjadřující” do médií, podle podnikatele s politickými ambicemi Andreje Babiše

Příklad: “V telce zase kecal nějakej babiš. Hovno mu bylo rozumět a plácal páté přes deváté a pak furt dokola jak zaseklý zemědělský stroj.”

běhna

žena provozující kondiční běh, též jogging

Příklad: „Podívej se na tu pěknou běhnu.”

bliknout

udělat rentgenový snímek, zrentgenovat; lékařský slang

bolševik

červený svršek v kartách

Příklad: „Odhodil jsem bolševika, a i když jsem nevyhrál, nebudu mít nejvyšší hodnotu karet.”

brunetka

spálený kus cukroví

Příklad: „Dej bacha na troubu, ať nemáš plný plech brunetek.”

buzola

mobilní aplikace Grindr, sloužící k seznamování mezi gayi a bisexuály a s pomocí GPS ukazuje uživatele v okolí

Příklad: „Buzola definitivně ukazuje, že náš fešácký učitel je na kluky. Chceš vidět jeho fotku?”

céděčka

prsa/ňadra na pomezí velikosti C až D (tzv. trojky až čtyřky)

Příklad: “Musím při běhání a skákání dávat bacha na céděčka, aby mi nevypadly.”

cibule

1. dívka s krásným obličejem, ale s tělem, které nestojí za nic - "svlíkneš ji a pláčeš"; opak taštičky

2. účes připomínající cibuli - vyholené boky, nahoře vlasy slíznuté do culíku

Příklad: "Všichni lidi s cibulema jsou trapní."

císařovna

žena rodící císařským řezem; zdravotnický slang

černit

vymýšlet fiktivní náklady, aby se zvedl zisk za odvedenou práci

Příklad: „Po revoluci už jsme při stavbě paneláku přestali černit a dělali poctivě. Do té doby jsme si hezky zvyšovali výlaty.”

čmelák

1. hráč na violoncello

2. neholený cyklista; cyklistický slang, viz také angrešt, srov. s holohnát

defenestrace

odstranění operačního systému Microsoft Windows z počítače; z lat. fenestra (okno), viz také vokna

Příklad: „Včera jsem na svém počítači provedl defenestraci, teď je ze mě linuxák.”

delta

varianta onemocnění covid-19, nazvaná podle jednoho z písmen řecké abecedy; viz také omikron

Příklad: „Delta to kosila slušně, teď se uvidí, jaký bude omikron.”

deportovat

odstranit mikroport, nejčastěji z herce; filmařský slang

dikobraz

často nevyžádaná fotografie mužského údu, posílaná především ženám; český ekvivalent angl. dick (hovor. penis) a pic (obrázek), viz také šulfie

Příklad: „Zase mi nějaký frajer z Tinderu poslal dikobraz.”

disketa

člověk, který svými počítačovými dovednostmi zamrzl v dobách dávno minulých

Příklad: „Neblni, takhle to nemůže zůstat! Sedne si k tomu disketa a nebude vědět, která bije.”

dortík

ženské prso, většinou totiž disponuje třešničkou na svém vrcholu

Příklad: "Ta moje Petra má krásný dortíky."

esterifikace

dokonalé zvládnutí dvou odlišných sportů; podle snowboardistky a lyžařky Ester Ledecké

Příklad: „Chtěl bych vyhrát tenisový Wimbledon a Tour de France, ale takové esterifikace jsem ještě nedosáhl.”

extrémista

jedinec dříve trpící trémou

Příklad: „Honza měl kdysi strach z mluvení před publikem, teď už je extrémista.”

faraon

člověk na vysoké úrovni pyramidy v multilevel marketingu

Příklad: „Taky do tebe hustil ty motivační řeči? Je to beznadějný pyramidář, co chce být faraon.”

foukačka

1. orální sex
2. žena poskytující orální sex

frontman

1. člověk, který se ve frontách cpe dopředu; srov. s frontový bojovník

Příklad: „Tolik frontmanů jak dneska v Kaufu jsem ještě nikde neviděl.”

2. jedinec stojící ve frontě

Příklad: „Chceš si jít nakoupit? Připrav se na to, že tam z tebe bude frontman, než na tebe dojde řada.”

funkce

funkční prádlo, spodní vrstva 3vrstvého systému oblečení pro sportovní aktivity (odvádí pot od povrchu těla a usnadňuje jeho odpařování)

Příklad: „Vem si na sebe nějakou funkci, jinak umrzneš!”

gepard

přezrálý banán se slupkou posetou černými skvrnami

Příklad: „Jím jenom žlutý banány, ne takovýhle gepardy.”

glejty

řidičský nebo technický průkaz; motorkářský slang, stejné je noty, papíry

Příklad: „Stopli mě fízlové, ale jenom zkontrolovali glejty.”

granule

žena důchodového věku; z angl. granny, grannie (babička)

halíř

dílčí jednotka jakékoli zahraniční měny, např. cent, lipa či kuruş apod.

Příklad:

A: „Jak se říká švýcarským halírům?“

B: „Rappy.“

hraboš

1. člověk inkasující vysoké příjmy
2. pasažér, neustále vyžadující otevření zavazadlového prostoru autobusu, aby si mohl něco vytáhnout z kufříku; řídičský slang

Příklad: „Kvůli hrabošům nestavím, maj šanci jen na pumpě.“

3. psychický nemocný člověk, kterému tzv. hrabe

husita

bisexuál, který přijímá podobojí (muže i ženy)

Příklad:

A: „Hele, není on Franta teplej? Mi to tuhle přišlo, že mě snad balí...“

B: „To těžko, co vím, tak má holku.“

A: „Takže husita?“

B: „No, to je možný.“

chobotnice

člověk, který nosí dredy, dredař

imobilní

bez funkčního mobilního telefonu

Příklad: „Pane šéf, nemohu dnes přijít do práce, jsem imobilní.“

interiér

pes, který žije v bytě

Příklad: „Pořídili si hrozně drahého interiéra.“

intimka

návštěva partnerky ve věznici; vězeňský slang

jalovice

žena, které se nedaří otěhotnět

Příklad: „Ač chtěla dítě, nešlo to, byla nejspíš jalovice.“

kabelka

hezká, ale hloupá holka, která slouží spíše jako módní doplněk než jako opravdová partnerka

Příklad: „Hele, Karle, příště si už sem tu svou kabelku nevod.“

katastrovat

stíhat/trestat občana za nedovolené opuštění nejasně vymezeného území (např. katastru obce) během koronavirového lockdownu

Příklad: „Franta si šel zaběhat a u Rokle ho katastrovali policajti, že území od zatačky dál už patří k jiné obci.“

kobliha

1. volič/příznivec ANO; podle koblih, které předseda hnutí Andrej Babiš rozdává během volební kampaně

Příklad: „Váš idol žere dvakrát víc než ti, kteří jsou také u koryta, a ještě u toho hlasitě chrochtá. A ty, co mu to svými hlasy ve volbách umožňují, nelze nazvat pouze koblihami. A když přece, tak minimálně koblihami dutými.“

2. úplatek voličům

Příklad: „Všechny ty slevy na jízdném, pastelkovné a další koblihy jsou jen vějička na lidi, kterou zaplatí jejich děti.“

kolonista

pomalý řidič, za nímž se vytváří kolona vozů, které jej vzhledem k místním podmínkám provozu nemohou předjet; viz také retardér

Příklad: „Zase je před námi jeden kolonista, táhneme se za ním už půl hodiny a on stále jede padesátkou...“

komár

maloobjemový motocykl, skútr nebo moped; podle charakteristického vysokého zvuku motoru, motorkářský slang

Příklad: „Ty ještě máš toho svýho komára?“

kozáček

1. rytmický pohyb prsou, když žena běží na tramvaj

Příklad: „Dnes jsem z okna viděl prvotřídní kozáček, když vlnadná sousedka spěchala na tramvaj.“

2. milovník ženských dekoltů

Příklad: „Mě na zadky neužije, já jsem kozáček.“

krmelec

1. automat na jídlo

Příklad:

A: „Kam půjdeš dnes na oběd?“

B: „Nestíhám, tak si skočím jen pro něco do krmelce.“

2. výdejní okénko občerstvení do ruky

Příklad: „Už máš ten hambáč u krmelce.“

3. jídelna, kantýna

4. příležitost ke snadnému výdělku, pohodový přivýdělek

lentilka

dívka s malými ňadry

Příklad: „Taková lentilka to byla, prsa abys hledal lupou.”

leták

pracovník marketingového oddělení

Příklad: „Dole v přízemí sedí letáci. Ale nic kreativního od nich nečekej.”

levoboček

1. člověk s operovaným levým kyčelním kloubem; viz také pravoboček

2. řidič nebo řidička, jezdící na silnici s více pruhy bez zjevného důvodu zásadně v tom levém

lichoběžník

běžec trénující sám

Příklad: „I když venku prší, lichoběžníci se zase prohánějí v parcích.”

loupežník

policista z oddělení loupeží; policejní slang

Příklad: „Ještě se chystám večer navštívit loupežníky, třeba k tomu něco mají.”

luštěnina

křížovka, sudoku a podobné hry procvičující mozek

Příklad: „Mojí nejoblíbenější luštěninou jsou osmisměrky.”

magnet

magnetická rezonance; lékařský slang

makronka

stoupenec francouzského prezidenta Emmanuela Macrona

Příklad: „Macron má velkou podporu nejen ve Francii, makronky jsou v celé unii.”

malovat

sprejovat po zdech

Příklad: „Hele, jdeme dneska malovat?”

manažer

jedinec, který snídá, obědvá a večeří pouze Manu (náhrada stravy ve formě prášku a hotového nápoje)

Příklad: „Z Oldy se už stal manažer. Kompletně přešel na tekutou stravu.”

masaryk

pětitisícikorunová bankovka; podle portrétu Tomáše Garrigua Masaryka

Příklad: „Kolegyně si u jednoho šejdíře s minerály koupila obyčejný barmský rubín s označením korund za jednoho masaryka. Škoda, kdybych byl u ní, tak bych jí koupil ten samý rubín za stovku ve zdejší esoterickém obchůdku.”

milionář

1. příznivec Milionu chviliek pro demokracii

Příklad: „Já se hrdě hlásím k tomu, že jsem milionář i sluníčkář.”

2. auto, které má najeto milion a více kilometrů

mýval

bezdomovec, příp. jiný jedinec prohledávající kontejnery

Příklad: „To je kravál, už nám to tu zase rozhrabávají mývalové.”

načatá

dívka, která už není panna; expresivně

Příklad: “Nevěděl jsem, že už je načatá. Přiznejte se, kdo z vás s ní chrápal?”

nádržka

ochrana obličeje kvůli koronaviru (rouška, respirátor apod.)

naháč

burger bez housky

Příklad: „Já si v týhle knajpě vždycky dávám naháče.”

nasupit se

čekat na svou kořist, např. parkovací místo, a co nejrychleji se jí zmocnit

Příklad: „Jak vyjede ten bavorák, hned se tam nasupím.”

netopýr

1. řidič, který jezdí bez pauz; slang kamionáků, stejné je večerníček

2. koronavirus; také ve variantě netopejř

Příklad:

„Tak co, už k vám přiletěl netopejř?”

„Hlásím, že máme doma netopýra. Tátovi ohlásili výsledky testů.”

3. vozidlo zn. Velorex

Příklad: „Pořídil jsem si netopýra a už s ním i vyrazím na klubové spanilé jízdy.”

občasník

muž, který nemá pohlavní styk pravidelně, i když je v dlouhodobém partnerském vztahu; důvodem může být například těhotenství partnerky apod.

Příklad: „Tak co, bylo včera něco, ty občasníku?“

observatoř

místo, kam chodí lidé venčit velké množství psů; podle toho, že psi dané místo “obesrávají”, tedy zasypávají lejny

Příklad: “Ten parčík ve městě je úplná observatoř, venčí se tam všichni psi z okolí.”

ornitolog

muž (obzvláště homosexuál), který stojí u pisoáru na veřejném záchodu, aby především pokukoval po ptácích ostatních

Příklad: „Ten borec stojí u močítka už podezřele dlouho - to je určitě ornitolog!”

ovoce

hrací automat; viz také ovocný sad, roztočit ovocný sad

pepřenka

sypač šterku; slang kamionáků

perlovka

prostitutka (spíš nižší úrovně a unaveného vzhledu); podle pražské ulice Perlová

pískomil

správce dětského hřiště s pískovištěm

Příklad: „Pískomil po ránu vždy vyhazuje z hřiště použité stříkačky.”

podavač

nekompetentní a neochotný prodavač, který se nevyzná v nabízeném zboží

popelka

silná kuřačka

popichovat

mít s někým občasný sexuální styk

Příklad: „My spolu nechodíme, jenom tak popichujeme.”

prsa

vypouklé reliéfní obklady staničních tunelů v pražském metru na trase A; slang dopraváků, viz také antiprsa

prymula

populární epidemiolog, jehož názory se řídí vlada či státní úřady; podle epidemiologa Romana Prymuly

Příklad: „Tam se ani nekryjí rouškami, jejich prymulové to nepovažují za zásadní, ale co dělají, to je masivní testování.”

převozník

učitel, jehož jediným cílem je dostat své studenty do dalšího ročníku, bez ohledu na jejich vědomosti

Příklad: „Učitelka na střední byla převozník. Vždycky nás protáhla do dalšího ročníku.“

rohlík

kurýr online supermarketu Rohlík.cz; viz také rohlíkovat

Příklad: „Všimla jsem si, že kvůli koronaviru nosí rohlíci kromě roušky i rukavice. Aspoň se člověk nemusí bát vzít si od nich tašku.“

rohovka

rohová pohovka

ředkvička

člen KSČ z kariérních důvodů, ředkvička proto, že ve vztahu ke KSČ byl takový člověk červený navrch a bílý uvnitř

Příklad: „Jan Fischer byl, pokud vím, stejná ředkvička jako já.“

sedmítečný

člověk, který má dvě a více dávek očkování a čeká na další

Příklad: „Slyšel jsem, že u nich v rodině je několik sedmítečných.“

semafor

supermarketové balení tří paprik, obvykle v červené, žluté a zelené barvě

Příklad: „Rajčata měli strašně drahý, ale zato jsem koupil akční semafore.“

sklípkan

1. důchodce, zejména chodící o holi (asi podle toho, že díky holi mají více nohou)

Příklad: „Ráno byli v supráku samí sklípkaní.“

2. milovník posezení ve vinných sklípcích

sleva

nízký trest, příp. trest pod dolní hranicí trestní sazby; vězeňský slang, viz také slevař

slunečnice

žena milující opalování a pobyt na slunci; nezaměňovat s výrazem vyzobaná slunečnice

Příklad: „Lucie musí být neuvěřitelná slunečnice, má krásně opálené tělo.“

stanovat

situace, kdy muži pořád stojí penis (a nechce lehnout), a tím pádem vytváří ve spodřárech či kalhotách “stan”

Příklad: “Vzal jsem si viagru a už takhle stanuju tři hodiny. Nemůžu s váma nikam jít, sorry.”

sukničkář

člověk, který často a rád nosí kilt

Příklad: "My sukničkáři chodíme zásadně naostro."

šapitó

kalhoty vzdouvající se v důsledku erekce

Příklad: „Že se mu líbí, to jsem si všiml, když jsem viděl to jeho šapitó.”

škubánek

naivní muž, který se nechá od své partnerky oškubat; podle pohádkového psíka Škubánka

Příklad: „Už má nové auto a koupí jí i byt. Ten její nový chlap je úplný škubánek!”

špageta

Ital, Italka

Příklad: „Nevím, s čím mají ty špagety pořád problém?!”

tlačit

pověsit se na ulici za sličnou ženu a při chůzi pozorovat její zadeček v upnutých kalhotách nebo legínách

Příklad: „Dneska ráno jsem po cestě do práce tlačil jednu sexy třicítku.”

traktorista

fanoušek agrometalu; viz také agráč, traktor

tučňák

tučný čtvrtek před masopustní nedělí, kdy by se mělo jíst a pít co nejvíce, aby byl člověk celý rok při síle

upír

1. zdravotník odebírající krev (např. při darování krve apod.)

Příklad: „Jdu zítra na odběr k upírům.”

2. člověk přijímající krevní transfuzi

Příklad: „Dneska tu máme tolik upírů, že budeme muset přiojednat další krevní konzervy.”

vaječník

zpravidla uzavíratelná krabička či pouzdro na 6 až 10 vajec z recyklovaného papíru či plastu, tj. nejedná se o plato

Příklad:

“Tak já si přendám ty vajíčka z plata do vaječníku...”

“Mami, co mám dělat s tím prázdným vaječníkem?”

volant

člověk, který všude jezdí autem

Příklad: "Šli jsme na houby a mezi stromy parkovali 01samí volanti, co nedokážou dojít pěšky ani do lesa."

voskovka

kompletně depilovaná žena

Příklad: „Teda, Bédó, to ti řeknu, ta holka včera, to byla neuvěřitelná voskovka. Takhle pěkně jsem si neužil už pěkně dlouho.”

vybalený

unavený po ubalení příliš mnoho jointů

Příklad:

A: „Hele, dáme teda dneska tři, nebo čtyři brka?”

B: „Ty vole, jen tři, už jsem z toho fakt vybalenej.”

zápraží

oblast, která sice není součástí Prahy, ale s Prahou bezprostředně sousedí

Příklad: „Říčany a Průhonice nejsou součástí Prahy. Je to zápraží.”

zásuvka

elektromobil nebo plug-in hybrid; také ve variantě zásufka

Příklad: „Jestli půjde cena benzínu nahoru, příště si už koupím zásuvku.“

žilka

marihuanová cigareta

žumpa

médium nebo internetová stránka, kde se často vyskytují vulgární nebo politicky nekorektní komentáře

Příklad: „V téhle žumpě pomlouvají úplně každého, tam se nedá čekat nic jiného.”

Příloha 2: Dotazník *Neosémantismy (výrazy s novým lexikálním významem)*

Dobrý den,

jsem studentkou Filozofické fakulty Univerzity Karlovy a ráda bych Vás požádala o vyplnění následujícího dotazníku. Na základě tohoto průzkumu chci u různých věkových skupin mluvčích češtiny ověřit užívání neosémantismů, tzn. slov, jejichž existující formy se obohacují o nový význam / nové významy (např. **mlžit** „úmyslně zakrývat fakta“, **hvězdný** „vynikající, špičkový“). Získané výsledky budou použity jako podklad k mé bakalářské práci na téma *Neosémantismy na portálu Čeština 2.0 a jejich užívání v současné komunikaci*. Dotazník je zcela anonymní a jeho vyplnění by nemělo zabrat více než 15 minut.

Děkuji Vám za čas, který věnujete vyplnění tohoto dotazníku.

Markéta Trojanová

Popis:

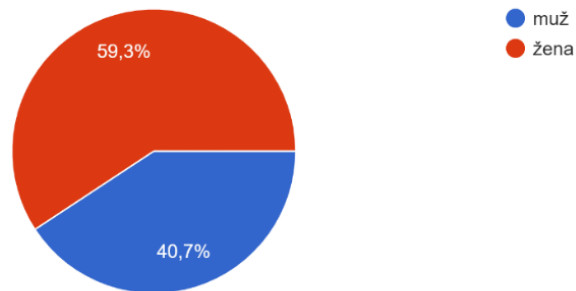
V následujícím dotazníku budete vyplňovat, zda znáte daný výraz v tomto novém významu, či nikoli. V otázce vždy uvidíte tučně zvýrazněný výraz a definici jeho nového významu. Vaším úkolem bude jednoduše odpovídat „ano“ nebo „ne“ podle toho, zda je spojení tohoto významu s formou slova pro Vás známé. **Kromě jednoho nového významu se v dotazníku objevují i slova s větším počtem nových významů, u nich stačí, pokud znáte alespoň jeden z nich.** Celkem formulář obsahuje 100 výrazů. Výrazy nemusíte mít ve své aktivní slovní zásobě, tedy neočekává se, že je sami používáte. Při vyplňování si prosím daná slova nikde nehledejte a vyplňte dotazník pouze na základě svých znalostí.

IDENTIFIKAČNÍ OTÁZKY

Pohlaví:

muž

žena

Do jaké věkové kategorie patříte?

do 17 let

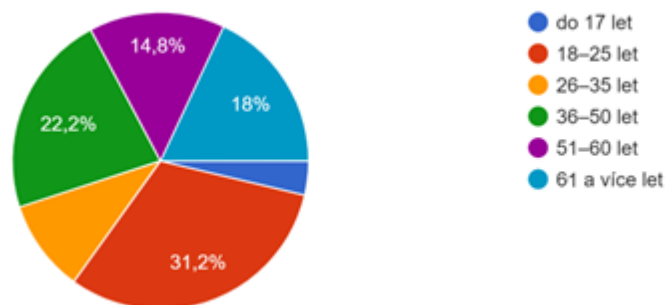
18–25 let

26–35 let

36–50 let

51–60 let

61 a více let

Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

bez vzdělání

základní

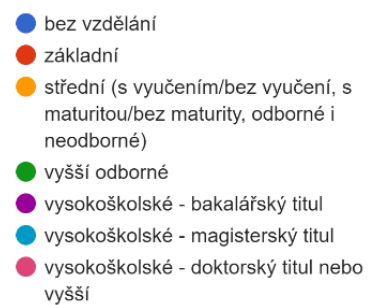
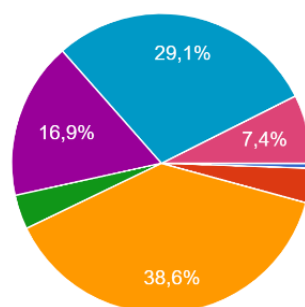
střední (s vyučením/bez vyučení, s maturitou/bez maturity, odborné i neodborné)

vyšší odborné

vysokoškolské – bakalářský titul

vysokoškolské – magisterský titul

vysokoškolské – doktorský titul nebo vyšší

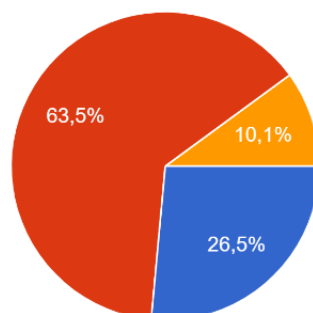
VÝZKUMNÉ OTÁZKY

Narazili jste někdy na portál Čeština 2.0?

ano

ne

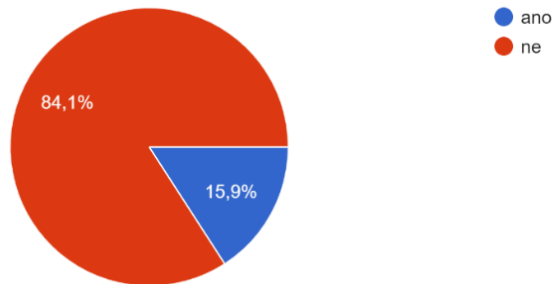
nevím

1) Znáte výraz **analog** ve významu „znalec zadků, ten, který ví, do kterého vlézt, komu se vlichotit; také rektální alpinista, anální cestovatel nebo třeba řiťolezec“?

ano

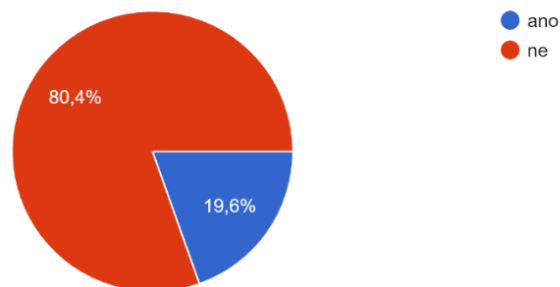
ne

2) Znáte výraz **autista** ve významu „člověk zamilovaný do svého auta“?

ano

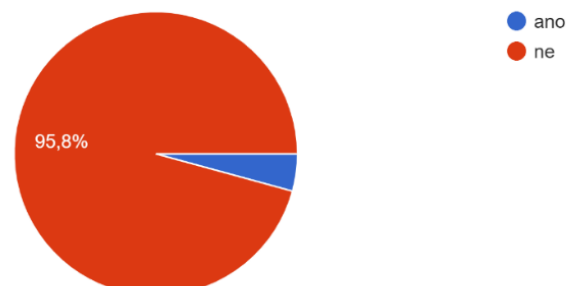
ne

3) Znáte výraz **autogramiáda** ve významu „situace, kdy uživatel konopí vykouří sám celý gram této rostliny“?

ano

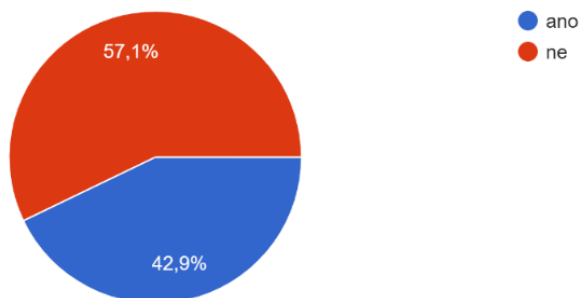
ne

4) Znáte výraz **babiš** ve významu „člověk s minimálními rétorickými schopnostmi, často se „vyjadřující“ do médií, podle podnikatele s politickými ambicemi Andreje Babiše“?

ano

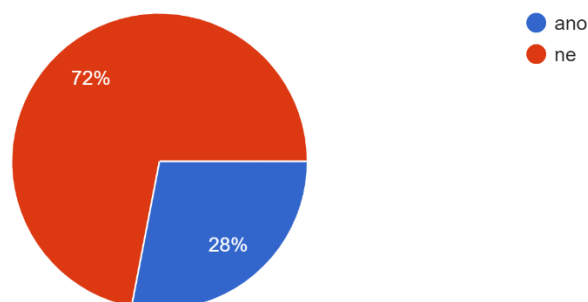
ne

5) Znáte výraz **běhna** ve významu „žena provozující kondiční běh, též jogging“?

ano

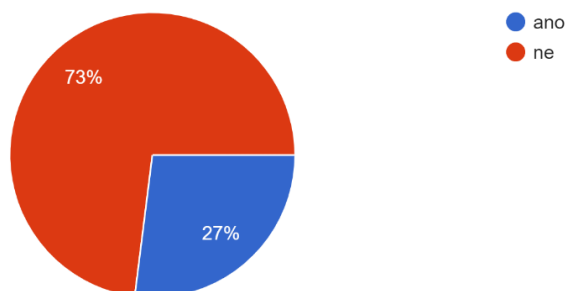
ne

6) Znáte výraz **bliknout** ve významu „udělat rentgenový snímek, zrentgenovat; lékařský slang“?

ano

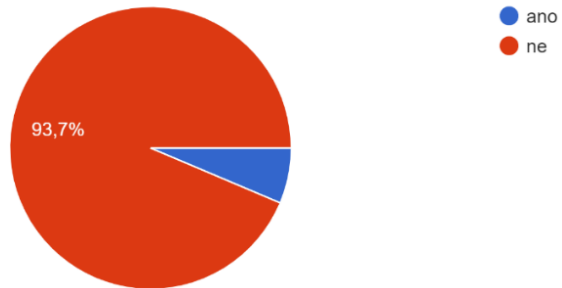
ne

7) Znáte výraz **bolševik** ve významu „červený svršek v kartách“?

ano

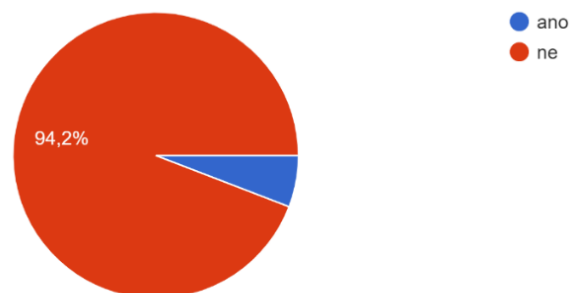
ne

8) Znáte výraz **brunetka** ve významu „spálený kus cukroví“?

ano

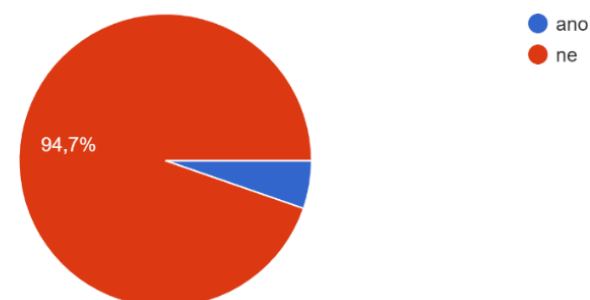
ne

9) Znáte výraz **buzola** ve významu „mobilní aplikace Grindr, sloužící k seznamování mezi gayi a bisexuály a s pomocí GPS ukazuje uživatele v okolí“?

ano

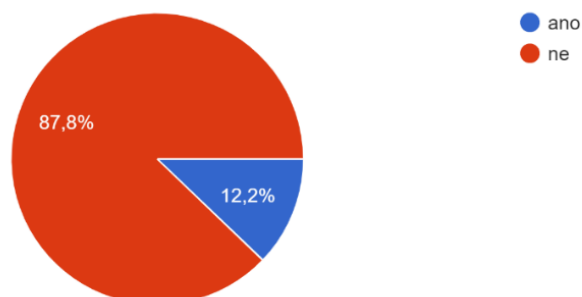
ne

10) Znáte výraz **céděčka** ve významu „*prsa/ňadra na pomezí velikosti C až D (tzv. trojky až čtyřky)*“?

ano

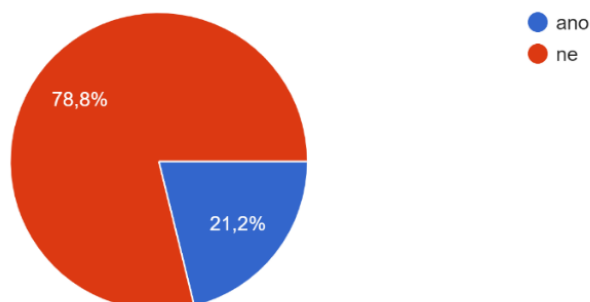
ne

11) Znáte výraz **cibule** ve významech „*1. dívka s krásným obličejem, ale s tělem, které nestojí za nic - ,svlíkneš ji a pláčeš‘; opak taštičky*“ nebo „*2. účes připomínající cibuli - vyholené boky, nahoře vlasy slíznuté do culíku*“?

ano

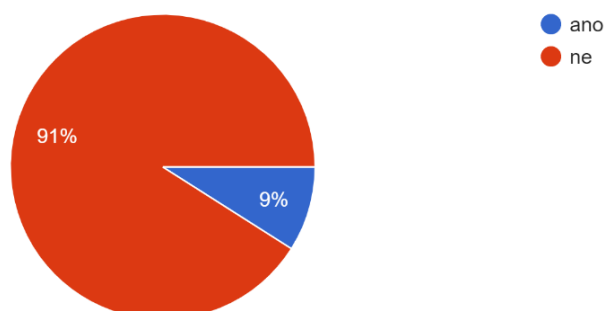
ne

12) Znáte výraz **císařovna** ve významu „*žena rodící císařským řezem; zdravotnický slang*“?

ano

ne

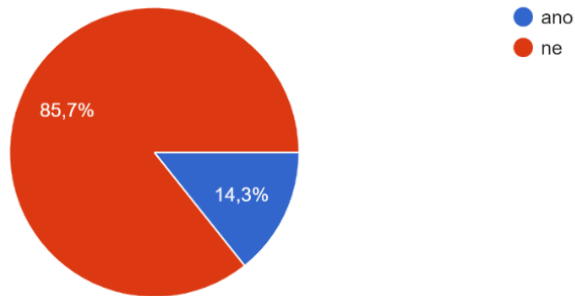

13) Znáte výraz **černit** ve významu „vymýšlet fiktivní náklady, aby se zvedl zisk za odvedenou práci“?

ano

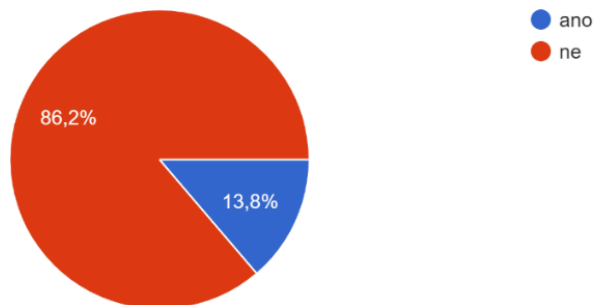
ne

14) Znáte výraz **čmelák** ve významech „1. hráč na violoncello“ nebo „2. neoholený cyklista; cyklistický slang“?

ano

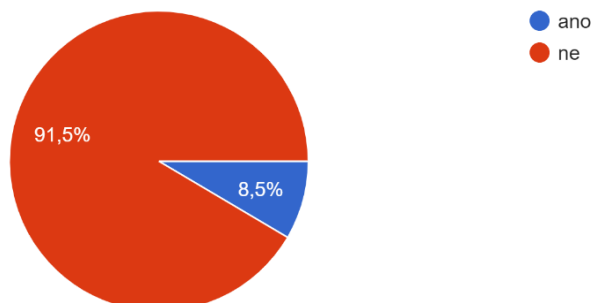
ne

15) Znáte výraz **defenestrace** ve významu „odstranění operačního systému Microsoft Windows z počítače; z lat. fenestra (okno)“?

ano

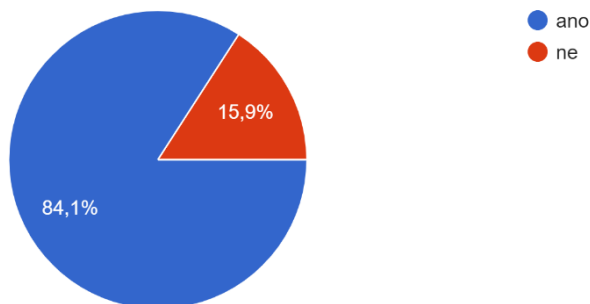
ne

16) Znáte výraz **delta** ve významu „*varianta onemocnění covid-19, nazvaná podle jednoho z písmen řecké abecedy*“?

ano

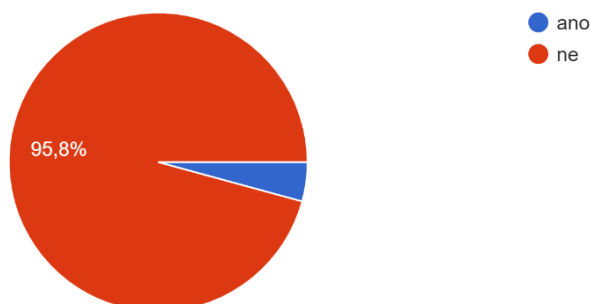
ne

17) Znáte výraz **deportovat** ve významu „*odstranit mikroport, nejčastěji z herce; filmařský slang*“?

ano

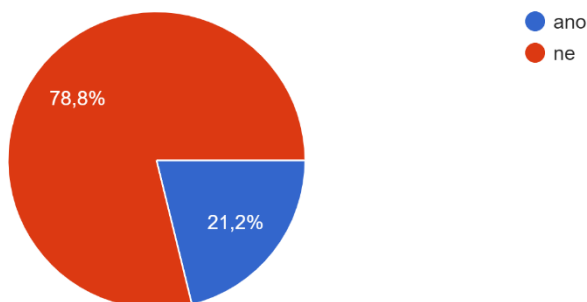
ne

18) Znáte výraz **dikobraz** ve významu „*často nevyžádaná fotografie mužského údu, posílaná především ženám; český ekvivalent angl. dick (hovor. penis) a pic (obrázek)*“?

ano

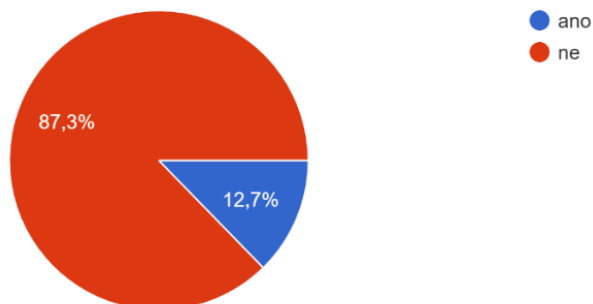
ne

19) Znáte výraz **disketa** ve významu „člověk, který svými počítačovými dovednostmi zamrzl v dobách dávno minulých“?

ano

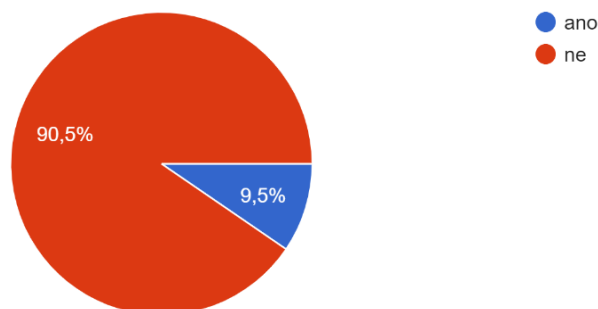
ne

20) Znáte výraz **dortik** ve významu „ženské prso, většinou totiž disponuje třešničkou na svém vrcholu“?

ano

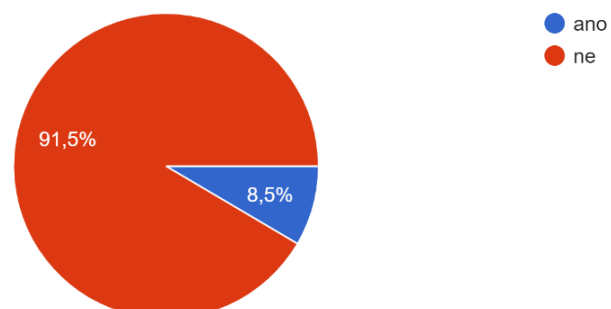
ne

21) Znáte výraz **esterifikace** ve významu „dokonalé zvládnutí dvou odlišných sportů; podle snowboardistky a lyžařky Ester Ledecké“?

ano

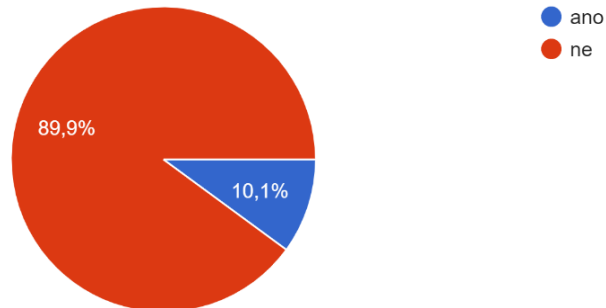
ne

22) Znáte výraz **extrémista** ve významu „jedinec dříve trpící trémou“?

ano

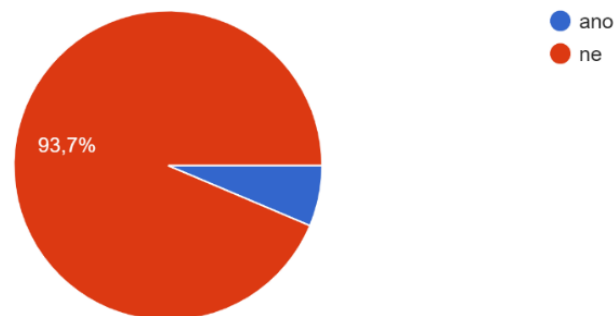
ne

23) Znáte výraz **faraon** ve významu „člověk na vysoké úrovni pyramidy v multilevel marketingu“?

ano

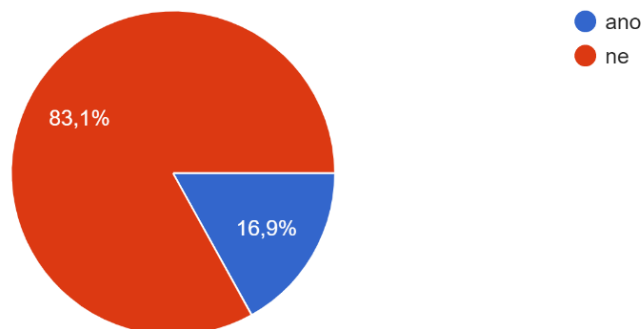
ne

24) Znáte výraz **foukačka** ve významech „1. orální sex“ nebo „2. žena poskytující orální sex“?

ano

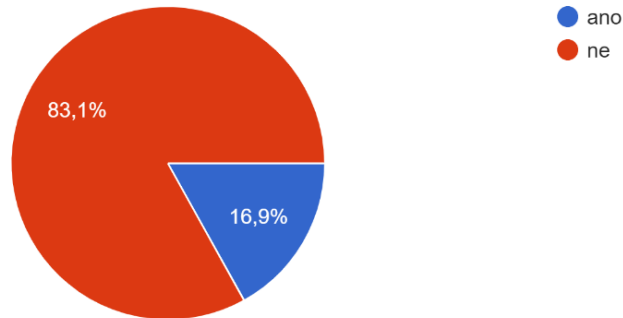
ne

25) Znáte výraz **frontman** ve významech „1. člověk, který se ve frontách cpe dopředu; srov. s frontový bojovník“ nebo „2. jedinec stojící ve frontě“?

ano

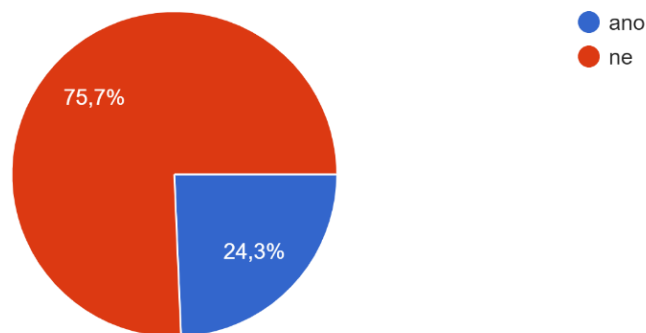
ne

26) Znáte výraz **funkce** ve významu „funkční prádlo, spodní vrstva 3vrstvého systému oblečení pro sportovní aktivity (odvádí pot od povrchu těla a usnadňuje jeho odpařování)“?

ano

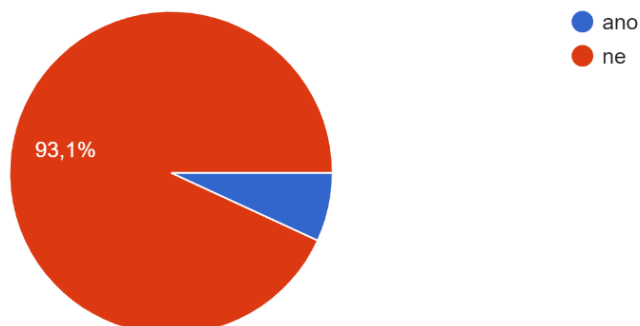
ne

27) Znáte výraz **gepard** ve významu „přezrálý banán se slupkou posetou černými skvrnami“?

ano

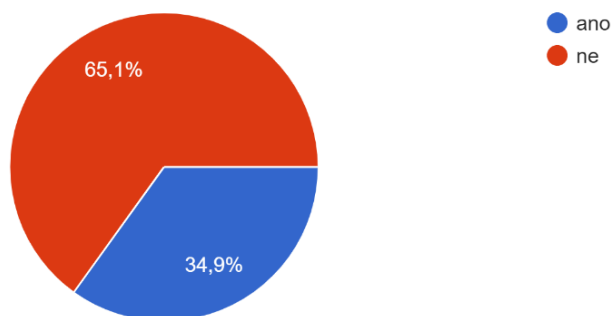
ne

28) Znáte výraz **glejty** ve významu „řidičský nebo technický průkaz; motorkářský slang, stejné je noty, papíry“?

ano

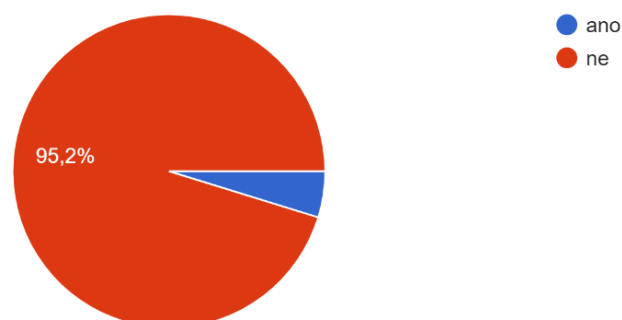
ne

29) Znáte výraz **granule** ve významu „žena důchodového věku; z angl. granny, grannie (babička)“?

ano

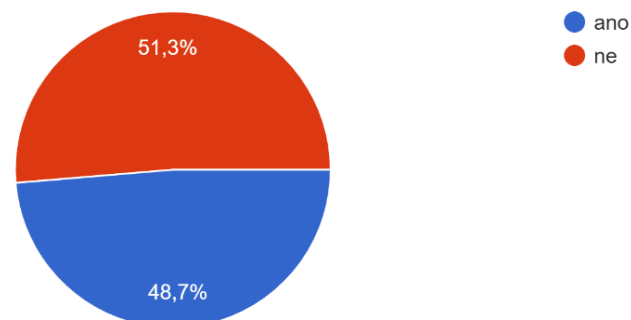
ne

30) Znáte výraz **halíř** ve významu „dílčí jednotka jakékoli zahraniční měny, např. cent, lipa či kuruş apod.“?

ano

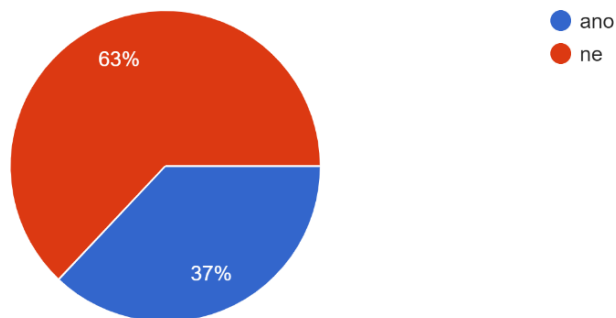
ne

31) Znáte výraz **hraboš** ve významech „1. člověk inkasující vysoké příjmy“ nebo „2. pasažér, neustále vyžadující otevření zavazadlového prostoru autobusu, aby si mohl něco vytáhnout z kufří; řídičský slang“ nebo „3. psychický nemocný člověk, kterému tzv. hrabe“?

ano

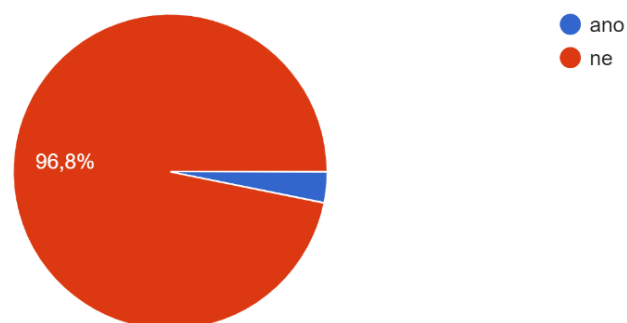
ne

32) Znáte výraz **husita** ve významu „bisexuál, který přijímá podobojí (muže i ženy)“?

ano

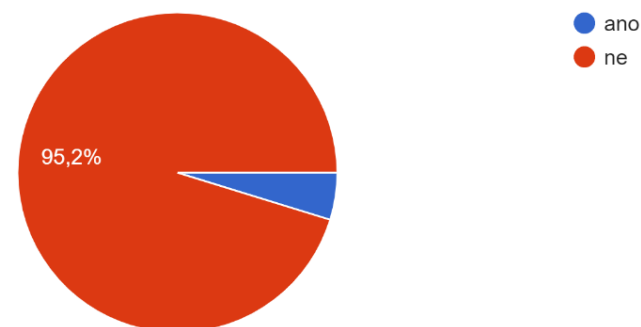
ne

33) Znáte výraz **chobotnice** ve významu „člověk, který nosí dredy, dredař“?

ano

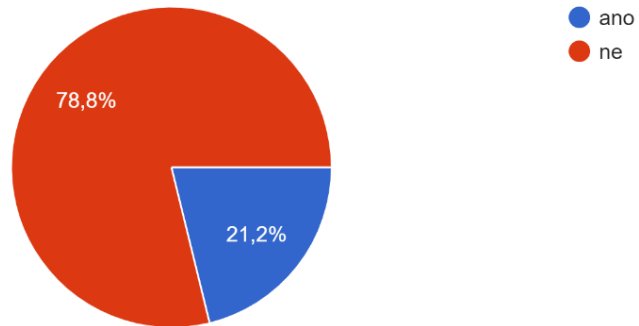
ne

34) Znáte výraz **imobilní** ve významu „*bez funkčního mobilního telefonu*“?

ano

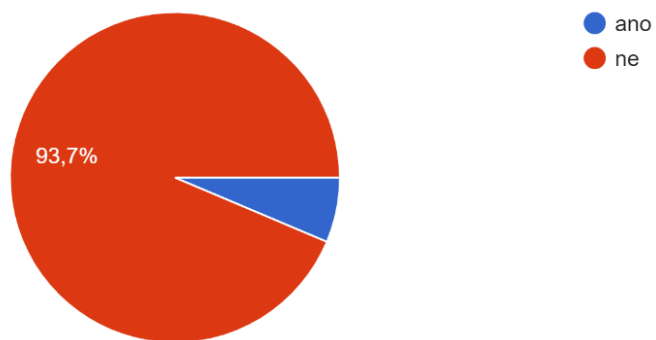
ne

35) Znáte výraz **interiér** ve významu „*pes, který žije v bytě*“?

ano

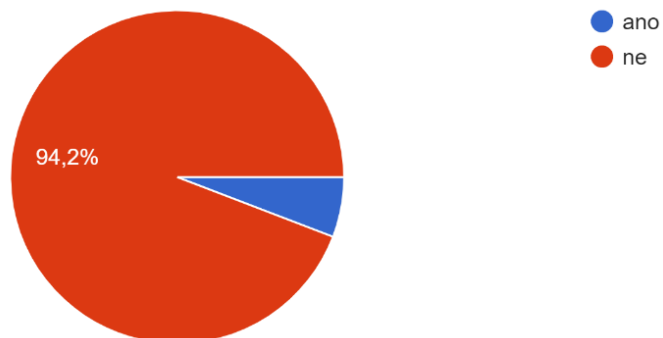
ne

36) Znáte výraz **intimka** ve významu „*návštěva partnerky ve věznici; vězeňský slang*“?

ano

ne

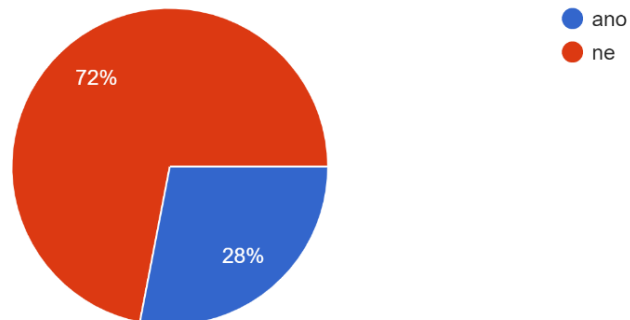

37) Znáte výraz **jalovice** ve významu „žena, které se nedaří otěhotnět“?

ano

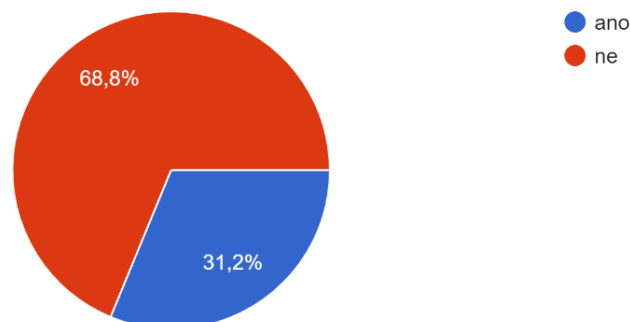
ne

38) Znáte výraz **kabelka** ve významu „hezká, ale hloupá holka, která slouží spíše jako módní doplněk než jako opravdová partnerka“?

ano

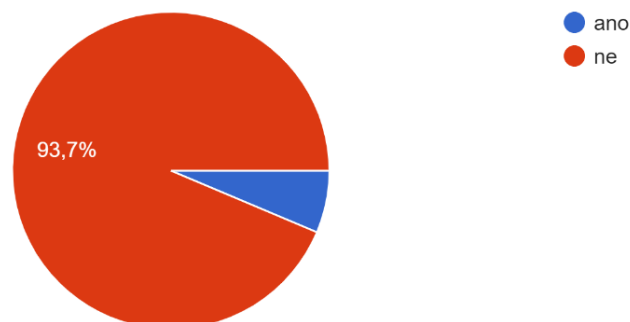
ne

39) Znáte výraz **katastrovat** ve významu „stíhat/trestat občana za nedovolené opuštění nejasně vymezeného území (např. katastru obce) během koronavirového lockdownu“?

ano

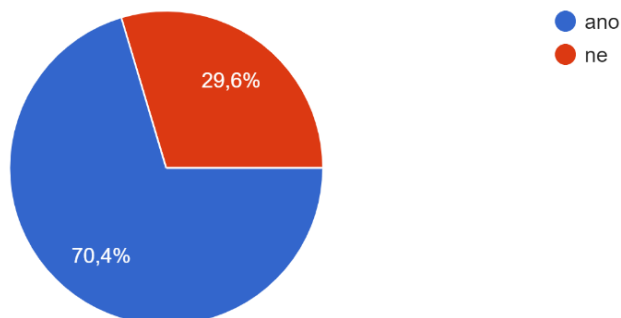
ne

40) Znáte výraz **kobliha** ve významech „1. volič/příznivec ANO; podle koblih, které předseda hnutí Andrej Babiš rozdává během volební kampaně“ nebo „2. úplatek voličům“?

ano

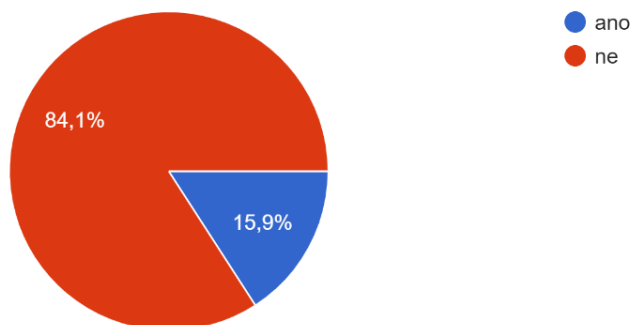
ne

41) Znáte výraz **kolonista** ve významu „pomalý řidič, za nímž se vytváří kolona vozů, které jej vzhledem k místním podmínkám provozu nemohou předjet“?

ano

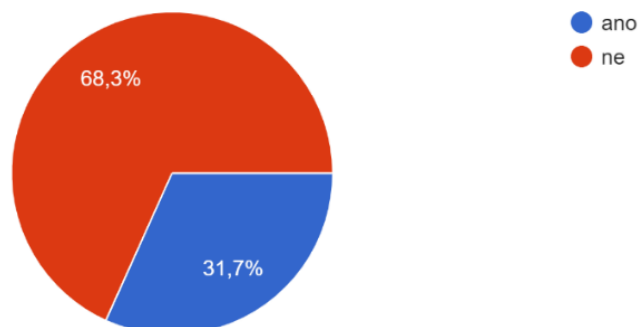
ne

42) Znáte výraz **komár** ve významu „maloobjemový motocykl, skútr nebo moped; podle charakteristického vysokého zvuku motoru, motorkářský slang“?

ano

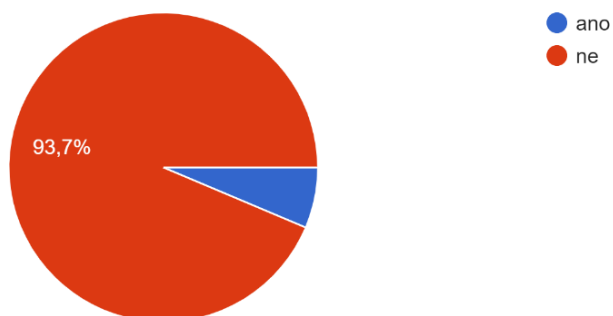
ne

43) Znáte výraz **kozáček** ve významech „*1. rytmický pohyb prsou, když žena běží na tramvaj*“ nebo „*2. milovník ženských dekoltů*“?

ano

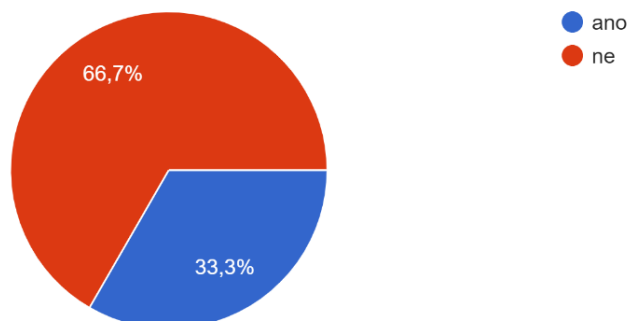
ne

44) Znáte výraz **krmelec** ve významech „*1. automat na jídlo*“ nebo „*2. výdejní okénko občerstvení do ruky*“ nebo „*3. jídelna, kantýna*“ nebo „*4. příležitost ke snadnému výdělku, pohodový přivýdělek*“?

ano

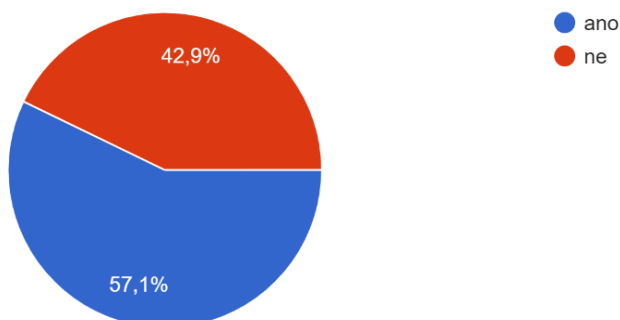
ne

45) Znáte výraz **lentilka** ve významu „*dívka s malými ňadry*“?

ano

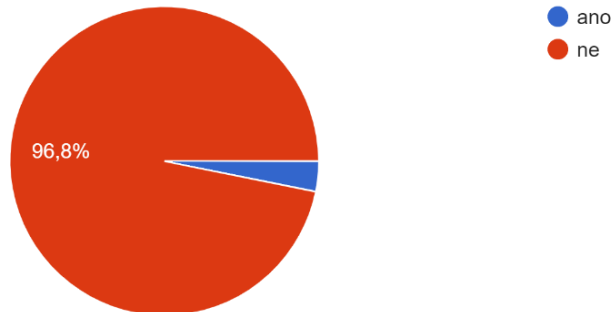
ne

46) Znáte výraz **leták** ve významu „*pracovník marketingového oddělení*“?

ano

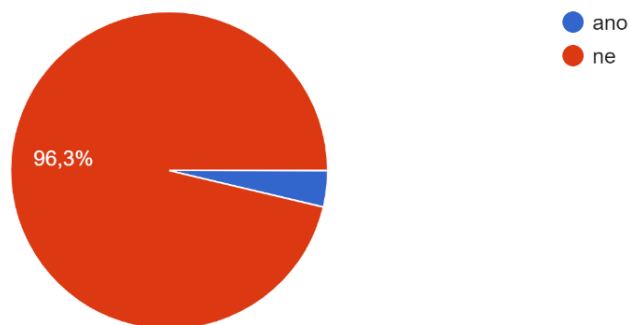
ne

47) Znáte výraz **levoboček** ve významech „*1. člověk s operovaným levým kyčelním kloubem*“ nebo „*2. řidič nebo řidička, jezdící na silnici s více pruhy bez zjevného důvodu zásadně v tom levém*“?

ano

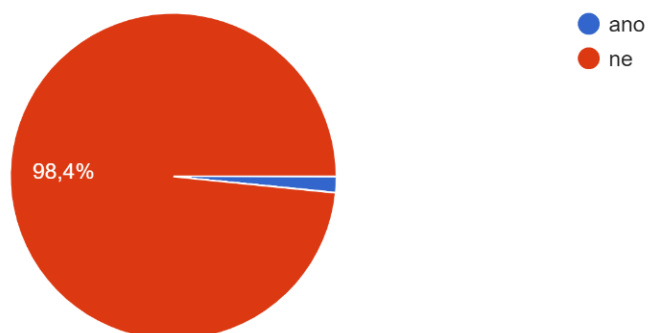
ne

48) Znáte výraz **lichoběžník** ve významu „*běžec trénující sám*“?

ano

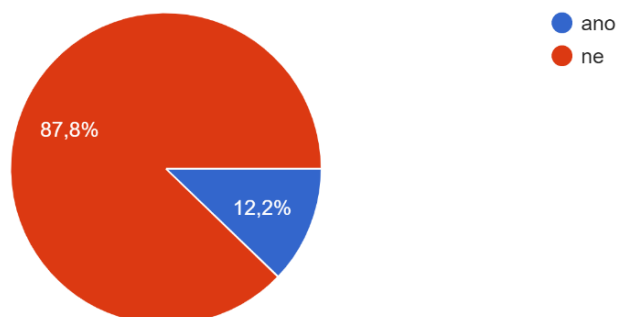
ne

49) Znáte výraz **loupežník** ve významu „*policista z oddělení loupeží; policejní slang*“?

ano

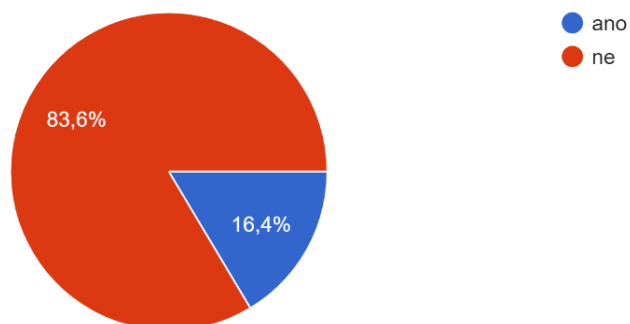
ne

50) Znáte výraz **luštěnina** ve významu „*křížovka, sudoku a podobné hry procvičující mozek*“?

ano

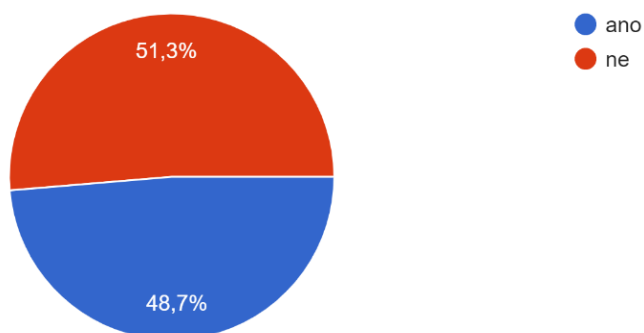
ne

51) Znáte výraz **magnet** ve významu „*magnetická rezonance; lékařský slang*“?

ano

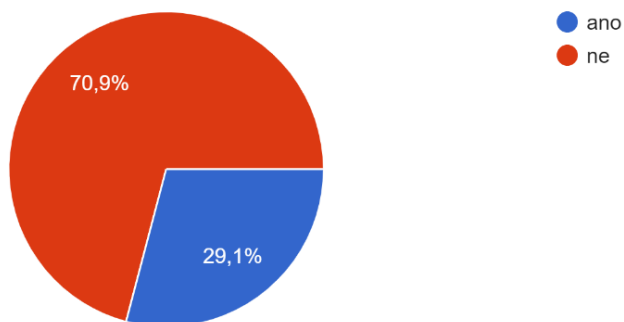
ne

52) Znáte výraz **makronka** ve významu „*stoupenec francouzského prezidenta Emmanuela Macrona*“?

ano

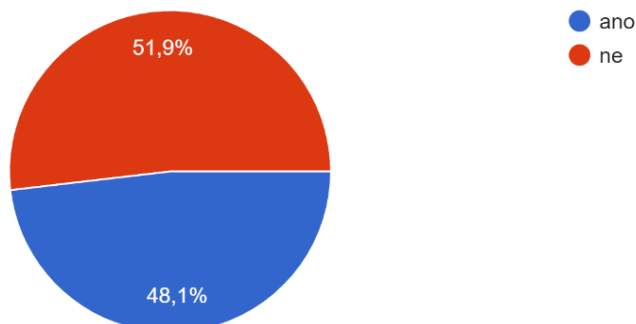
ne

53) Znáte výraz **malovat** ve významu „*sprejovat po zdech*“?

ano

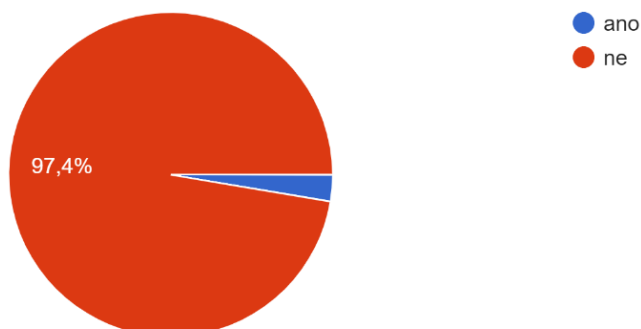
ne

54) Znáte výraz **manažer** ve významu „*jedinec, který snídá, obědvá a večeří pouze Manu (náhrada stravy ve formě prášku a hotového nápoje)*“?

ano

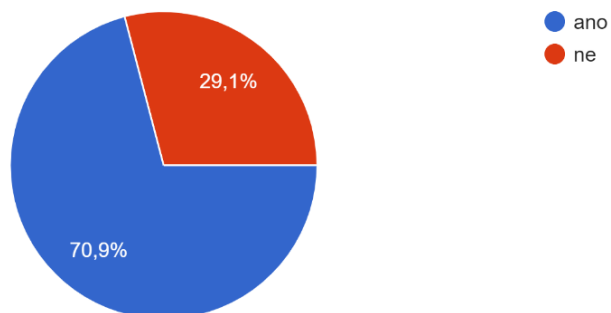
ne

55) Znáte výraz **masaryk** ve významu „*pětisícikorunová bankovka; podle portrétu Tomáše Garrigua Masaryka*“?

ano

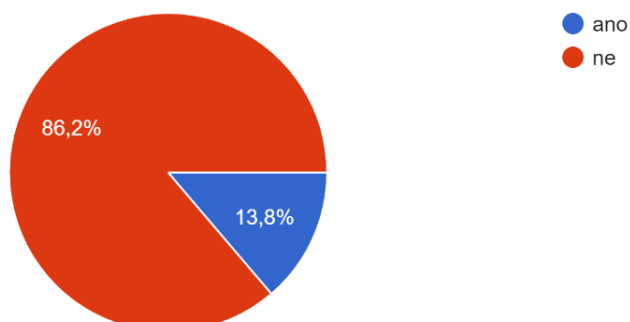
ne

56) Znáte výraz **miliónář** ve významech „*1. příznivec Milionu chviliek pro demokracii*“ nebo „*2. auto, které má najeto milion a více kilometrů*“?

ano

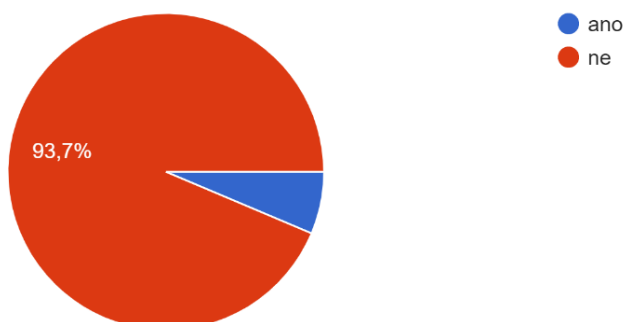
ne

57) Znáte výraz **mýval** ve významu „*bezdomovec, příp. jiný jedinec prohledávající kontejnery*“?

ano

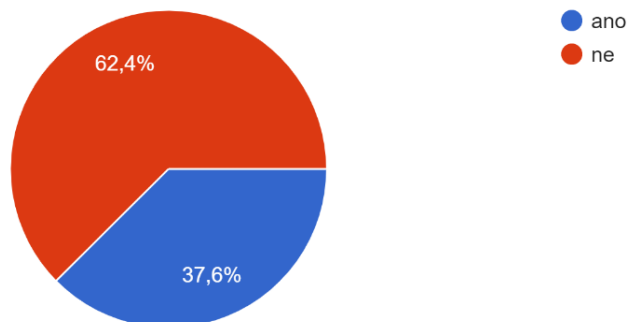
ne

58) Znáte výraz **načatá** ve významu „*dívka, která už není panna; expresivně*“?

ano

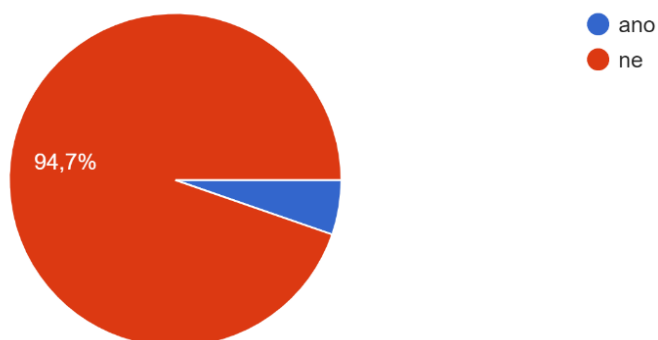
ne

59) Znáte výraz **nádržka** ve významu „*ochrana obličeje kvůli koronaviru (rouška, respirátor apod.)*“?

ano

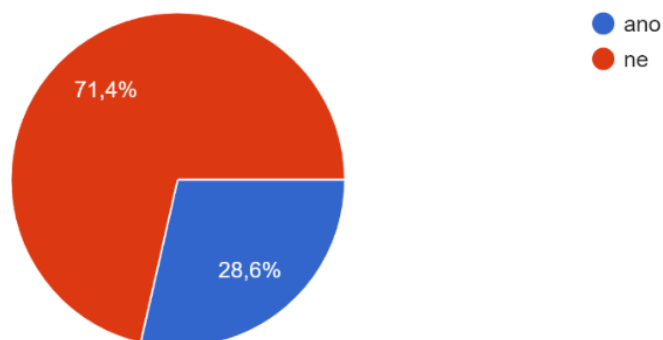
ne

60) Znáte výraz **naháč** ve významu „*burger bez housky*“?

ano

ne

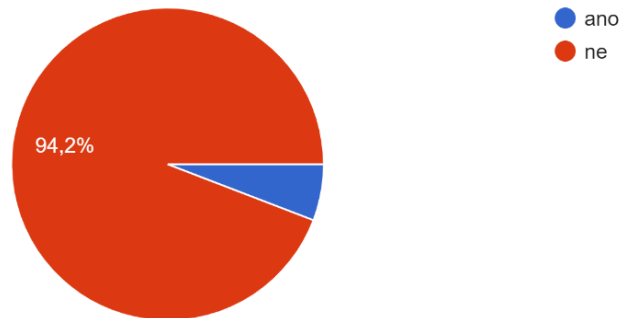

61) Znáte výraz **nasupit se** ve významu „čekat na svou kořist, např. parkovací místo, a co nejrychleji se jí zmocnit“?

ano

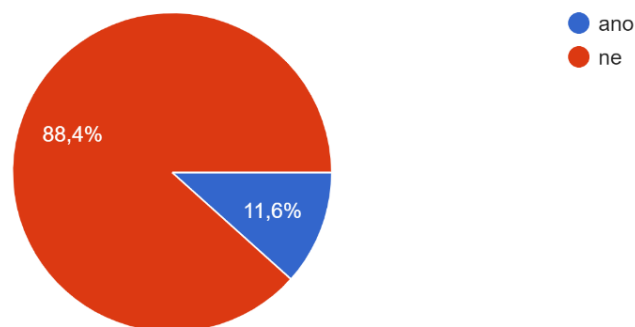
ne

62) Znáte výraz **netopýr** ve významech „1. řidič, který jezdí bez pauz; slang kamionáků, stejné je večerníček“ nebo „2. koronavirus; také ve variantě netopejr“ nebo „3. vozidlo zn. Velorex“?

ano

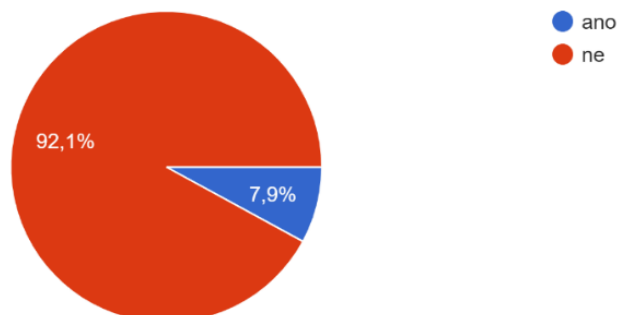
ne

63) Znáte výraz **občasník** ve významu „muž, který nemá pohlavní styk pravidelně, i když je v dlouhodobém partnerském vztahu; důvodem může být například těhotenství partnerky apod.“?

ano

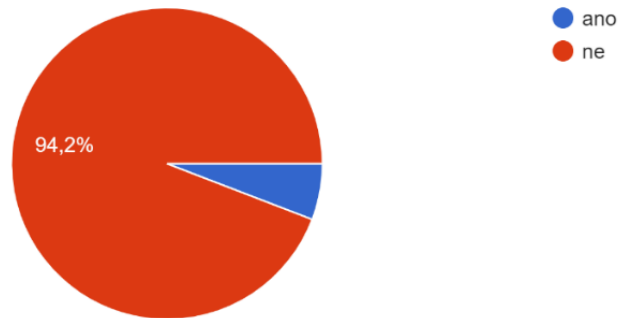
ne

64) Znáte výraz **observatoř** ve významu „místo, kam chodí lidé venčit velké množství psů; podle toho, že psi dané místo ‚obesrávají‘, tedy zasypávají lejný“?

ano

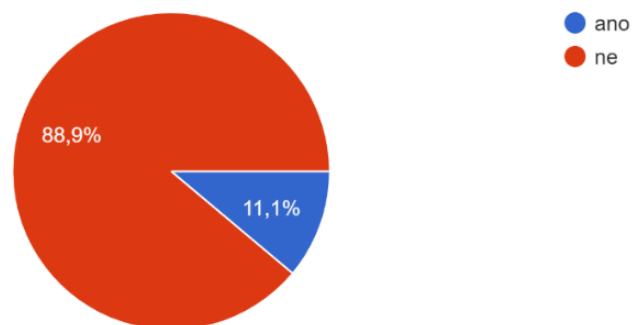
ne

65) Znáte výraz **ornitolog** ve významu „muž (obzvlášť homosexuál), který stojí u pisoáru na veřejném záchodu, aby především pokukoval po ptácích ostatních“?

ano

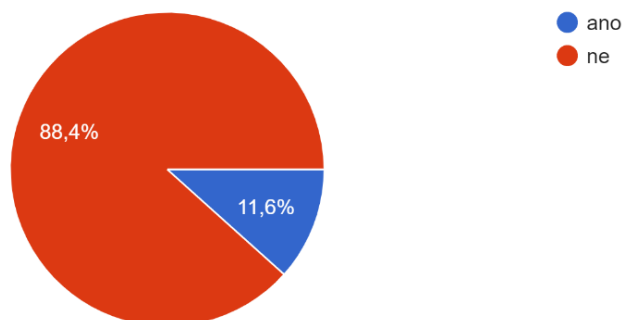
ne

66) Znáte výraz **ovoce** ve významu „hrací automat“?

ano

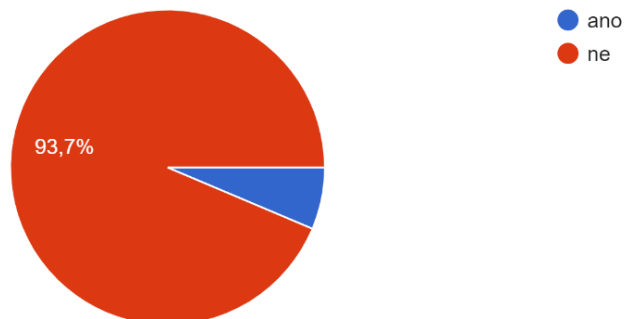
ne

67) Znáte výraz **pepřenka** ve významu „sypač štěrku; slang kamioňáků“?

ano

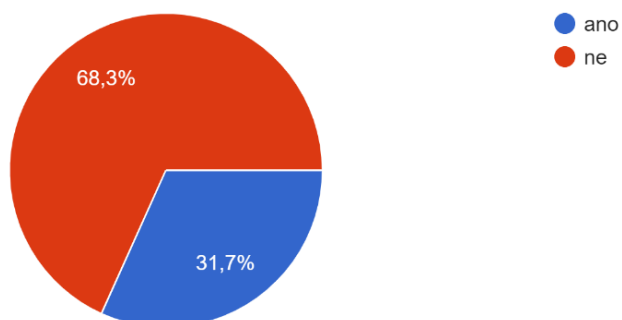
ne

68) Znáte výraz **perlovka** ve významu „prostitutka (spíš nižší úrovně a unaveného vzhledu); podle pražské ulice Perlová“?

ano

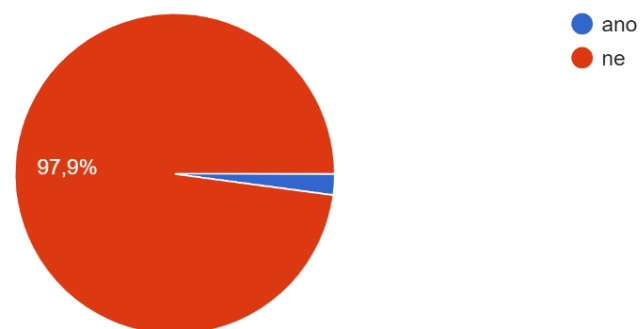
ne

69) Znáte výraz **pískomil** ve významu „správce dětského hřiště s pískovištěm“?

ano

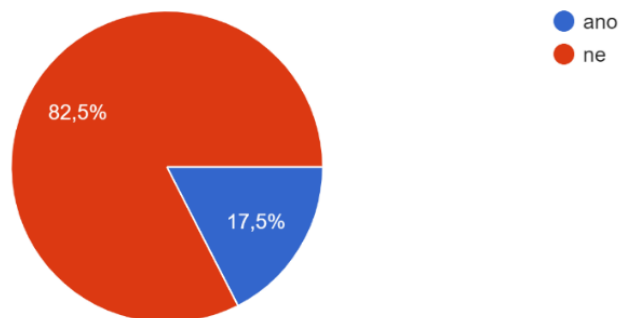
ne

70) Znáte výraz **podavač** ve významu „*nekompetentní a neochotný prodavač, který se nevyzná v nabízeném zboží*“?

ano

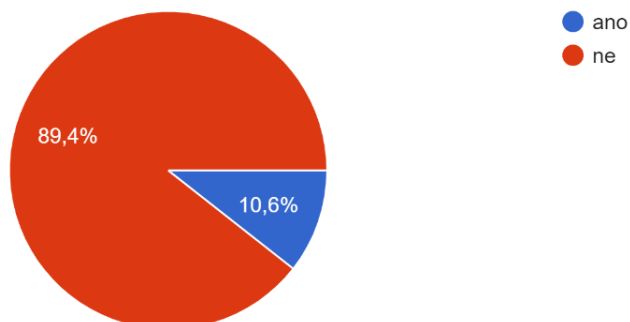
ne

71) Znáte výraz **popelka** ve významu „*silná kuřačka*“?

ano

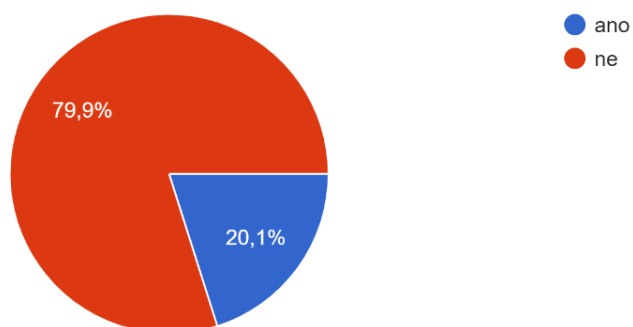
ne

72) Znáte výraz **popichovat** ve významu „*mít s někým občasný sexuální styk*“?

ano

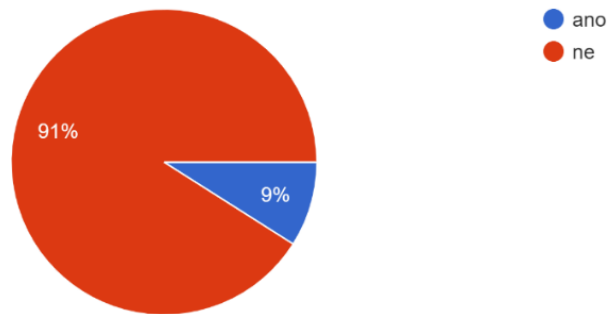
ne

73) Znáte výraz **prsa** ve významu „vypouklé reliéfní obklady staničních tunelů v pražském metru na trase A; slang dopraváků“?

ano

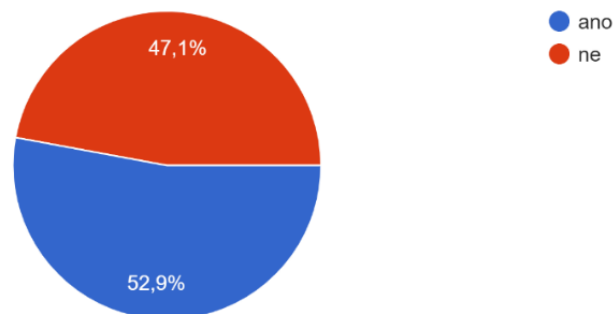
ne

74) Znáte výraz **prymula** ve významu „populární epidemiolog, jehož názory se řídí vlada či státní úřady; podle epidemiologa Romana Prymuly“?

ano

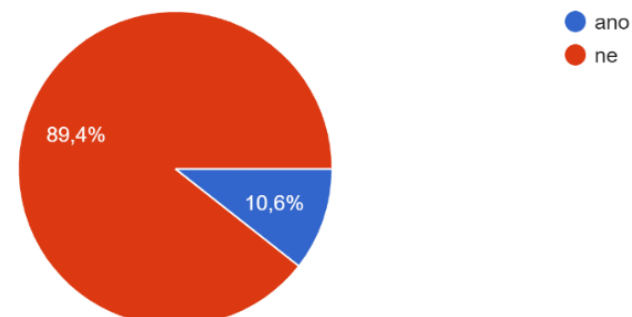
ne

75) Znáte výraz **převozník** ve významu „učitel, jehož jediným cílem je dostat své studenty do dalšího ročníku, bez ohledu na jejich vědomosti“?

ano

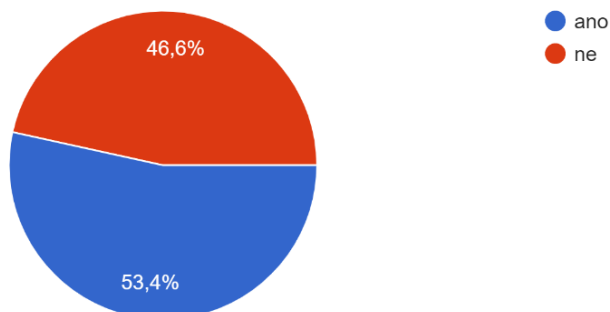
ne

76) Znáte výraz **rohlík** ve významu „kurýr online supermarketu Rohlík.cz“?

ano

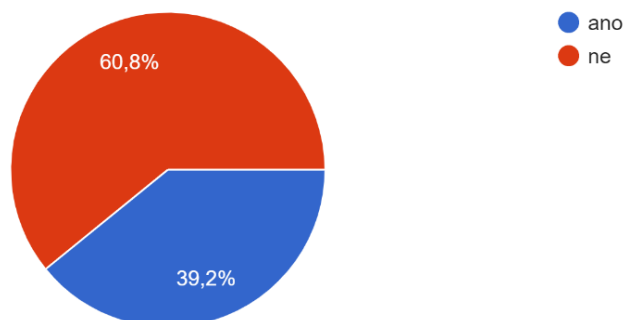
ne

77) Znáte výraz **rohovka** ve významu „rohová pohovka“?

ano

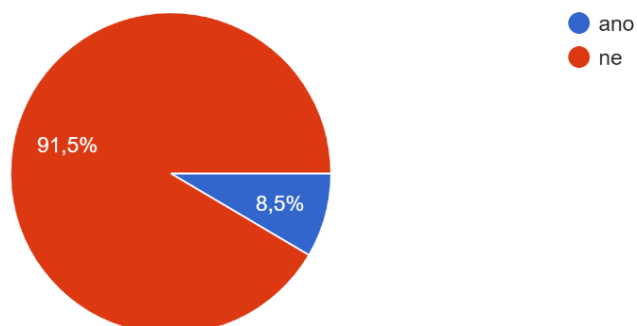
ne

78) Znáte výraz **ředkvička** ve významu „člen KSČ z kariérních důvodů, ředkvička proto, že ve vztahu ke KSČ byl takový člověk červený navrch a bílý uvnitř“?

ano

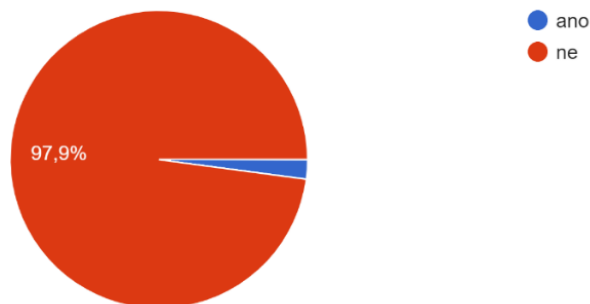
ne

79) Znáte výraz **sedmitečný** ve významu „člověk, který má dvě a více dávek očkování a čeká na další“?

ano

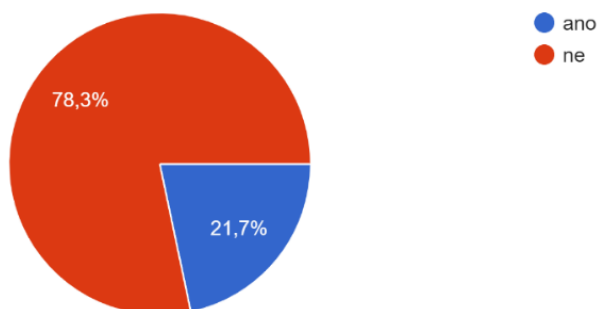
ne

80) Znáte výraz **semafor** ve významu „supermarketové balení tří paprik, obvykle v červené, žluté a zelené barvě“?

ano

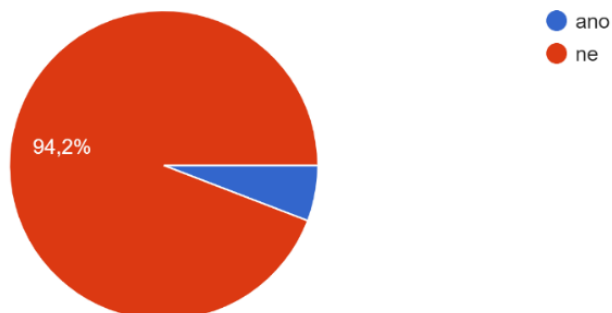
ne

81) Znáte výraz **sklípkan** ve významech „1. důchodce, zejména chodící o holi (asi podle toho, že díky holi mají více nohou)“ nebo „2. milovník posezení ve vinných sklípcích“?

ano

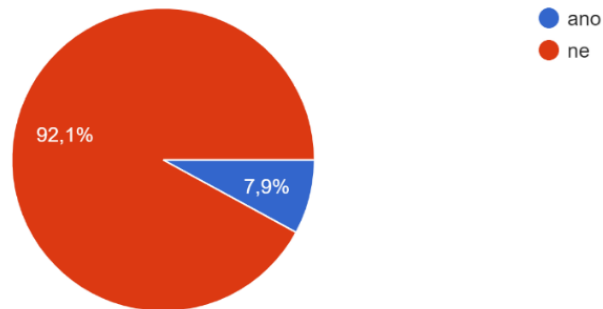
ne

82) Znáte výraz **sleva** ve významu „*nízký trest, příp. trest pod dolní hranicí trestní sazby; vězeňský slang*“?

ano

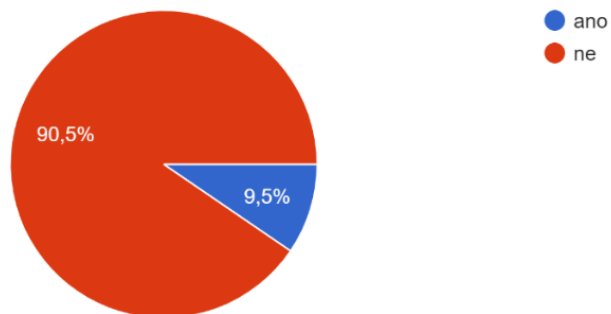
ne

83) Znáte výraz **slunečnice** ve významu „*žena milující opalování a pobyt na slunci; nezaměňovat s výrazem vyzobaná slunečnice*“?

ano

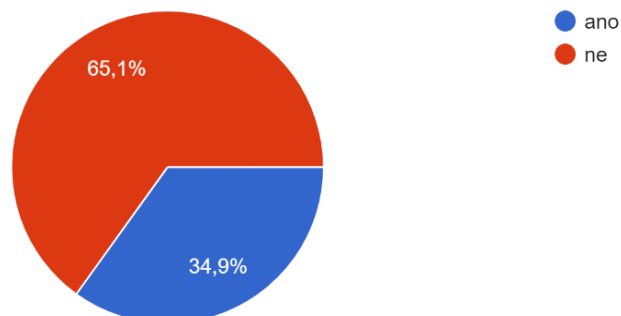
ne

84) Znáte výraz **stanovat** ve významu „*situace, kdy muži pořád stojí penis (a nechce lehnout), a tím pádem vytváří ve spodárech či kalhotách ,stan‘* “?

ano

ne

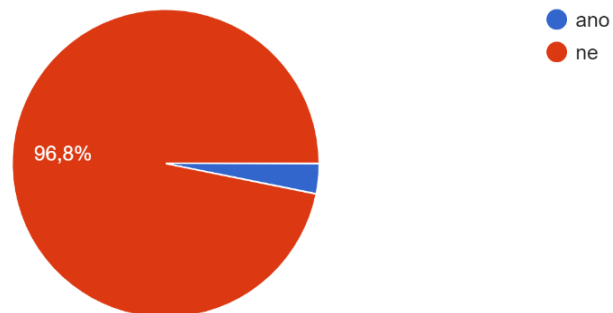

85) Znáte výraz **sukničkář** ve významu „člověk, který často a rád nosí kilt“?

ano

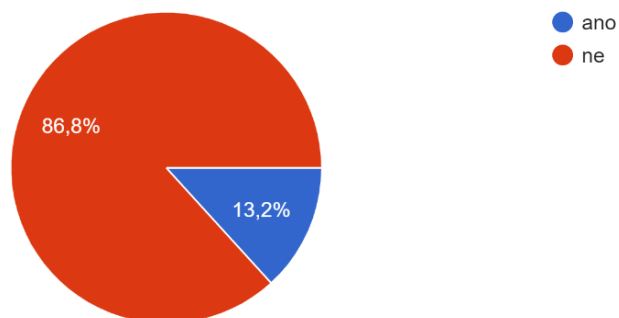
ne

86) Znáte výraz **šapitó** ve významu „kalhoty vzdouvající se v důsledku erekce“?

ano

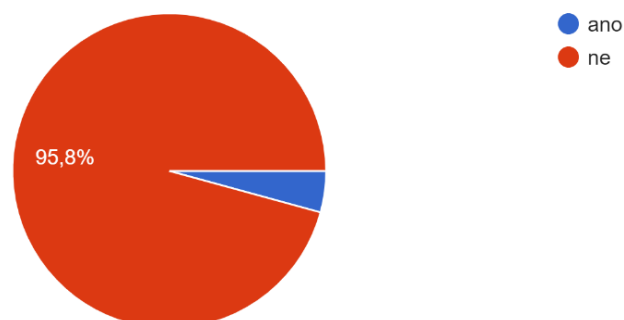
ne

87) Znáte výraz **škubánek** ve významu „naivní muž, který se nechá od své partnerky oškubat; podle pohádkového psíka Škubánka“?

ano

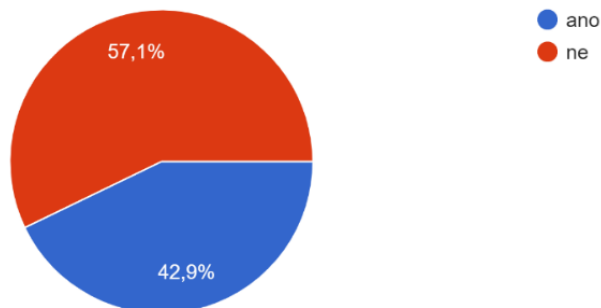
ne

88) Znáte výraz **špageta** ve významu „*Ital, Italka*“?

ano

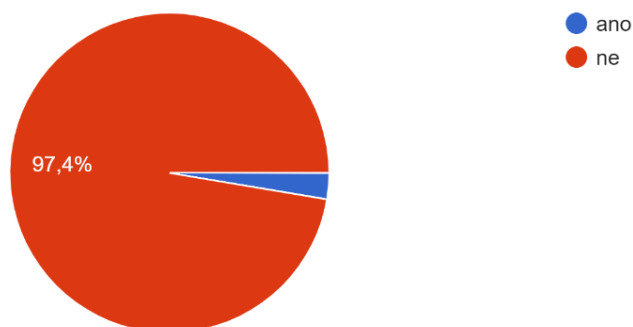
ne

89) Znáte výraz **tlačit** ve významu „*pověsit se na ulici za sličnou ženu a při chůzi pozorovat její zadeček v upnutých kalhotách nebo legínách*“?

ano

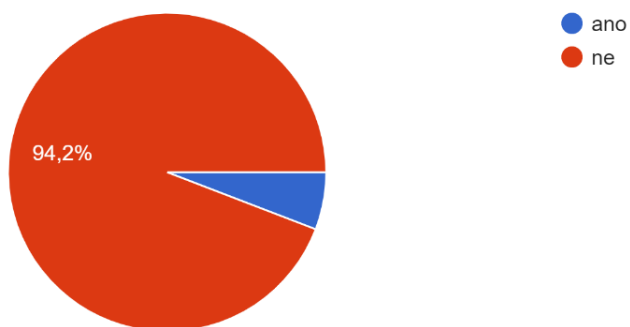
ne

90) Znáte výraz **traktorista** ve významu „*fanoušek agrometalu*“?

ano

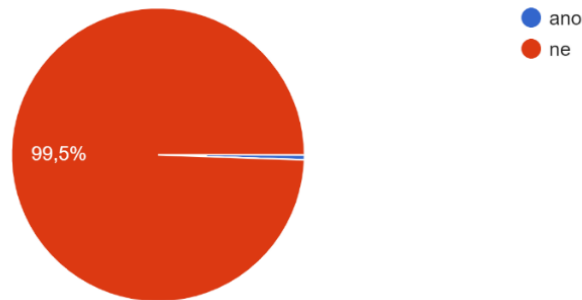
ne

91) Znáte výraz **tučňák** „*tučný čtvrtek před masopustní nedělí, kdy by se mělo jíst a pít co nejvíce, aby byl člověk celý rok při síle*“?

ano

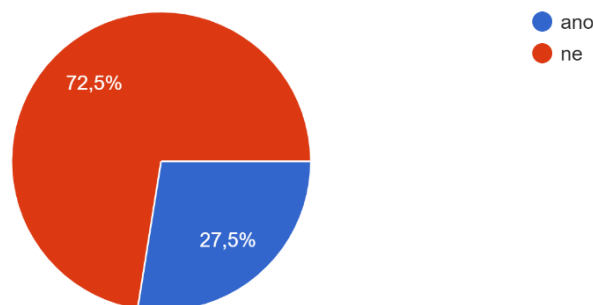
ne

92) Znáte výraz **upír** ve významech „*1. zdravotník odebírající krev (např. při darování krve apod.)*“ nebo „*2. člověk přijímající krevní transfuzi*“?

ano

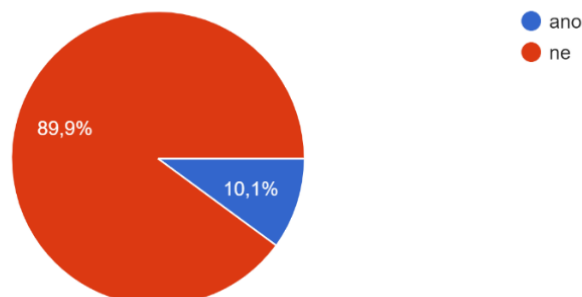
ne

93) Znáte výraz **vaječník** ve významu „*zpravidla uzavíratelná krabička či pouzdro na 6 až 10 vajec z recyklovaného papíru či plastu, tj. nejedná se o plato*“?

ano

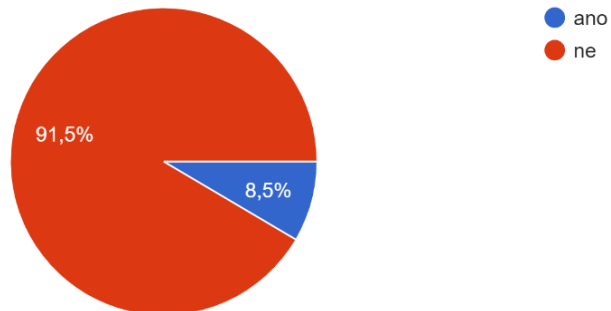
ne

94) Znáte výraz **volant** ve významu „člověk, který všude jezdí autem“?

ano

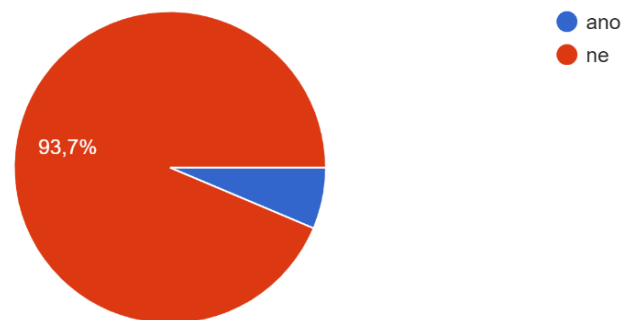
ne

95) Znáte výraz **voskovka** ve významu „kompletně depilovaná žena“?

ano

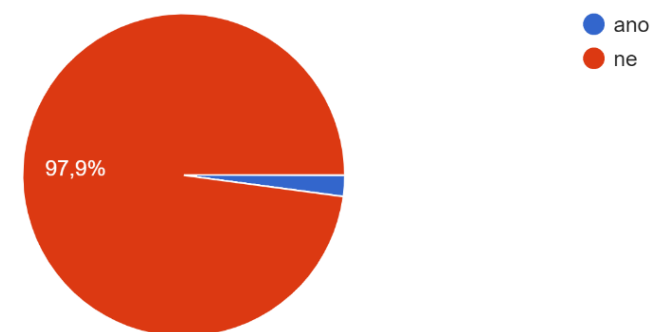
ne

96) Znáte výraz **vybalený** ve významu „unavený po ubalení příliš mnoho jointů“?

ano

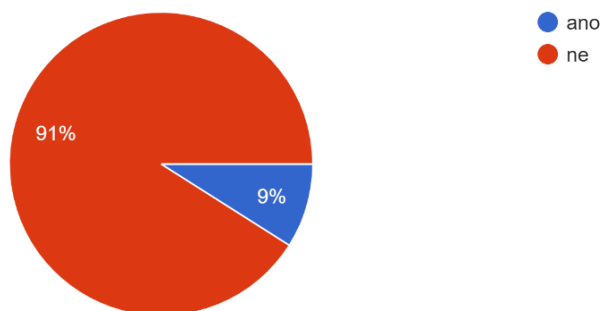
ne

97) Znáte výraz **zápraží** ve významu „*oblast, která sice není součástí Prahy, ale s Prahou bezprostředně sousedí*“?

ano

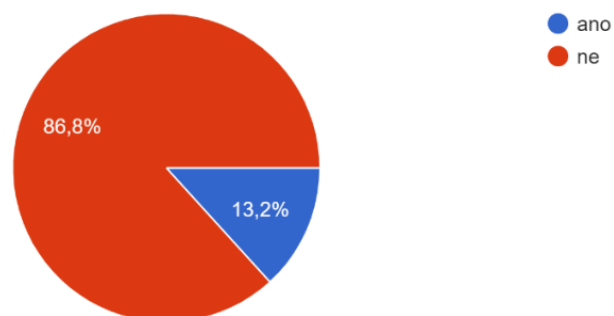
ne

98) Znáte výraz **zásuvka** ve významu „*elektromobil nebo plug-in hybrid*“?

ano

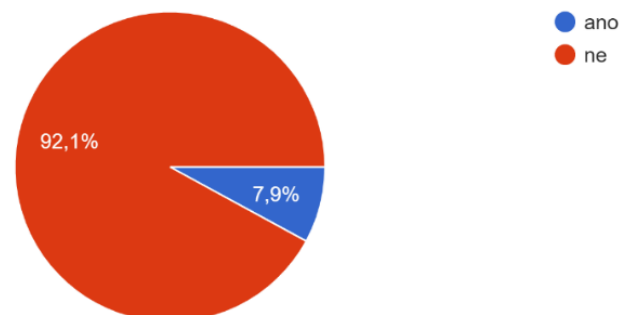
ne

99) Znáte výraz **žilka** ve významu „*marihuanová cigareta*“?

ano

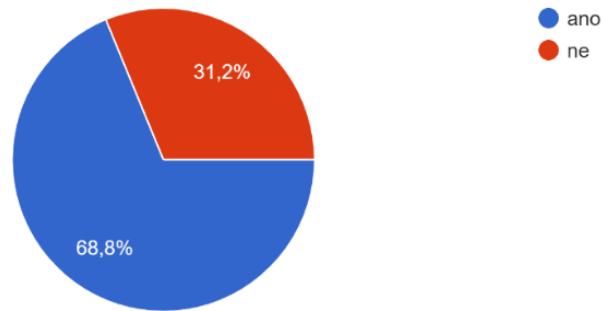
ne

100) Znáte výraz **žumpa** ve významu „*médium nebo internetová stránka, kde se často vyskytují vulgární nebo politicky nekorektní komentáře*“?

ano

ne

Příloha 3: Tabulka klasifikující neosémantismy

výraz	slovní druh	počet nových významů	způsob neosémantizace a typ přeneseného významu	stylistické posuny	expresivita / neutrálnost	komunikační oblasti užití	den přidání hesla
analog	substantivum	1	nelze určit	vulgární; dříve bezpříznakové pojmenování	expresivní	běžná mluva	29.03. 2013
autista	substantivum	1	nelze určit	žertovný, v nadsázce; dříve bezpříznakové pojmenování	spíše neutrální	z oblasti motorismu	05.05. 2020
autogramiáda	substantivum	1	nelze určit	hanlivé; dříve bezpříznakové pojmenování	expresivní	z oblasti narkomanie	18.03. 2019
babiš	substantivum	1	přenášení významu – metafora	hanlivé; dříve bezpříznakové pojmenování	expresivní	z oblasti politiky	21.12. 2012
běžna	substantivum	1	pravděpodobně změna významu – specializace	žertovný, v nadsázce; dříve vulgární	spíše expresivní	z oblasti sportu	11.01. 2014
bliknout	verbum	1	přenášení významu – metafora	profesionalismy a slangy; dříve bezpříznakové pojmenování	spíše neutrální	z medicíny	27.01. 2020
bolševik	substantivum	1	přenášení významu – metafora	žertovný, v nadsázce; dříve historické nebo hanlivé	spíše neutrální	z oblasti karetních her	12.03. 2018
brunetka	substantivum	1	přenášení významu – metafora	žertovný, v nadsázce; dříve zdrobnělé nebo expresivní	expresivní	z oblasti kuchařství	16.12. 2018
buzola	substantivum	1	změna významu – specializace	hanlivé; dříve bezpříznakové pojmenování	expresivní	z oblasti telekomunikace a sdělovací techniky	13.11. 2010
céděčka	substantivum	1	nelze určit	žertovný, v nadsázce; dříve bezpříznakové pojmenování	expresivní	z anatomie	08.05. 2016
cibule	substantivum	2	přenášení významu – metafora; přenášení významu – metafora	hanlivé; dříve bezpříznakové pojmenování a hanlivé; dříve bezpříznakové pojmenování	expresivní; expresivní	běžná mluva; běžná mluva	20.10. 2016
císařovna	substantivum	1	nelze určit	profesionalismy a slangy; dříve bezpříznakové pojmenování	expresivní	z medicíny	19.01. 2022
černit	verbum	1	přenášení významu – metafora	hanlivé; dříve bezpříznakové pojmenování	spíše expresivní	z oblasti zločinu	16.09. 2019
čmelák	substantivum	2	přenášení významu – metafora; přenášení	žertovný, v nadsázce; dříve bezpříznakové pojmenování a profesionalismy	expresivní; expresivní	z oblasti hudby; z oblasti sportu	07.01. 2019

			významu – metafora	a slangy; dříve bezpříznakové pojmenování			
defenestrace	substantivum	1	vznik pod vlivem cizího jazyka	žertovný, v nadsázce; dříve bezpříznakové pojmenování	spíše expresivní	z oblasti počítačové techniky	04.06. 2020
delta	substantivum	1	změna významu – specializace	kolokviální vyš.; dříve bezpříznakové pojmenování	neutrální	z medicíny	26.12. 2021
deportovat	verbum	1	nelze určit	profesionalismy a slangy; dříve bezpříznakové pojmenování	neutrální	z oblasti filmu, filmařství	18.01. 2017
dikobraz	substantivum	1	vznik pod vlivem cizího jazyka	vulgární; dříve bezpříznakové pojmenování	expresivní	běžná mluva	28.05. 2019
disketa	substantivum	1	přenášení významu – metafora	hanlivé; dříve bezpříznakové pojmenování	expresivní	z oblasti počítačové techniky	17.05. 2021
dortík	substantivum	1	přenášení významu – metafora	žertovný, v nadsázce; dříve zdobnělé nebo expresivní	spíše expresivní	z anatomie	12.01. 2017
esterifikace	substantivum	1	nelze určit	žertovný, v nadsázce; dříve bezpříznakové pojmenování	expresivní	z oblasti sportu	21.02. 2018
extrémista	substantivum	1	nelze určit	žertovný, v nadsázce; dříve bezpříznakové pojmenování	spíše expresivní	běžná mluva	08.10. 2018
faraon	substantivum	1	změna významu – specializace	žertovný, v nadsázce; dříve bezpříznakové pojmenování	expresivní	z oblasti marketingu	04.05. 2021
foukačka	substantivum	2	přenášení významu – metafora; přenášení významu – metafora	vulgární; dříve bezpříznakové pojmenování a vulgární; dříve bezpříznakové pojmenování	expresivní; expresivní	z oblasti sexu; z oblasti sexu	20.06. 2019
frontman	substantivum	2	nelze určit; nelze určit	žertovný, v nadsázce; dříve bezpříznakové pojmenování a kolokviální vyš.; dříve bezpříznakové pojmenování	spíše expresivní; neutrální	běžná mluva; běžná mluva	23.01. 2019
funkce	substantivum	1	přenášení významu – synekdocha	kolokviální; dříve bezpříznakové pojmenování	neutrální	z oblasti sportu	26.11. 2019
gepard	substantivum	1	přenášení významu – metafora	žertovný, v nadsázce; dříve bezpříznakové pojmenování	spíše expresivní	z oblasti kuchařství	02.09. 2021
glejty	substantivum	1	změna významu – specializace	profesionalismy a slangy; dříve hist. pojmenování	spíše expresivní	z oblasti motorismu	12.04. 2022

granule	substantivum	1	vznik pod vlivem cizího jazyka	hanlivé; dříve bezpříznakové pojmenování	expresivní	běžná mluva	18.07. 2022
halíř	substantivum	1	změna významu – generalizace	kolokviální; dříve bezpříznakové pojmenování	neutrální	z finančnictví	14.08. 2019
hraboš	substantivum	3	změna významu – specializace; přenášení významu – metafora; nelze určit	expresivní; dříve bezpříznakové pojmenování a profesionalismy a slangy; dříve bezpříznakové pojmenování a hanlivé; dříve bezpříznakové pojmenování	expresivní; expresivní; expresivní	z finančnictví; z oblasti motorismu; běžná mluva	27.07. 2020
husita	substantivum	1	změna významu – specializace	vulgární; dříve bezpříznakové pojmenování	expresivní	z oblasti sexu	03.03. 2021
chobotnice	substantivum	1	přenášení významu – metafora	hanlivé; dříve bezpříznakové pojmenování	expresivní	běžná mluva	19.11. 2016
imobilní	adjektivum	1	přenášení významu – metonymie	žertovný, v nadsázce; dříve bezpříznakové pojmenování	spíše expresivní	z oblasti telekomunikace a sdělovací techniky	12.11. 2019
interiér	substantivum	1	přenášení významu – metafora	žertovný, v nadsázce; dříve bezpříznakové pojmenování	spíše expresivní	běžná mluva	24.10. 2018
intimka	substantivum	1	přenášení významu – metonymie	professionalismy a slangy; dříve bezpříznakové pojmenování	spíše expresivní	z vězeňství	17.11. 2019
jalovice	substantivum	1	přenášení významu – metafora	hanlivé; dříve bezpříznakové pojmenování	expresivní	běžná mluva	13.01. 2022
kabelka	substantivum	1	přenášení významu – metafora	hanlivé; dříve bezpříznakové pojmenování	expresivní	běžná mluva	05.01. 2016
katastrovat	verbum	1	změna významu – specializace	žertovný, v nadsázce; dříve bezpříznakové pojmenování	spíše neutrální	z oblasti policie	02.03. 2021
kobliha	substantivum	2	přenášení významu – synekdocha; přenášení významu – metafora	hanlivé; dříve bezpříznakové pojmenování a kolokviální; dříve bezpříznakové	expresivní; expresivní	z oblasti politiky; z oblasti politiky	04.02. 2017
kolonista	substantivum	1	nelze určit	žertovný, v nadsázce; dříve bezpříznakové pojmenování	expresivní	z oblasti motorismu	28.02. 2018
komár	substantivum	1	přenášení významu – metafora	professionalismy a slangy; dříve bezpříznakové pojmenování	spíše expresivní	z oblasti motorismu	28.12. 2010
kozáček	substantivum	2	pravděpodobně přenášení významu – metonymie;	expresivní; dříve zdrobnělé a expresivní; dříve zdrobnělé	expresivní; expresivní	běžná mluva; běžná mluva	28.06. 2019

			pravděpodobně přenášení významu – metonymie				
krmelec	substantivum	4	přenášení významu – metafora; přenášení významu – metafora; přenášení významu – metafora; přenášení významu – metafora	žertovný, v nadsázce; dříve bezpříznakové pojmenování a žertovný, v nadsázce; dříve bezpříznakové pojmenování a žertovný, v nadsázce; dříve bezpříznakové pojmenování a expresivní; dříve bezpříznakové pojmenování	spíše expresivní; spíše expresivní; spíše expresivní; expresivní	z oblasti kuchařství; z oblasti kuchařství; z oblasti kuchařství; z finančnictví	04.01. 2021
lentilka	substantivum	1	přenášení významu – metafora	hanlivé; dříve bezpříznakové pojmenování	expresivní	z anatomie	23.06. 2009
leták	substantivum	1	přenášení významu – metafora	hanlivé; dříve bezpříznakové pojmenování	expresivní	z oblasti marketingu	14.09. 2016
levoboček	substantivum	2	nelze určit; nelze určit	žertovný, v nadsázce; dříve bezpříznakové pojmenování a hanlivé; dříve bezpříznakové pojmenování	spíše expresivní; expresivní	z medicíny; z oblasti motorismu	21.01. 2019
lichoběžník	substantivum	1	nelze určit	žertovný, v nadsázce; dříve bezpříznakové pojmenování	spíše expresivní	z oblasti sportu	08.05. 2021
loupežník	substantivum	1	pravděpodobně změna významu – specializace	profesionalismy a slangy; dříve bezpříznakové pojmenování	expresivní	z oblasti policie	02.10. 2015
luštěnina	substantivum	1	nelze určit	žertovný, v nadsázce; dříve bezpříznakové pojmenování	expresivní	běžná mluva	21.01. 2019
magnet	substantivum	1	přenášení významu – synekdocha	profesionalismy a slangy; dříve bezpříznakové pojmenování	neutrální	z medicíny	05.06. 2015
makronka	substantivum	1	nelze určit	žertovný, v nadsázce; dříve bezpříznakové pojmenování	expresivní	z oblasti politiky	08.05. 2017
malovat	verbum	1	přenášení významu – metonymie	expresivní; dříve bezpříznakové pojmenování	spíše expresivní	z oblasti zločinu	10.04. 2017
manažer	substantivum	1	nelze určit	expresivní; dříve bezpříznakové pojmenování	expresivní	běžná mluva	15.12. 2020
masaryk	substantivum	1	přenášení významu – metafora	kolokviální; dříve bezpříznakové pojmenování	spíše expresivní	z finančnictví	08.11. 2022
milionář	substantivum	2	pravděpodobně změna významu	žertovný, v nadsázce; dříve	spíše neutrální;	z oblasti politiky;	16.11. 2019

			– specializace; pravděpodobně změna významu – specializace	bezpříznakové pojmenování a žertovný, v nadsázce; dříve bezpříznakové pojmenování	spíše neutrální	z oblasti motorismu	
mýval	substantivum	1	přenášení významu – metafora	hanlivé; dříve bezpříznakové pojmenování	expresivní	běžná mluva	10.01. 2022
načatá	adjektivum	1	přenášení významu – metafora	vulgární; dříve bezpříznakové pojmenování	expresivní	z oblasti sexu	07.01. 2016
nádržka	substantivum	1	nelze určit	hanlivé; dříve zdrobnělé	expresivní	běžná mluva	05.05. 2020
naháč	substantivum	1	přenášení významu – metafora	žertovný, v nadsázce; dříve expresivní	spíše expresivní	z oblasti kuchařství	21.10. 2019
nasupit se	verbum	1	přenášení významu – metonymie	žertovný, v nadsázce; dříve bezpříznakové pojmenování	expresivní	běžná mluva	15.01. 2020
netopýr	substantivum	3	přenášení významu – metonymie; přenášení významu – synekdocha; přenášení významu – metafora	profesionalismy a slangy; dříve bezpříznakové pojmenování a žertovný, v nadsázce; dříve bezpříznakové pojmenování a kolokviální; dříve bezpříznakové pojmenování	expresivní; spíše expresivní; expresivní	z oblasti motorismu; běžná mluva; z oblasti motorismu	21.04. 2020
občasník	substantivum	1	přenášení významu – metafora	žertovný, v nadsázce; dříve bezpříznakové pojmenování	expresivní	z oblasti sexu	18.04. 2017
observatoř	substantivum	1	pravděpodobně změna významu – specializace	vulgární; dříve bezpříznakové pojmenování	expresivní	z oblasti vyměšování	16.11. 2012
ornitolog	substantivum	1	přenášení významu – metonymie	hanlivé; dříve bezpříznakové pojmenování	expresivní	z oblasti sexu	08.06. 2019
ovoce	substantivum	1	přenášení významu – synekdocha	kolokviální; dříve bezpříznakové pojmenování	neutrální	z oblasti gamblerství	10.05. 2021
pepřenka	substantivum	1	přenášení významu – metafora	profesionalismy a slangy; dříve bezpříznakové pojmenování	spíše neutrální	z oblasti motorismu	24.01. 2022
perlovka	substantivum	1	nelze určit	hanlivé; dříve bezpříznakové pojmenování	expresivní	běžná mluva	09.06. 2022
pískomil	substantivum	1	přenášení významu – metonymie	žertovný, v nadsázce; dříve bezpříznakové pojmenování	expresivní	běžná mluva	24.04. 2019
podavač	substantivum	1	změna významu – specializace	hanlivé; dříve bezpříznakové pojmenování	expresivní	z oblasti obchodu	04.02. 2022
popelka	substantivum	1	pravděpodobně změna významu – specializace	hanlivé; dříve bezpříznakové pojmenování	expresivní	běžná mluva	09.10. 2019

popichovat	verbum	1	přenášení významu – metafora	žertovný, v nadsázce; dříve bezpříznakové pojmenování	expresivní	z oblasti sexu	15.04. 2019
prsa	substantivum	1	přenášení významu – metafora	profesionalismy a slangy; dříve bezpříznakové pojmenování	neutrální	z oblasti motorismu	15.05. 2020
prymula	substantivum	1	přenášení významu – metafora	hanlivé; dříve bezpříznakové pojmenování	expresivní	z oblasti politiky	07.04. 2020
převozník	substantivum	1	změna významu – specializace	expresivní; dříve bezpříznakové pojmenování	expresivní	z oblasti školství	25.05. 2014
rohlík	substantivum	1	přenášení významu – metafora	žertovný, v nadsázce; dříve bezpříznakové pojmenování	expresivní	běžná mluva	25.03. 2020
rohovka	substantivum	1	nelze určit	kolokviální; dříve bezpříznakové pojmenování	neutrální	z oblasti designu	29.12. 2020
ředkvička	substantivum	1	přenášení významu – metonymie	hanlivé; dříve bezpříznakové pojmenování	expresivní	z oblasti politiky	30.12. 2012
sedmitečný	substantivum	1	přenášení významu – metonymie	expresivní; dříve bezpříznakové pojmenování	spíše expresivní	běžná mluva	20.12. 2021
semafor	substantivum	1	přenášení významu – metafora	žertovný, v nadsázce; dříve bezpříznakové pojmenování	neutrální	z oblasti obchodu	25.01. 2022
sklípan	substantivum	2	přenášení významu – metafora; přenášení významu – metonymie	hanlivé; dříve bezpříznakové pojmenování a žertovný, v nadsázce; dříve bezpříznakové pojmenování	expresivní; spíše expresivní	běžná mluva; běžná mluva	23.07. 2009
sleva	substantivum	1	změna významu – specializace	profesionalismy a slangy; dříve bezpříznakové pojmenování	neutrální	z věžeňství	03.03. 2022
slunečnice	substantivum	1	přenášení významu – metonymie	hanlivé; dříve bezpříznakové pojmenování	expresivní	běžná mluva	26.11. 2013
stanovat	verbum	1	přenášení významu – metafora	vulgární; dříve bezpříznakové pojmenování	expresivní	z oblasti sexu	06.06. 2016
sukničkář	substantivum	1	změna významu – specializace	žertovný, v nadsázce; dříve expresivní	neutrální	běžná mluva	21.09. 2017
šapitó	substantivum	1	přenášení významu – metafora	vulgární; dříve bezpříznakové pojmenování	expresivní	z oblasti sexu	24.01. 2017
škubánek	substantivum	1	přenášení významu – metafora	hanlivé; dříve bezpříznakové pojmenování	expresivní	běžná mluva	13.11. 2018
špageta	substantivum	1	přenášení významu – synekdocha	hanlivé; dříve bezpříznakové pojmenování	expresivní	běžná mluva	26.07. 2020
tlačit	verbum	1	změna významu – specializace	žertovný, v nadsázce; dříve	expresivní	běžná mluva	11.05. 2017

				bezpříznakové pojmenování			
traktorista	substantivum	1	přenášení významu – metonymie	hanlivé; dříve bezpříznakové pojmenování	expresivní	z oblasti hudby	03.10. 2022
tučňák	substantivum	1	přenášení významu – metonymie	žertovný, v nadsázce; dříve bezpříznakové pojmenování	spíše neutrální	běžná mluva	13.02. 2018
upír	substantivum	2	přenášení významu – metafora; přenášení významu – metafora	žertovný, v nadsázce; dříve bezpříznakové pojmenování a žertovný, v nadsázce; dříve bezpříznakové pojmenování	spíše expresivní; spíše expresivní	z medicíny; z medicíny	13.01. 2022
vaječník	substantivum	1	přenášení významu – metafora	žertovný, v nadsázce; dříve bezpříznakové pojmenování	neutrální	z oblasti kuchařství	24.12. 2015
volant	substantivum	1	přenášení významu – metafora	hanlivé; dříve bezpříznakové pojmenování	expresivní	z oblasti motorismu	01.10. 2016
voskovka	substantivum	1	přenášení významu – metafora	žertovný, v nadsázce; dříve bezpříznakové pojmenování	expresivní	běžná mluva	10.07. 2022
vybalený	adjektivum	1	přenášení významu – metonymie	expresivní; dříve bezpříznakové pojmenování	spíše expresivní	z oblasti narkomanie	14.01. 2020
zápraží	substantivum	1	přenášení významu – metonymie	žertovný, v nadsázce; dříve bezpříznakové pojmenování	spíše expresivní	běžná mluva	03.01. 2018
zásuvka	substantivum	1	přenášení významu – synekdocha	žertovný, v nadsázce; dříve bezpříznakové pojmenování	expresivní	z oblasti motorismu	04.07. 2009
žilka	substantivum	1	přenášení významu – metafora	expresivní; dříve zdrobnělé	spíše expresivní	z oblasti narkomanie	27.04. 2021
žumpa	substantivum	1	přenášení významu – metafora	hanlivé; dříve bezpříznakové pojmenování	expresivní	běžná mluva	13.06. 2012